
NIEUWSBRIEF UNIVERSITEITSGESCHIEDENIS

LETTRE D'INFORMATION SUR L'HISTOIRE DES UNIVERSITÉS

Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

Studium generale

Contactgroep Universiteitsgeschiedenis

Groupe de contact pour l'histoire des universités

Colofon

Redactie: Marc Wingens en Marc Nelissen (eindredactie)

Franck Smit, Brigitte Van Tiggelen

Tekstverwerking: Els Scheers

Kopij richten aan de redactieadressen in Nederland of België.

Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

Redactieadres: Marc Wingens, Vrije Universiteit, afd. VEB, De Boelelaan 1107, 1081 HV Amsterdam, tel: +31(0)20.444.56.43, fax: +31(0)20.444.56.55, e-mail: mfm.wingens@dienst.vu.nl *Secretariaat Werkgroep:* Franck R.H. Smit, Universiteitsmuseum Groningen, Zwanestraat 33, NL-9712 CK Groningen, tel: +31(0)50.363.55.63, fax: +31(0)50.363.49.96, e-mail: f.r.h.smit@ub.rug.nl

Het lidmaatschap geeft recht op de *Nieuwsbrief*, korting op publicaties van de Werkgroep en voorrechten bij de overige activiteiten van de Werkgroep. Contributie binnenland: fl.40 (€ 18,15); studenten fl.20 (€ 9,07). Betalingen van Nederlandse leden dienen te geschieden op gironummer 6845444 ten name van de Stichting Batavia Academica. Betalingen vanuit het buitenland mogen geen kosten voor de Werkgroep met zich meebrengen.

Nederlandse leden die ook wensen te worden uitgenodigd voor de vergaderingen van het Belgische Studium generale, dienen dit kenbaar te maken aan het Belgische secretariaat.

Studium generale

Contactgroep Universiteitsgeschiedenis

Groupe de contact pour l'histoire des universités

Redactieadres/secretariaat Contactgroep — Rédaction/secrétariat du Groupe:

Marc Nelissen, Universiteitsarchief K.U.Leuven, Mgr. Ladeuzeplein 21, B-3000 Leuven, tel: +32(0)16.32.46.32, fax: +32(0)16.32.46.91, e-mail: marc.nelissen@bib.kuleuven.ac.be

Het lidmaatschap geeft recht op de *Nieuwsbrief* en uitnodigingen voor de vergaderingen. Contributie: 450 BEF of 11 €. Betalingen op rekeningnummer 001-2569819-74 van de ASLK, ten name van Studium generale. Contactgroep Universiteitsgeschiedenis. Voor betalingen vanuit het buitenland (met SWIFT code CGAKBEBB) bedraagt het lidmaatschap 900 BEF of 22 € (wegens bankkosten).

Les membres recevront la *Lettre d'information* et seront invités aux réunions.

Cotisation 450 FB ou 11 €, à virer au compte CGER 001-2569819-74 de Studium generale. Groupe de contact pour l'histoire des universités. Pour les paiements de l'extérieur (avec code SWIFT CGAKBEBB) la cotisation s'élève à 900 FB ou 22 € (à cause de frais bancaires).

ISSN 1383-794X

De *Nieuwsbrief* kan ook in elektronische vorm geraadpleegd worden via het World Wide Web: <http://www.kuleuven.ac.be/archief/ugindex.htm>

Woord vooraf / Avant-propos

De *Nieuwsbrief universiteitsgeschiedenis* heeft een nieuwe, uitgebreide redactie. Naast Marc Nelissen en Franck Smit is Marc Wingens, sinds kort historicus-coördinator in het kader van het 125-jarig bestaan van de Vrije Universiteit te Amsterdam, opnieuw tot het team toegetreden. De redactie is bovendien versterkt vanuit Franstalig België in de persoon van Brigitte Van Tiggelen, verbonden aan de Université Catholique de Louvain (Louvain-la-Neuve) en gespecialiseerd in de geschiedenis van de scheikunde (zie *Nieuwsbrief* 1998/1, p. 17-18). Zij zal zorg dragen voor de inbreng van publicaties en signaleringen door het Franstalige publiek van de *Nieuwsbrief*. Marc Nelissen en Marc Wingens verzorgen met ingang van 1999 bij toerbeurt de eindredactie.

In de inmiddels vertrouwde rubrieken is weer veel nieuwe informatie opgenomen. Bij de 'Mededelingen' wordt onder meer verslag gedaan van de eerste FASTI-bijeenkomst, met daarbij een overzicht van de voorgenomen projecten. Hilde de Ridder biedt in de rubriek 'Onderzoeksprojecten' een voorlopige analyse van de gegevens die aan de Universiteit van de Nederlandse Antillen reeds zijn verzameld in het kader van het project 'Studenten afkomstig van het Westelijk Halfrond aan Nederlandse Universiteiten 1652-1945'. Van mevrouw de Ridder is uiteraard ook haar nieuwste 'Bibliografisch overzicht universiteitsgeschiedenis der Nederlanden' opgenomen. Achterin de *Nieuwsbrief* vindt U de herziene ledenlijsten van de Werkgroep Universiteitsgeschiedenis en Studium generale. In de meeste gevallen is achter de persoonlijke gegevens van de leden van beide verbanden hun onderzoeksdomain aangegeven.

De redactie bedankt Bruno Boute, Luc Courtois, Jasper Faber, Willem Frijhoff, Hilde de Ridder-Symoens, Rainer Schwinges en Isabel Sivera van der Sluijs voor hun bijdragen aan de *Nieuwsbrief*.

(Marc Wingens-Marc Nelissen)

Mededelingen / Communications

Mededelingen van Studium generale Contactgroep Universiteitsgeschiedenis Groupe de contact pour l'histoire des universités

Neuvième réunion de Studium generale
Groupe de contact pour l'histoire des universités
Contactgroep Universiteitsgeschiedenis
Louvain-la-Neuve, 8 mai 1999

De negende vergadering van Studium generale in Louvain-la-Neuve lokte flink wat geïnteresseerde universiteitshistorici naar de Waalse universiteitsstad. Het programma stond er dan ook: twee stevige lezingen, waarvan hieronder samenvatting, van Bruno Boute (K.U.Leuven) over de Leuvense benoemingsprivileges, en van Luc Courtois (UCL) over de biografie van rector Paulin Ladeuze (1870-1940).

Vooraf was er een korte administratieve vergadering, tijdens dewelke het bestuur van de vereniging werd vernieuwd. Aangezien prof. Gaston Braive niet langer kandidaat was voor de functie van voorzitter, werd Geert Vanpaemel bij acclamatie tot nieuwe voorzitter van de vereniging benoemd. Zijn functie van vice-voorzitter werd overgenomen door Dr. Brigitte Van Tiggelen (UCL). Zij aanvaardde ook om deel te nemen aan de redactie van de *Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis*. We zijn ervan overtuigd dat door haar invloed de inbreng van Franstalig België in de werking van de vereniging en de publicatie van de Nieuwsbrief alleen maar groter kan worden. Er waren geen kandidaten voor de post van secretaris, zodat Marc Nelissen op post blijft. Adressen van de voorzitter, vice-voorzitter en secretaris vindt u achteraan deze Nieuwsbrief in de nieuwe ledenlijst.

Universiteit tussen Kerk en Staat in de Bourgondische en Spaanse Nederlanden:
Het voorbeeld van de Leuvense benoemingsprivileges 1483-1714

Bruno Boute

In 1483 verleende paus Sixtus IV aan de rector van de Leuvense universiteit het recht om clerici-suppoosten te benoemen voor (lagere) kerkelijke ambten — beneficië — in de Nederlanden. Drie decennia later (1513) bedacht Leo X de Artesfaculteit met een soortgelijk, zij het veel omvangrijker benoemingsprivilege. Deze 'plaatsingsdienst' avant-la-lettre vormde, hand in hand met de autonome academische jurisdictie, de kern van de academische privileges. De *Lovanienses* raakten door hun benoemingsrecht wel verstrikt in een onontwarbaar kluwen van belangen, en dit tot de opheffing van de Oude Universiteit in 1797. Het beneficiëwezen, anders gezegd de arbeidsmarkt voor clerici in het Ancien Régime, vormde immers de materiële grondslag van de Kerk. De universiteiten in het katholieke Europa, met hun uitgesproken klerikale signatuur, zouden dan ook steeds een grote belangstelling blijven koesteren voor dat beneficiëwezen, maar kwamen daardoor in conflict met de andere spelers op het beneficiële landschap. Deze problematiek werd voor de middeleeuwen al in kaart gebracht, maar naar de binding tussen het beneficiëwezen en de vroegmoderne universiteiten werd nog nauwelijks systematisch en concreet onderzoek verricht. In het kader van de voorbereiding van een doctoraal proefschrift hoop ik deze leemte, althans gedeeltelijk, te kunnen opvullen.

De voorliggende lezing wou dus geenszins een afgerond verhaal brengen, maar was min of meer bedoeld als een stand van zaken en een blauwdruk voor dit project. Daarbij werd het volgende stramien gevolgd. In eerste instantie werd het complexe 'distributiesysteem' voor lagere kerkelijke ambten in de late middeleeuwen toegelicht, en de positie van de universiteiten daarin. Vervolgens kwamen de Leuvense benoemingsprivileges zelf, hun institutionele grondslagen en hun doelstellingen aan bod. In een derde onderdeel werd de geschiedenis van de Brabantse *Alma Mater* bekeken door de loep van de benoemingsprivileges, met bijzondere aandacht voor de positionering van de universiteit tussen Kerk en Staat in de 16de en 17de eeuw. Tenslotte werd summier ingegaan op de methodologie en de bronnen.

In de verbrokkelde wereld van het Oude Regiem was de begeving van kerkelijke ambten allerm minst centraal en eenvormig geregeld. Het lokale begevingssysteem

('ordinarische collatuur') werd geenszins beheerst door de bisschoppen, die hun bevoegdheden moesten delen met prelaten allerhande, kapittels en kloosters. Cliëntelisme vierde hoogtij bij het begeven van beneficies, en een vaak al te materialistische opvatting van het kerkelijk ambt was eveneens verantwoordelijk voor veel misbruiken. Vanaf de 13de eeuw zou de ordinarische collatuur in toenemende mate beconcurrereerd worden door Rome, dat haar kandidaten opdroeg aan de lokale kerkgroten. Naar analogie van andere aspecten van die 'eerste Romeinse centralisatie', kende deze evolutie haar hoogtepunt tijdens het Westers Schisma. Tegen de Romeinse inmenging in beneficiale aangelegenheden groeide, in het kader van het conciliarisme, verzet. Dat zou uiteindelijk gekanaliseerd worden in de grote concordaten tussen de Heilige Stoel en de vorsten. Die stelden meteen hun verworvenheden in veiligheid en konden zo hun greep op de Kerk in hun landen ook op beneficiaal vlak gevoelig versterken. In Frankrijk werd geopteerd voor een Gallicaans kerkmodel, in de Nederlanden moest het vorstelijke placet op pauselijke bullen en brieven Romeinse ingrepen op bestuurlijk en juridisch vlak onder controle brengen.

Universiteiten konden van bij hun ontstaan terugvallen op het beneficiewezen. Professoren werden vaak bezoldigd via in de universiteit geïncorporeerde kanunniksprebenden. De geleerde corporaties beschikten bovendien over een aantal privileges in de beneficiaalrechtelijke sfeer, waarvan vooral de opheffing van de kanoniekrechtelijke residentieplicht voor hun leden van belang was. Daardoor konden beneficianten hun beneficie tijdelijk als studiebeurzen gebruiken. Bovendien probeerden de universiteiten hun leden aan de man te brengen op de beneficiemarkt, en zo hun minder bedeelde suppoosten eveneens aan een inkomen te helpen en desgevallend een kerkelijke carrière in het vooruitzicht te stellen. In de volle middeleeuwen konden zij, als supranationale instellingen van de christenheid, hun functie (en aantrekkingskracht) als doorgeefluik van kerkelijke beneficies waarmaken door een beroep te doen op de Heilige Stoel. De relatieve teruggang van de curie als prebendenmarkt van de christenheid na het Westers Schisma dreigde echter de universiteiten op de tocht te zetten. In Frankrijk werden de universitaire belangen concordatair vastgelegd, maar het Concordaat met de Germaanse Natie bracht geen soelaas.

Ongetwijfeld moesten de Leuvense benoemingsprivileges in deze leemte voorzien, en tegelijk de concurrentiepositie van de Leuvense universiteit ten aanzien van buitenlandse centra als Parijs en Keulen verstevigen. Dit paste perfect in de kraam van de vorst, die van 'zijn' universiteit in Brabant de

ationale universiteit van de Nederlanden wilde maken. Maximiliaan en zijn opvolgers zouden door de eeuwen heen een niet onbelangrijke rol spelen bij het verkrijgen en verdedigen van die benoemingsprivileges. Maar had Leuven daarom dezelfde doelstellingen als haar middeleeuwse voorgangers, die horden arme clerici een onderkomen wilden bieden door hen een beneficie als studiebeurs te verschaffen? De vraag rijst namelijk, hoe universiteit en artesfaculteit hun benoemingsprivileges verantwoordden en percipieerden in de context van de regionalisering en de aristokratisering van de universiteiten in de Nieuwe Tijd. Aan de hand van de wetgeving (pauselijk, vorstelijk, interne statuten van universiteit en artesfaculteit) kan voorlopig een antwoord geformuleerd worden. Toetsing aan de praktijk is echter noodzakelijk.

Krachtens de bul *Urget Nos* (1483) mocht de rector op gezette tijden een clericus-suppoost van de universiteit benoemen ten laste van die collatoren, die beneficijs in de Bourgondisch-Habsburgse Nederlanden konden begeven. Ter legitimatie werd, naast de nood aan recrutering, inderdaad opnieuw de armoede van veel clerici ingeroepen. Een vergelijking met het facultaire benoemingsrecht (*Admonet Nos*, 1513) en met de universitaire en facultaire statuten uit de zestiende en zeventiende eeuw geeft echter een heel ander beeld. Het universitair benoemingsrecht gaf, blijkens de statuten, voorrang aan licentiaten en doctores van de hogere faculteiten. De artesfaculteit stelde beneficijs in het vooruitzicht nà het behalen van het magisterium in de artes, en dan nog vooral voor diegenen, die een zekere staat van dienst als professor of regent in de *Veneranda Facultas* konden voorleggen. In de uitgebreide voorrangregels voor aspirant-benoemden is een geringe sociale achtergrond als criterium nauwelijks van tel. De faculteit wilde in eerste instantie een carrière in haar scholen aantrekkelijker maken ten opzichte van de veel beter gedoteerde leerstoelen in de hogere faculteiten. Ten tweede wilde zij, door enkel magisters te benoemen, alleen die universitaire begunstigen die daadwerkelijk bij haar school gelopen (en daarvoor betaald) hadden. Zij hoopte met andere woorden haar functie als toegangspoort naar de hogere faculteiten te versterken, wat haar meer bepaald door de rechtsfaculteiten niet in dank werd afgenomen. Die slaagden er anderzijds niet in de hele universiteit tegen de expansieve artes in het geweer te brengen. De binding tussen Theologie en Artes, die gebleken is bij propedeutisch onderzoek naar professoren-carrières aan de Oude Universiteit, werkte vermoedelijk ook door in de benoemingspolitiek van de Artes. Indirect hebben de benoemingsprivileges de verhouding tussen de faculteiten, en dus ook de intellectuele geschiedenis van het Leuvense *Studium Generale*, beïnvloed.

Samengevat kan, op grond van de wetgeving en de statuten, gesteld worden dat de functie van het beneficie als studiebeurs voor minder bedeelde studenten

in de Nieuwe Tijd aan belang inboet. Het benoemingsrecht van Leuven moest enerzijds professoren van een aanvullend inkomen voorzien, en anderzijds afgestudeerden aan een betrekking helpen. Hierbij kan verwezen worden naar het voorbeeld van Frankrijk, waar de universiteiten dankzij hun benoemingsrecht geduchte concurrenten van de seminaries werden. In de geest van het Concilie van Trente zouden overigens diegenen die krachtens het Leuvens benoemingsrecht een beneficie met pastorale zorg in de wacht gesleept hadden, vanaf 1573 verplicht worden hun ambt uit te oefenen, spijs het universitaire privilege *de fructibus percipiendis in absentia*.

Inmiddels is het duidelijk dat de *Lovanienses* hun privileges als essentieel beschouwden voor het voortbestaan van de universiteit. Drie eeuwen lang hebben zij namelijk strijd moeten leveren voor hun privileges, die door de clerus van de Nederlanden, bedacht op zijn rechten, niet altijd op gejuich ontvangen werden. Vooral het uitgebreider facultair benoemingsrecht zou het nodige stof doen opwaaien. De faculteit mocht niet alleen met een hogere frequentie benoemen, haar gunstelingen mochten ook beneficiëes *buiten* de 'klassieke' Nederlanden (Luik, Kamerijk, Utrecht, Doornik) claimen. De universiteit bleef anderzijds zeker niet buiten schot, temeer daar, in het verlengde van conflicten rond Leuvense benoemingen, haar jurisdictie gecontesteerd zou worden. In een maatschappij waar de centrale overheden nog te zwak stonden om via hun wetgeving een stevig houvast te bieden, was de rechtspraak de belangrijkste bron van recht. De autonome academische jurisdictie was een geducht wapen in handen van de Leuvense benoemden, en werkte dan ook als een rode lap op de ordinarische collatoren.

De geschiedenis van de Leuvense benoemingsprivileges is dus ook een geschiedenis van de centralisatie in Kerk en Staat, door paus en landsheer, en van de positie van de universiteit tussen die twee sferen. In de zestiende eeuw wordt het gezag van Rome wel erkend, maar ontbreekt het de Heilige Stoel aan concrete macht om de plaatselijke clerus ook daadwerkelijk te doen gehoorzamen. In de Nederlanden zelf springt de landsheer in de bres voor de Lovanienses, treedt de vorst op als pleitbezorger van de universiteit bij de paus en verwerft hij als het ware de privileges en hun latere aanpassingen *voor* zijn 'dochter'. Het verzet tegen de Leuvense benoemingen wordt dan ook gedragen door de clerus uit die landen, die voorgoed (Luik) of lange tijd (Utrecht) buiten het bereik van de Habsburgse macht bleven. Meteen vraagt men zich af, in hoeverre zich later het staatsvormingsproces in de Nederlanden enerzijds, en de 'tweede Romeinse centralisatie' na Trente anderzijds, zullen doorwerken in de geschiedenis van de universiteit en de benoemingsprivileges. Als kweekschool

voor kerkelijke en wereldlijke kaders, en als contrareformatorisch bastion in de Zuidelijke Nederlanden, was zij immers onontbeerlijk voor Kerk en Staat, met alle gevolgen vandien voor het wel en wee van haar privileges. Hier wordt, nogmaals, de link met de intellectuele geschiedenis van Leuven zichtbaar.

In deze lezing werd enkel summier ingegaan op de grote fazen van de strijd om de Leuvense benoemingsprivileges. Die kon gedeeltelijk gereconstrueerd worden op grond van de *Acta Universitatis* (tot 1600) en de *Acta Venerandae Facultatis Artium* (tot 1625). De vroegste periode (1483-1511) blijft, bij gebrek aan bronnen, duister. Op het ogenblik dat de *Acta* hun verhaal hernemen, richt de contestatie zich al volledig op het facultaire benoemingsrecht. De Leuvense benoemingsprivileges verstoorden, in de ogen van de plaatselijke kerken, het evenwicht dat tot stand gekomen was met het Concordaat van de Germaanse Natie (1448). Ondanks, en in wisselwerking met, de hevige oppositie van vooral de Luikse clerus kreeg het benoemingsprivilege van de Artes vaste vorm in de jaren 1515-1531. Daarbij kon de academische gemeenschap op cruciale momenten steeds terugvallen op de steun van haar beschermheer. De belangengemeenschap tussen universiteit en vorst culmineerde in het Concordaat tussen Karel V en de Artesfaculteit (1531), waarmee de keizer zich geliefd wilde maken bij zijn clerus, maar tegelijk de belangen van de *Lovanienses* veiligstelde. De volgende drie decennia (1531-1563) zouden dan ook getekend worden door het felle protest van vooral de Luikse en Utrechtse clerus tegen de schending van het Concordaat van de Germaanse Natie.

De jaren zestig brachten nieuwe conflictstof met zich mee. Vooral het Concilie van Trente, waaraan Leuven zelf actief had deel genomen, was een nieuwe bron van inspiratie voor de tegenstanders van de benoemingsprivileges. Even leek het erop, dat het benoemingsrecht zo niet afgeschaft, dan toch gevoelig beperkt zou worden, maar dankzij haar belang voor de katholieke hervorming in de Nederlanden kon de universiteit de benoemingsprivileges met goedkeuring van paus en vorst de Nieuwe Tijd binnenloodsen.

Ze ging niettemin een donkere tijd tegemoet. Na de troebelen in het laatste kwart van de zestiende eeuw liet het herstel op zich wachten, want in het universitaire huishouden heerste een onbeschrijfelijke wanorde. De universiteit moest zich niet alleen schrap zetten om haar onderwijsmonopolie te verdedigen ten aanzien van de jezuiteten, ook haar jurisdictie werd op de korrel genomen vanuit Luik en door de Romeinse curie. In dit laatste conflict stonden uiteindelijk opnieuw de benoemingsprivileges centraal. De universitaire en vooral de facultaire notulen van deze periode tonen duidelijk aan, dat de aandacht van de *Lovanienses* in deze periode bijna geheel werd opgeëist door deze problematiek. De Visitatie van de Leuvense universiteit (1617), die orde

op zaken moest stellen in de academische keuken, kan dan ook niet los gezien worden van het Concordaat tussen Rome enerzijds en de *Lovanienses*, de staten van Brabant en de aartshertogen anderzijds (1616), betreffende de Leuvense jurisdictie- en benoemingsprivileges.

Hoewel het onderzoek voor de zeventiende eeuw nog moet beginnen, is het nu al duidelijk dat de Leuvense uitzonderingsrechten, alle wetgevende maatregelen ten spijt, ook in de *siècle des âmes* nog voor de nodige animositeit zouden zorgen. Onder andere kan gewezen worden op de band met de geschiedenis van het Jansenisme. In het kader van de controverse tussen anti-jansenisten en jansenisten verslechterde de relatie tussen Rome en Leuven dermate, dat haar benoemingsprivileges door de Heilige Stoel als stok achter de deur werden gebruikt om de Leuvense theologen tot rede te brengen. Het moge uit dit overzicht duidelijk geworden zijn, dat een genuanceerd beeld van de geschiedenis van de Oude Universiteit niet denkbaar is zonder een goed begrip van het *jus nominandi*.

In het vierde en laatste onderdeel van de lezing werd kort ingegaan op de vraagstelling en de keuze van het bronnenmateriaal. De vraagstelling, die reeds besloten ligt in voorgaande paragrafen, is tweevoudig. Enerzijds zal de aandacht ook in de toekomst blijven uitgaan naar een eerder klassieke, kerkhistorische benadering van de Leuvense benoemingsprivileges en hun aandeel in de geschiedenis van de Oude Universiteit, waarbij het accent blijft liggen op de Kerk-Staat-verhoudingen in de Nieuwe Tijd. Daarbij zullen de wetgeving en de universitaire en facultaire *Acta* als uitgangspunt blijven dienen. Niettemin is het noodzakelijk, nu ook materiaal *buiten* de universiteit aan te spreken. Vooreerst moet, ter verduidelijking van de gegevens uit de notulen, nagegaan worden, in welke mate de praktijk van de Leuvense benoemingen aansloot bij de wetgeving, dan wel een eigen dynamiek heeft ontwikkeld. Daarvoor zal een beroep moeten gedaan worden op (een selectie van) administratieve bronnen in (een selectie van) lokale kerkarchieven. Ten tweede moet ook de rol van de rechtspraak in de geschiedenis van de Leuvense benoemingsprivileges nader toegelicht worden, aan de hand van het archief van universitaire, vorstelijke en Romeinse rechtbanken. Tenslotte moeten talloze lacunes in de politieke geschiedenis van de *privilegia nominationum Lovaniensium* opgevuld worden via de sporen die ze nagelaten hebben in de archieven van de centra van besluitvorming, met name Brussel, Rome, eventueel Madrid. Op systematische wijze hierbij de lokale kerkarchieven betrekken, is onbegonnen werk. Dit onderzoek wil enkel een stevig kader bieden voor verder onderzoek naar lokale toestanden.

Anderzijds kan die strikt kerkhistorische benadering niet op zichzelf blijven staan. Men ziet niet in hoe een geschiedenis van de Leuvense benoemingsprivileges kan gereconstrueerd worden, als men niet begrijpt *waarom* Leuven haar verregaande prerogatieven zo fel verdedigde. De klassieke invalshoek moet dus aangevuld worden met een meer sociaal-, universiteitshistorische vraagstelling. Centraal staat de vraag, hoe Leuven het doel van haar benoemingsprivileges percipieerde, met andere woorden voor wie die privileges een vangnet moesten bieden, en hoe dat ook in de benoemingspraktijk geïmplementeerd werd. Een antwoord op die vraag kan enkel gegeven worden na toetsing van de norm in de pauselijke, vorstelijke en universitaire/facultaire wetgeving aan (steekproefsgewijs) prosopografisch onderzoek naar de carrières van haar benoemden. Opnieuw zullen hier administratieve bronnen binnen en buiten de universiteit uitkomst moeten bieden.

(Bruno Boute, *Blijde Inkomststraat 21*
B-3000 Leuven, tel. 016/32.49.83
e-mail bruno.boute@arts.kuleuven.ac.be)

Paulin Ladeuze (1870-1940). Parcours d'un exégète progressiste de l'Université de Louvain au cours de la crise moderniste (1898-1909)

Luc Courtois

Né le 3 juillet 1870 à Harveng, Ladeuze fit, entre 1881 et 1889, de brillantes études d'humanités et de philosophie au petit séminaire de Bonne-Espérance. Après un premier cycle d'études théologiques menées au grand séminaire de Tournai de 1889 à 1892, il fut envoyé à l'Université de Louvain pour y parachever sa formation théologique. Reçu docteur en juillet 1898 avec une thèse de théologie positive consacrée aux débuts du monachisme oriental, il fut immédiatement nommé professeur de patrologie et de copte à la Faculté de théologie, en remplacement de son maître, Adolphe Hebbelynck, qui venait d'être promu au rectorat. Deux ans plus tard, à l'éméritat de Mgr Lamy, qui avait donné jusque-là l'enseignement général de l'Écriture sainte, Ladeuze fut chargé d'un cours d'exégèse néo-testamentaire à donner en complément au cours d'Ancien Testament de Van Hoonacker. Secrétaire de la revue orientaliste *Le Muséon* de 1898 à 1901, fondateur, avec l'historien Cauchie, de la *Revue d'histoire ecclésiastique*, Ladeuze allait être, par l'orientation progressiste de son enseignement et de son

activité scientifique, l'un des trois artisans, avec Van Hoonacker et Cauchie précisément, de ce que le chanoine Aubert a appelé 'le grand tournant de la Faculté de théologie de Louvain'.

La carrière professorale de Ladeuze prit fin à la rentrée académique de 1909, avec sa nomination au rectorat de l'Université de Louvain. Renonçant à ses chères études, le recteur allait s'appliquer à sa nouvelle tâche avec la même détermination et le même soin que ceux mis à exercer son enseignement. Travailleur infatigable et gestionnaire avisé, il n'eut de cesse d'adapter continuellement son université aux nouveaux développements scientifiques et techniques, malgré les faibles ressources dont il disposait. Demeuré à la tête de son établissement un intellectuel de grande classe, Ladeuze se montra soucieux de conserver à l'université son rôle de formation générale et d'initiation à la recherche scientifique, en réagissant contre la trop grande spécialisation des études et les tendances utilitaires de l'enseignement. C'est ce mélange rare de qualités d'administrateur et d'idéal intellectuel élevé qui lui valurent à la fois d'être appelé le 'second fondateur de l'Université' et d'être considéré comme 'un homme qui, après le cardinal Mercier, apparaît comme la plus haute et la plus séduisante personnalité scientifique ayant illustré le clergé belge pendant le demi-siècle qui vient de s'écouler' (L.-Th. Lefort). Ladeuze mourut subitement à Louvain dans la nuit du 9 au 10 février 1940, laissant l'image d'un grand savant et d'un grand recteur.

Notre intérêt pour la figure de Ladeuze est né au cours de la rédaction de notre mémoire de licence consacré à l'admission des étudiantes à Louvain en 1920. Ayant pressenti dès le début de son rectorat le développement de l'enseignement féminin, Ladeuze nous avait fasciné par son intelligence pénétrante des événements et sa conscience aiguë des nécessités de son temps. C'est en fait avec l'idée d'étudier son rectorat sous cet angle, celui d'un témoin privilégié de son temps, que nous nous sommes lancé au départ dans l'étude de sa biographie. Paradoxalement — les voies de Clio sont impénétrables — la seule partie de sa vie que nous n'avons guère étudiée dans notre recherche concerne précisément le rectorat. Du point de vue de son objet, en effet, notre travail ne s'intéresse en réalité qu'à la première partie de la vie de Ladeuze, celle qui va de sa naissance à Harveng en 1870 à la fin de son professorat en 1909, avec cependant quelques incursions dans son rectorat pour ce qui concerne quelques dossiers théologiques délicats traités avant 1914. La raison en est double. D'une part, il était impossible de traiter correctement toute la documentation disponible — rien que les archives rectorales de Ladeuze représentent environ vingt-cinq mètres de rayonnages. D'autre part, de par son enseignement et son activité scientifique dans le domaine de l'exégèse, Ladeuze

s'est trouvé confronté à la grave crise religieuse du début du siècle passée, connue à la postérité sous le nom de crise moderniste et qui constitue un problème historiographique en soi. Dès lors, confronté à la nécessité de mieux circonscrire notre sujet, nous avons opté pour une double limitation, à la fois logique et chronologique.

D'un point de vue logique, nous avons choisi de centrer notre propos sur la problématique du modernisme et de structurer notre plan en fonction du thème de la 'biographie intellectuelle'. En bref, nous avons surtout cherché à mieux comprendre le développement de la personnalité de Ladeuze au cours de sa période de formation et à situer sa vie et sa pensée dans le contexte des problèmes théologiques qui furent au cœur de la crise moderniste. D'un point de vue chronologique, nous avons dès lors choisi de poursuivre notre enquête jusqu'en 1914, en y intégrant, mais uniquement du point de vue des controverses théologiques, les premières années du rectorat, de 1909 à 1914. Ce choix réclame une explication en ce qui concerne les années 1909-1914 : appartenant à la seconde partie de la vie professionnelle de Ladeuze (le rectorat, après le professorat), il aurait pu paraître logique de ne pas les considérer dans notre étude. En fait, le premier rectorat correspond exactement à la fin du pontificat de Pie X et au développement de la réaction intégriste. Toute une série de dossiers traités par Ladeuze dans les premières années de son rectorat ont souffert de la répression antimoderniste. Leur analyse trouve logiquement leur place ici, dans le prolongement des controverses bibliques auxquelles il a été mêlé.

Sur le plan biographique, notre étude apporte quelques lumières nouvelles sur la vie de Paulin Ladeuze. En ce qui concerne ses origines familiales, il convient de corriger l'image que fait naître spontanément la qualification de « fermier » utilisée par ses premiers biographes. En réalité, Ladeuze a vu le jour dans un milieu très favorisé sur le plan matériel et fort d'un capital intellectuel et moral exceptionnel. Ce milieu, c'est celui d'une véritable bourgeoisie rurale, privilégiée à la fois du point de vue culturel et religieux : à la génération des parents de Ladeuze, tous les hommes ont mené à terme au moins des études complètes d'humanités et l'on compte parmi eux deux prêtres de formation universitaire occupant des positions importantes dans le diocèse. Il n'est donc pas étonnant que le jeune Paulin ait fait preuve d'aptitudes intellectuelles exceptionnelles et poursuivi un cursus scolaire exemplaire. Sur le plan psychologique, on peut résumer sa personnalité en disant que, esprit davantage soucieux de profondeur et de fermeté que d'éclat, Ladeuze était d'un tempérament mesuré, alliant à une pénétration de jugement peu commune un grand sens des réalités, à la fois matérielles et humaines. Du point de vue religieux, on sait peu de chose de sa vocation. Il semble y avoir songé dès l'âge de raison et en toute hypothèse,

était issu d'un milieu familial que la sociologie religieuse nous décrit comme un des plus féconds en vocations. Ayant reçu une formation religieuse caractérisée par son classicisme et sa rigueur disciplinaire, Ladeuze s'est totalement identifié au modèle du prêtre tridentin. Tout en étant animé d'une spiritualité très rationalisée, dans la ligne du thomisme de Mercier, sa vision du monde est sous-tendue par une anthropologie réaliste et équilibrée.

Sur le plan intellectuel, l'itinéraire de Ladeuze au cours de sa formation est des plus instructifs. Comme souvent dans le milieu ecclésiastique, rien, dans son cheminement, ne le prédisposait à la patrologie et moins encore à l'exégèse. Jusqu'à son doctorat, en effet, Ladeuze a reçu une formation qui brillait par son caractère traditionnel et où l'intérêt pour la théologie positive était extrêmement réduit. Même au cours de sa licence en théologie, il ne semble pas avoir subi profondément l'influence de Van Hoonacker, le seul qui aurait pu éveiller chez lui un intérêt pour les études historiques ou l'exégèse. Au terme de ses quatre années de théologie, c'est en dogmatique qu'il avait d'abord choisi de faire sa thèse, et sur un sujet, la causalité des sacrements, qui ne se caractérisait pas par sa radicale nouveauté. C'est à la suite d'un contact avec le chanoine Carnoy, un des grands réformateurs de l'Université de Louvain à la fin du siècle passé, que Ladeuze s'est converti à la théologie positive et c'est sous l'influence de Carnoy encore qu'il a fait la rencontre qui a sans doute le plus compté dans sa vie intellectuelle, celle d'Alfred Cauchie. C'est ce dernier qui l'a formé à la critique historique et qui lui a transmis son idéal scientifique, celui d'une histoire religieuse sans concession, conduite selon les principes rigoureux de la science historique contemporaine. Le résultat en fut une thèse de doctorat remarquable consacrée au *cénobitisme pakhômien*, un modèle de critique historique qui conserve encore aujourd'hui une bonne part de sa valeur. Ce qui est vrai de sa conversion à la théologie positive l'est aussi de son engagement exégétique : c'est au hasard des nominations universitaires qu'il doit de s'être intéressé au Nouveau Testament et d'y avoir accompli une œuvre de pionnier. Car la grande chance de Ladeuze dans ce domaine, c'est précisément d'être venu à la discipline sans y avoir été spécialement préparé. Formé par Cauchie dans le domaine moins exposé de l'orientalisme, Ladeuze a réussi aisément, en s'appuyant il est vrai sur les conceptions de Lagrange, à transférer sans restriction la méthode critique, de la littérature chrétienne aux textes du Nouveau Testament.

Dans ce dernier domaine de l'exégèse, on peut dire que Ladeuze est, sur le plan méthodologique, le prototype du savant progressiste. Il partage avec Lagrange les mêmes conceptions en matière d'inspiration et d'inerrance, et défend les mêmes principes d'interprétation. Introduisant la critique littéraire dans l'approche du Nouveau Testament, il a défendu l'idée que le texte sacré,

comme n'importe quel autre écrit profane, devait être soumis à une enquête historique minutieuse. Si l'inspiration couvre toutes les affirmations de l'auteur et garantit leur inerrance, les documents bibliques restent cependant tout entiers des œuvres humaines, impliquant un travail de rédaction et comportant d'inévitables imperfections. En termes de rédaction, l'origine littéraire médiate d'un texte évangélique — thèse qu'il a défendue pour le *Magnificat* — n'affecte en rien son inerrance : quelle que soit l'origine littéraire d'un document, dès lors que l'auteur a choisi ce document pour exprimer sa pensée, celui-ci offre la même valeur dogmatique qu'un texte composé par un témoin direct. Quant aux 'imperfections' de la Bible sur le plan historique, elles tiennent aux circonstances de rédaction dont il faut tenir compte dans l'interprétation. Ladeuze défend notamment, sans les nommer, la théorie des genres littéraires et celle des apparences historiques. N'a-t-on pas toujours tenu compte du statut particulier des paraboles dans leur interprétation et ce que l'encyclique *Providentissimus* a reconnu en 1893 pour les sciences, à savoir qu'en cette matière, l'auteur parle selon les connaissances de son temps, ne peut-on l'étendre à l'histoire ? Appliquées au Nouveau Testament, ces conceptions représentent une avancée considérable. Si elles n'avaient été endiguées par la répression antimoderniste, elles auraient permis aux catholiques de combler une partie de leur retard sur l'exégèse protestante. En fait, il faudra attendre l'encyclique *Divino afflante Spiritu* de Pie XII, en 1943, pour que les idées défendues par Ladeuze au début du siècle puissent à nouveau s'exprimer.

C'est que, si au cours de la crise moderniste, le parcours de Ladeuze est celui d'un combattant de première ligne, ses efforts pour rallier l'Église à un usage franc et décidé de la critique modérée se sont constamment heurtés à une fin de non recevoir. Convaincu que l'Église n'a rien à craindre sur ce terrain, il s'est constamment efforcé d'en promouvoir un usage 'mesuré' dans les milieux catholiques. Deux phases se succèdent dans son activité exégétique. Dans un premier temps, de 1903 à 1906, il s'est donné avec optimisme à une défense résolue de la méthode historique, persuadé que l'avancée serait rapide et aisée. Plusieurs incidents l'ont ébranlé dans cette conviction. L'affaire du *Magnificat*, tout d'abord, où, au grand scandale d'une partie des évêques et du clergé, il fait du célèbre cantique un chant composé ultérieurement par la Vierge et inséré par saint Luc dans l'Évangile de l'enfance. Sa controverse avec le Père jésuite Alphonse Delattre, ensuite, qui avait à l'époque l'oreille de Rome, à propos de l'ouvrage très conservateur que ce dernier avait consacré au livre du Père Lagrange sur la *Méthode historique* en exégèse. La mise en cause de son enseignement sur la vieille question des *fratres Domini*, enfin, où Ladeuze prend position contre la thèse traditionnellement reçue dans le monde catholique.

Dans un second temps, à partir de 1906-1907, Ladeuze s'est appliqué à essayer de se refaire une virginité doctrinale. Il prend d'abord publiquement position contre Houtin et Loisy, la bête noire des exégètes conservateurs. Il présente ensuite deux conférences apologetiques sur l'eucharistie et la résurrection, où il illustre discrètement les vertus de la critique mise au service des thèses catholiques. Il tente enfin un dernier compromis en publiant un article où il attribue l'Évangile de Jean à un disciple de Jean, écrivant en son nom et sous son autorité, alors que la Commission biblique vient de se prononcer pour la thèse traditionnelle. Cette tentative de rapprochement ayant échoué et de plus en plus inquiet de l'évolution de la situation, notamment à cause de la destitution de Mgr Batiffol, le recteur progressiste de l'Institut catholique de Toulouse, Ladeuze se retire de la bataille et renonce à certaines publications, notamment pour les *Études bibliques* de Lagrange. C'est dans ce contexte qu'intervient sa nomination au rectorat, en 1909, nomination vivement contestée par Rome en raison de ses positions exégétiques jugées hétérodoxes. Vigoureusement défendu par Mercier, Ladeuze surviva à l'épreuve et clarifiera sa situation par rapport à Rome, mais comme recteur, il devra continuer à agir prudemment dans un certain nombre de dossiers sensibles.

Dans l'affirmation de ses conceptions, Ladeuze s'est heurté à un double barrage officiel, à la fois de la part de la conférence épiscopale et de la part des autorités romaines, barrage dont l'affaire du *Magnificat* en 1903 est le meilleur révélateur. Pour les évêques, par exemple, l'analyse destructrice du chant marial pratiquée par Ladeuze péchait par trois transgressions inacceptables : elle s'éloignait de la tradition et des règles d'interprétation traditionnelles ; elle empruntait beaucoup aux méthodes rationalistes ruinant la valeur des Livres saints ; elle ébranlait la confiance des fidèles. Parmi ces trois griefs, le motif essentiel du blocage nous paraît être le recours, considéré comme un emprunt rationaliste, à la critique littéraire et l'acceptation de la nouvelle conception du texte sacré qui en découlait : la Bible n'est plus un livre 'dicté' par Dieu, mais, tout en étant inspiré, le fruit d'une élaboration documentaire complexe dans le chef de l'auteur humain. N'ayant reçu aucune formation à la critique historique dans le domaine profane, les évêques n'en avaient pas une compréhension intérieure et ne voyaient dans son application au domaine sacré, qu'un emprunt sacrilège à la science rationaliste, ruinant inmanquablement les principes d'inspiration et d'inerrance. En fait, il faut parler ici d'un choc culturel entre deux univers intellectuels que rien ne permet de rapprocher et se demander si, eu égard à leur formation antérieure, les évêques étaient capables d'avoir une autre attitude. Le fait qu'il faille sans doute répondre par la négative à cette question constitue un des aspects véritablement dramatiques de la crise moderniste.

Disons pour conclure, que parmi les théologiens catholiques du début du siècle, Ladeuze occupe une place que l'on a eu trop longtemps tendance à sous-estimer. Trop tôt arraché à ses études par sa nomination au rectorat, il n'a pas pu donner toute sa mesure. Comme historien de l'Église, son nom reste attaché à la première thèse critique en orientalisme de la Faculté de théologie de Louvain, ainsi qu'à la fondation de la *Revue d'histoire ecclésiastique*, dont le programme résume son idéal scientifique : débattre sereinement de tous les problèmes nés du progrès de la méthode historique et en débattre sur le seul terrain approprié, celui de la science. Comme exégète catholique, Ladeuze doit être remarqué à un double titre, même si le temps lui a manqué pour produire une œuvre qui attache son nom à l'histoire de l'exégèse. D'une part, il a été le premier à introduire la critique littéraire dans l'étude du Nouveau Testament, fait qui suffit à le classer parmi les éléments les plus avancés de sa génération. D'autre part, s'il est vrai, comme le fait remarquer Cerfaux, qu'il a surtout produit dans le domaine de la critique au détriment de l'exégèse proprement dite, cela correspondait aux problèmes de l'heure. En outre, il l'a fait avec une maîtrise telle qu'on peut déceler, dans certaines de ses analyses littéraires, une préfiguration de l'école des formes. A l'image d'un livre rédigé d'un trait par l'auteur inspiré sous la dictée de Dieu, il substitue déjà la perception d'un ensemble de fragments d'origines diverses, laborieusement assemblés par l'évangéliste en fonction de contraintes littéraires et de nécessités liées 'à l'évangélisation et à l'édification'. Ladeuze fut incontestablement un intellectuel de grande envergure¹.

(Luc Courtois)

¹ L. Courtois, *Paulin Ladeuze (1870-1940). Jeunesse et formation (1870-1898). Vie et pensée d'un exégète catholique au temps du modernisme (1898-1914)*, Thèse de doctorat inédite en histoire, Université catholique de Louvain, Louvain-la-Neuve, 1999, 1098 p.

Mededelingen van de Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

Verslag studiedag *Universiteitsmodellen vroeger, nu en in de toekomst*
Amsterdam, Vrije Universiteit, 25 juni

Op 25 juni vond op de Vrije Universiteit te Amsterdam een studiedag plaats met als thema 'Universiteitsmodellen vroeger, nu en in de toekomst'. Tijdens de studiedag werd nagegaan welke universiteitsmodellen, zoals het Humboldtiaanse en het Angelsaksische model, in Nederland en België in het verleden bepalend zijn geweest voor de institutionele (her-)inrichting van universiteiten. Ook werd bekeken welke universiteitsmodellen tegenwoordig de boventoon voeren en welke modellen een rol spelen bij het formuleren van beleid over de toekomst van het hoger onderwijs in beide landen. De dag werd georganiseerd door de Werkgroep Universiteitsgeschiedenis in samenwerking met Fasti, de internationale, vanuit Vlaanderen opererende onderzoeksgemeenschap 'Nieuwe werkinstrumenten voor universiteitsgeschiedenis', en met de Historische Commissie 'VU 125 jaar' die de historische herdenkingsactiviteiten in het kader van het 125-jarig bestaan van de Vrije Universiteit in 2005 entameert.

Het programma was als volgt:

George Harinck (Vrije Universiteit, Amsterdam), *De herkomst van het universitaire model van de Vrije Universiteit*

Jeffrey Tijssens (Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek-Vlaanderen/Vrije Universiteit Brussel), *Bevoogding en autonomie. Omtrent de verhouding tussen staat, kerk en universitaire gemeenschap in België in de 19de en 20ste eeuw*

Jan Rupp (Universiteit van Amsterdam), *De verdringing van Duitse door Amerikaanse invloeden op de wetenschapsbeoefening en het hoger onderwijs in Nederland, 1945-1995*

Peter Baggen (Universiteit Wageningen), *De toekomst van het hoger onderwijs in Nederland*

Frans Dijkstra (Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschappen), *De universiteit van de toekomst, gezien vanuit de overheid nu*

Over enige tijd zullen de teksten van de voordrachten worden gepubliceerd in het historisch-pedagogische tijdschrift *Comenius*.

(Marc Wingens)

Andere mededelingen

Veluws Museum wint Kulting-prijs 1999

De Stichting Kulting Harderwijk, waar vanuit jaarlijks de Harderwijkse culturele manifestatie 'Kulting' wordt georganiseerd, heeft op 29 mei de Kulting Harderwijk Prijs 1999 toegekend aan het Veluws Museum. Het Kultingbestuur heeft de prijs toegekend vanwege de activiteiten van het Veluws Museum in het kader van de 350ste herdenking van Harderwijk als universiteitsstad in 1998. 'Met name de uitgave van het boek *Een onderschatte universiteit*, de organisatie van een tweedaags symposium, de thematentoonstelling en de locatietheatervoorstelling 'Illustre gasten' van de Theaterwerkplaats Harderwijk, hebben veel respect afgedwongen. Niet alleen bij bezoekers van de jubileumactiviteiten, maar ook bij de betrokken wetenschappers van universiteiten elders in het land.'

(Willem Frijhoff)

Universitaire collecties op internet

Door de Macquarie University in North South Wales (Australië) is een web-page opgezet voor universiteitsmusea en collecties, wereldwijd. Het initiatief valt samen met een verzoek aan ICOM (the International Council Of Museums) om een internationaal comité van universiteitsmusea op te richten. De site is in opbouw maar in een paar maanden tijd hebben al veel landen hun gegevens over hun museale instellingen en collecties aangeleverd. Het internet-adres is: <http://www.lib.mq.edu.au/mcm/world/menu.html>

De Nederlandse universiteiten zijn goed vertegenwoordigd. Alle gegevens over deelcollecties zoals bijeengebracht in het RBK-rapport van 1996: Om het Academisch Erfgoed' zijn in Engelse vertaling opgenomen.

Initiatiefnemer voor meer internationale samenwerking en informatieuitwisseling is Peter Stanbury van Macquarie University. Hij is ook degene die via het net een International University Museums Newsletter uitbrengt. Belangstellenden voor de nieuwsbrief kunnen zich in verbinding stellen met Stanbury via zijn e-mailadres: peter.stanbury@mq.ed.au

Interessant is een doorlinkmogelijkheid naar de site 'Links to selected University Museums' van de Universiteit van Witwatersrand in Johannesburg.

Deze site biedt een ingang naar ca. 150 universiteitsmusea in 19 landen. Maar wat vooral handig is, is dat er tevens een ingang is op onderwerp/vakgebied. De index bevat 28 thema's. Deze thematische ingangen verwijzen naar de instellingen waar collecties op het betreffende gebied zijn te vinden. Het rechtstreeks adres van deze site: <http://www.wits.ac.za/museums/umhist.htm>

Tot nu toe zijn door musea — en dat geldt ook voor universiteiten en universiteitsmusea — nog maar in zeer beperkte mate op het internet gedetailleerde gegevens over collecties gepubliceerd. De vijf Nederlandse universiteiten (UL, RUG, UU, UvA en TUD) die samenwerken op het gebied van collectiebeheer en -behoud, ontwikkelen nu plannen om daar verandering in aan te brengen. De universiteitsmusea hebben vaak al een eigen internetpagina. Maar daarmee zijn nog niet de collecties ontsloten. Er zal een vertaalslag moeten worden gemaakt van de vaak wel aanwezige foto's en databases naar het internet. En dat zal op zo'n manier moeten gebeuren dat deze informatie zowel interessant is voor de wetenschappelijke gebruiker als voor de scholier die een werkstuk moet maken. Vanwege de enorme hoeveelheid objecten die de universiteiten en universiteitsmusea beheren, zal dit een ingewikkeld proces worden. Gelukkig zal de komende jaren door OCW financiële ondersteuning worden verleend aan projecten die ten doel hebben cultureel erfgoed via het www te ontsluiten. Inmiddels wordt door de universiteiten het internet ook gebruikt voor afstemming van collecties. Dit gebeurt reeds voor de geologische collecties in Nederland en zal ook gaan plaatsvinden voor de medische collecties. In totaal zijn 843 geologische deelcollecties in kaart gebracht en de database is te vinden onder: www.museum.tudelft.nl De database is een hulpmiddel voor afstemming, selectie en afstoting, niet alleen voor de universiteiten onderling maar ook voor de andere musea in den lande die belangstelling hebben om een deelcollectie in beheer te nemen.

(Franck Smit)

FASTI. Nieuwe werkinstrumenten voor universiteitsgeschiedenis
Wetenschappelijke Onderzoeksgemeenschap van FWO-Vlaanderen
Verzameling van het Fasti-plenum, Leuven, 30 april-1 mei 1999

In het vorige nummer van de Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis (1998/2) werd al aangekondigd dat het FWO-Vlaanderen een werkingstoelage toekende aan de Wetenschappelijke Onderzoeksgemeenschap FASTI. Daar werd al een lijst gegeven van de participerende onderzoekseenheden binnen en buiten de Vlaamse Gemeenschap, samen met een eerste inhoudelijke duiding van de toekomstige werkzaamheden. Intussen werd op 30 april en 1 mei 1999 in Leuven de eerste bijeenkomst van het FASTI-plenum gehouden, waarop de hoofden van de participerende onderzoekseenheden waren uitgenodigd om te bepalen op welke manier zij elk voor zich denken bij te dragen aan de thema's die in de aanvraag waren voorgesteld. Als alles goed gaat, mag u verwachten dat tijdens de komende vijf jaren minstens enkele van de volgende projecten gerealiseerd zullen worden:

- Workshop over de technische aspecten, structuur en inhoud van een geautomatiseerde bibliografie van de Europese universiteitsgeschiedenis
- Workshop in samenwerking met de ICA/SUV, de Sectie archieven van universiteiten en onderzoeksinstellingen van de International Council on Archives, aangaande door deze groep opgestelde 'Guidelines' voor het beheer van dergelijke archieven
- Prospectie naar regelgeving omtrent beheer van universitaire archieven
- Publicatie van een archiefgids die als model zou kunnen dienen voor andere universiteiten (testcase zou de universiteit van Leuven zijn)
- Onderzoek naar de mogelijkheid van een reeks met typologische studies over bronnen voor de universiteitsgeschiedenis
- Workshop over de editie van bronnenmateriaal uit de universitaire context, met aandacht voor de selectie van uit te geven bronnen en de vraag hoe uitgebreid die edities moeten zijn
- Prospectie van uit te geven bronnen voor universiteitsgeschiedenis
- Workshop over prosopografische databanken van studenten en professoren
- Organisatie van een rondetafelgesprek op de volgende conferentie van de ICHU in Dublin (zie elders in dit nummer), gewijd aan reflectie over het schrijven van universiteitsgeschiedenis
- Samenstelling van een 'reader' met belangrijke teksten over universitaire herdenkingen en vieringen

- Deelname aan de viering van 550 jaar universiteit Glasgow (die in het teken zal staan van reflectie over 'Celebration and Ceremony'), 21-24 juni 2001

Er werd ook op gewezen dat in het kader van dit project een of meerdere Visiting Postdoctoral Fellowships aangevraagd kunnen worden. Dit soort mandaten kan enkel worden opgenomen door niet-Belgen die gedurende de laatste vijf jaar de graad van doctor behaald hebben (voor meer details zie <http://www.nfwo.be/organiek/org4f.html> (Nederlands) of <http://www.nfwo.be/organiek/org4feng.html> (Engels)).

Aansluitend bij deze bijeenkomst werd ook een gemeenschappelijke meeting gehouden van de aanwezige leden van de International Commission for the History of Universities en de aanwezige leden van de redactie van het tijdschrift *History of universities*, waarin werd nagedacht over de toekomst van het tijdschrift en de daarin verschijnende bibliografie.

Van deze bijeenkomsten werd een verslag opgemaakt, dat op het WWW beschikbaar gesteld zal worden zodra de website voor het FASTI-project afgewerkt is (hopelijk kunnen we de URL daarvan aankondigen in de volgende Nieuwsbrief). Wie daar niet op wil wachten, kan steeds een exemplaar aanvragen bij de secretaris, Marc Nelissen (adresgegevens: zie binnenflap van deze Nieuwsbrief).

Deze lijst is uiteraard niet limitatief. Wie zich bij een van genoemde projecten wil aansluiten, opmerkingen heeft of suggesties voor Postdoctoral Fellows, kan zich best richten tot de voorzitter, Prof. Hilde de Ridder-Symoens, Universiteit Gent, Blandijnberg 2, 9000 Gent, tel +32 (0)9 2643995, e-mail Hilde.Symoens@rug.ac.be of Vrije Universiteit Amsterdam, De Boelelaan 1105, 1081 HV Amsterdam, tel +31 (0)20 4446382, e-mail ridderh@let.vu.nl

(Marc Nelissen)

GASHE - The Gateway to Archives of Scottish Higher Education

GASHE is een net goedgekeurd project van het Britse Research Support Libraries Programme (RSLP) voor de ontwikkeling van een gemeenschappelijke elektronische toegang tot archieven van Schotse instellingen voor hoger onderwijs. Participanten zijn de universiteiten van St Andrews, Glasgow, Edinburgh en Strathclyde, Heriot-Watt University, de Glasgow School of Art, Glasgow Caledonian University, de University of Dundee, het Edinburgh College of Art en Napier University. Het project loopt van november 1999 tot juli 2002.

Het is de bedoeling om een toegangsmodule te creëren waarin archiefbe-scheiden op alle niveaus toegankelijk gemaakt worden. Het kan daarbij gaan om elektronische beschrijvingen van afzonderlijke stukken tot zeer algemene beschrijvingen van fondsen en bestanden. In eerste instantie moet dit natuurlijk leiden tot een grotere bekendheid en beschikbaarheid van de archiefbestanden van de betrokken instellingen. Nieuw is daarbij dat er ook een functionele benadering mogelijk zal zijn: beschrijvingen zullen voorzien worden van kenmerken die het mogelijk maken ze te groeperen volgens de verschillende door de onderwijsinstellingen uitgeoefende functies. Een goed voorbeeld zijn de matrikels en andere lijsten van studenten die door verschillende universitaire instanties voor beheerdoeleinden worden opgesteld. De gebruiker van GASHE zou moeten kunnen zoeken in een schema in de aard van *Functie*: Beheer, *Activiteit*: studentenlijsten, *Bestanden*: matrikels en lijsten. Uiteraard komt daar dan ook contextuele informatie bij zoals de administratieve geschiedenis (hoe, door wie en waartoe werden de bestanden gecreëerd), de inhoud en de data van de bestanden.

Technisch gezien onderzoekt men met dit project in hoeverre de vele 'emerging standards' op het vlak van de archiefbeschrijving en de elektronische presentatie van archivistische gegevens bruikbaar zijn. Beschrijvingen worden opgesteld in XML/SGML, maar voorlopig ook nog afgeleverd in HTML (voor www-presentatie). Het schema dat daarbij gevolgd zal worden is de in Angelsaksische landen erg verspreid rakende Encoded Archival Description, de EAD-DTD. Inhoudelijk zal de structuur van de record- en seriebeschrijvingen gemaakt worden aan de hand van standaarden die ondersteund worden door de International Council on Archives (ICA): ISAD (G), de International Standard Archival Description (General) en de daarbijhorende ISAAR (CPF), het sjabloon voor het opmaken van een International Standard Archival Authority Record (for Corporate Bodies, Persons and Families).

Het is duidelijk dat dit project minstens gedeeltelijk aansluit bij het in Vlaanderen pas opgestarte Fasti-project, met het verschil dat men in Schotland ook al klaar is voor praktijktesten. FASTI zoekt dan ook contact met de initiatiefnemers.

Voor meer informatie, contacteer Mrs. L.M. Richmond, Acting Director of Archives Services, Glasgow University Archives & Business Record Centre, 77-87 Dumbarton Road, Glasgow G11 6PW, +44 141 3306494, fax +44 141 3304158, l.richmond@archives.gla.ac.uk; zie ook <http://www.rslp.ac.uk>

(Marc Nelissen)

Nieuwsbrief BNVGOO op Internet

De Nieuwsbrief van de Belgisch-Nederlandse Vereniging voor de Geschiedenis van Opvoeding en Onderwijs kan sinds kort ook geraadpleegd worden op Internet, meer bepaald via de onvolprezen History of Education pagina van Henk van Setten, op het adres

<http://www.socsci.kun.nl/ped/whp/histeduc/nieuwsbrief10.html>

Overigens valt op deze voortreffelijk onderhouden website ook heel wat ander materiaal te vinden. Een aanrader!

(Marc Nelissen)

Onderzoeksprojecten / Projets de recherches

Promotieonderzoek Isabel Sivera van der Sluijs

Sociale herkomst en loopbanen van oud-studenten

van het wetenschappelijk onderwijs

De invloed van culturele en economische hulpbronnen in studie-, beroeps- en culturele loopbanen van oud-studenten van de Universiteit van Amsterdam in de periode 1947-1986

In de Nederlandse onderwijssociologie vormt ongelijkheid van kansen in het onderwijs een belangrijk thema. Het is een vorm van ongelijkheid die niet alleen betrekking heeft op de sociale herkomst van leerlingen, maar ook op andere belangrijke vormen van ongelijkheid, zoals sekse. De sleutelmacht van het onderwijs draagt er toe bij dat de verschillende studieloopbanen tussen studenten afkomstig uit verschillende ouderlijke milieus worden omgezet in nieuwe milieuverschillen tussen de studenten. De sleutelmacht van het onderwijs bij de verdeling van de sociale posities wordt op tal van terreinen zichtbaar. Onderzoeksgegevens laten zien dat het bereikte onderwijsniveau van betekenis is voor allerlei aspecten van levenskansen, zoals arbeidsmarktpositie en cultuurdeelname. Het onderwijs vormt daarmee een belangrijke schakel in de instandhouding van maatschappelijke verschillen over generaties.

In de Nederlandse onderwijssociologie is het universitaire onderwijs nauwelijks tot object van studie gemaakt. Mogelijk speelt het ontbreken van echt elite-onderwijs in ons land hierbij een rol. In het buitenland is de rol van het hoger onderwijs bij de vorming van elites een belangrijk thema in dit soort onderzoek. Ook het onderzoek naar de rol van onderwijs in cultuurdeelname is in Nederlandse onderwijssociologie een vrijwel onbetreden terrein. De doelstelling van dit promotieonderzoek is een bijdrage leveren aan dit nauwelijks ontgonnen gebied van onderzoek.

De volgende onderzoeksvragen staan in dit promotieonderzoek centraal:

- Treden er verschillen op in de studie-, beroeps- en culturele loopbanen van mannen en vrouwen en verschilt het effect van sociale herkomst tussen mannen en vrouwen?
- Treden er verschillen op in de studie-, beroeps- en culturele loopbanen gedurende de periode 1947-1986?

- Wat is het effect van sociale herkomst op de studie-, beroeps- en de culturele loopbaan en op welk moment in de studie-, beroeps- en culturele loopbaan oefent de sociale herkomst zijn invloed uit?
- Is gedurende de periode 1947-1986 het gewicht van sociale herkomst op de studie- en beroepsloopbaan veranderd?

Het verzamelen van de gegevens om deze onderzoeksvragen te beantwoorden gebeurt door middel van vragenlijsten. Momenteel worden 3600 oud-studenten benaderd met een post-enquête waarin wordt nagegaan hoe het hen gegaan is in de levensloop.

De populatie in dit onderzoek bestaat uit studentencohorten: groepen studenten die in hetzelfde studiejaar voor de eerste maal aan de Universiteit van Amsterdam werden ingeschreven in de periode 1947-1986. Bij elkaar zijn dat duizenden studenten. Het is duidelijk dat niet over al die studenten gegevens verzameld konden worden. Er moest dus met steekproeven gewerkt worden. We hebben gekozen voor de opleidingen rechtsgeleerdheid, geneeskunde, letteren, psychologie en wiskunde en natuurwetenschappen en de totaalcohorten 1947-1950, 1954-1959, 1962-1963, 1970, 1978 en 1986. De studentenadministratie van de Universiteit van Amsterdam vormde het steekproefkader. Er waren verschillende bronnen voor de studentengegevens. De individuele gegevens van eerstejaarsstudenten uit de studiejaar 1947/48 t/m 1959/60 zijn ontleend aan de jaarlijkse inschrijvingsregisters en een alfabetisch kaartenbestand. Aan de door de studenten ingevulde inschrijfformulieren ontleenden we de individuele gegevens van de eerstejaarsstudenten van de studiejaar 1962/63 t/m 1978. De gegevens van de eerstejaarsstudenten van het studiejaar 1986/87 zijn ontleend aan geautomatiseerde bestanden met individuele gegevens. Uit deze duizenden eerstejaarsstudenten van de Universiteit van Amsterdam is een gestratificeerde steekproef van 7200 studenten getrokken.

Voordat de oud-studenten benaderd konden worden zijn de adressen geactualiseerd o.a. via ledenlijsten van studentenverenigingen en telefoongidsen. Ongeveer 3600 oud-studenten waren op deze manier te achterhalen en worden nu benaderd met de vragenlijst.

De *Commissie Geschiedschrijving van de Universiteit van Amsterdam* levert een financiële bijdrage aan dit promotieonderzoek.

Begeleiders: Prof. dr. J. Dronkers (promotor) en Dr. U. de Jong (dagelijks begeleider, (co)promotor)

Uitvoerder: Drs. Isabel J. Sivera van der Sluijs (doctoraal Gezondheidswetenschappen aan de Universiteit Maastricht), SCO-Kohnstamm Instituut,

Universiteit van Amsterdam, Postbus 94208, 1090 GE Amsterdam, tel. +31 (0)20-525 1389, e-mail: isabel@educ.uva.nl

(I. J. Sivera van der Sluijs)

Promotieonderzoek Jasper Faber
Kennisverwerving in de Nederlandse industrie, 1900-1970

Mijn naam is Jasper Faber en sinds eind 1996 ben ik bezig met een promotieonderzoek naar kennisverwerving in de Nederlandse industrie, 1900-1970. Het onderzoek wordt uitgevoerd aan de VU bij de opleiding Economische en Sociale Geschiedenis onder begeleiding van Karel Davids. Omdat het onderwerp raakvlakken heeft met de universiteitsgeschiedenis, ben ik gevraagd om het hier kort te presenteren.

In de negentiende eeuw had een ondernemer die zijn technische kennis wilde uitbreiden daar grofweg drie manieren voor: hij kon een rondreis maken langs buitenlandse fabrieken (zo werden talrijke fabrikantenzonen opgeleid), hij kon de vakliteratuur doornemen of voortbouwen op zijn eigen ervaring. Tegenwoordig is het aantal mogelijkheden haast onbeperkt. Veel industriële bedrijven hebben een eigen onderzoekslaboratorium, universiteiten zijn bereid onderzoek in opdracht uit te voeren, hoogleraren treden op als adviseur, er zijn onderzoeksinstituten, particuliere laboratoria en ingenieurbureaus, bedrijven werken samen met andere bedrijven in onderzoek en ontwikkeling of nemen andere bedrijven over om hun kennis te verkrijgen. Het doel van mijn onderzoek is na te gaan hoe industriële bedrijven hebben gereageerd op het toenemend aantal mogelijkheden en welke factoren die reactie hebben bepaald.

In de praktijk betekent dit dat ik bij een vijftal bedrijven onderzoek zal doen in hun archief, waarbij ik me vooral interesseer in de manieren van, de redenen voor en de organisatorische inbedding van de kennisverwerving. De bedrijven zijn gekozen uit verschillende, ook minder voor de hand liggende, sectoren, verschillende grootteklassen, regio's enzovoort. De allergrootste Nederlandse industrieën zijn echter buiten het onderzoek gehouden omdat zij juist door hun grootte atypisch waren en zijn voor de Nederlandse situatie: geen enkel ander bedrijf kon onderzoekslaboratoria in stand houden ter grootte van bijvoorbeeld het Natlab of het KSLA. Een vergelijking tussen de bedrijven kan dan algemene

patronen en opvallende verschillen in de kennisverwerving aan het licht brengen.

Wat is nu het raakvlak met de universiteitsgeschiedenis, zult u zich wellicht afvragen. Welnu, verschillende bedrijven onderhielden contacten met universiteiten op het gebied van onderzoek en advies. Voor zover ik het nu kan overzien was het contact (binnen de door mij bestudeerde periode) het meest intensief tussen de eeuwwende en de Tweede Wereldoorlog. De bedrijven uit de chemische en elektrotechnische industrie die ik onderzocht heb, onderhielden vooral contacten met Delft. In enkele gevallen werden onderzoekers van het bedrijf in Delftse laboratoria gedetacheerd, in andere gevallen beperkte het contact zich tot een adviseurschap van een Delftse hoogleraar, waarbij opvalt dat de contacten niet zelden tot stand kwamen doordat een academisch opgeleide werknemer advies vroeg aan zijn vroegere hoogleraar. In een enkel geval ging het contact uit van een hoogleraar, die zich tegenover technisch minder vooruitstrevende industrieën opstelde als de verkondiger van de goede boodschap van de technologische vooruitgang.

Zoals gezegd, dit zijn enkele voorlopige resultaten en mijn beeld van de relaties tussen universiteiten en bedrijven zal zich nog moeten uitkristalliseren. Het onderzoek is nog in volle gang, en vóór 2001 zal ik mijn proefschrift niet hebben afgerond.

(Jasper Faber)

Stanley Criens

*Studenten afkomstig van het Westelijk Halfrond aan Nederlandse Universiteiten
1652 - 1945*

Aan de Nederlandse universiteiten hebben zich door de eeuwen heen ook studenten ingeschreven die afkomstig waren van het Westelijk Halfrond. Van de Universiteiten van Amsterdam, Franeker, Groningen, Harderwijk, Leiden en Nijmegen, en van het Athenaeum Illustre van Amsterdam en van de Illustre school van Deventer zijn, voorzover gepubliceerd, de verschillende Alba Studiosorum, Promotorum, Jaarboeken etc. systematisch doorgenomen.

De gegevens van deze studenten zijn in elektronische vorm (tekstverwerking programma WP-5.1) in een bestand opgeslagen wat als (voorlopige) titel heeft gekregen: 'Studenten afkomstig van het Westelijk Halfrond aan Nederlandse universiteiten 1652-1945'.

Omdat van de Vrije Universiteit van Amsterdam tot op heden geen Album Studiosorum en Promotorum is gepubliceerd ontbreken jammer genoeg deze gegevens nog. Hetzelfde is het geval voor het Amsterdamse Athenaeum waarvan tot 1799 geen Album studiosorum aanwezig is. Terwijl van de Universiteit van Amsterdam de gegevens over de jaren 1913-1945 nog moeten worden opgenomen. Daar wordt momenteel aan gewerkt.

Per student is er naar gestreefd om behalve de gegevens betreffende zijn inschrijving en eventuele promotiedatum ook de bibliografische gegevens van de dissertatie op te nemen en de naam(namen) van de bibliothe(e)k(en) waar deze dissertatie(s) aanwezig is (zijn). Door een aantal studenten zijn naast hun dissertatie meerdere, al dan niet wetenschappelijke, werken geschreven. Ook van deze publicaties zijn de titelbeschrijvingen opgenomen, met eventueel de naam (namen) van de bibliothe(e)k(en) waar deze publicaties aanwezig zijn. Tevens wordt er naar gestreefd om, voor zover bekend, van elke student biografische gegevens op te nemen. Dat onderzoek is nog niet afgerond. Bij elk gegeven wordt de bron waaruit dit gegeven is verkregen vermeld, zodat elk gegeven verifieerbaar is.

Aangenomen wordt dat de naam van plaats, eiland of land zoals die in de verschillende bronnen is vermeld, meestal wijst op de herkomst, en ook de geboorteplaats betreft. In een aantal gevallen echter geven de inschrijving en promotie een andere plaats van herkomst aan, bijvoorbeeld in het ene geval een land of eiland van het Westelijk Halfrond en in het andere Engeland.

In het bestand zijn de namen van studenten opgenomen vanaf het jaar 1652 (zie hierboven) tot en met het jaar 1945. De eerste student afkomstig van het Westelijk Halfrond was, voorzover nu bekend, Mauritius Bonjour uit Brazilië. Deze student liet zich op 20 november 1652 aan de Universiteit van Leiden inschrijven. Na de Tweede Wereldoorlog is het aantal studenten, voornamelijk afkomstig van Nederlands West-Indië, aanzienlijk toegenomen. In totaal hebben tussen 1652 en 1945 zeker 742 studenten afkomstig van het Westelijke Halfrond aan een Nederlandse universiteit gestudeerd.

Tabel 1: aantal studenten afkomstig van het Westelijk Halfrond volgens de datum van inschrijving. Gegevens van de VU (1880-1945) en van het Amsterdamse Athenaeum (tot 1799) en van de Universiteit van Amsterdam (1914-1945) ontbreken vooralsnog.

Periode	Aantal studenten	Waarvan gepromoveerd
1652 - 1700	12	5
1701 - 1750	64	38
1751 - 1800	136	100
1801 - 1850	121	84
1851 - 1900	118	49
1901 - 1945	291	75
Totaal:	742	350

Ook deze studenten schreven zich soms, net als studenten van elders afkomstig, achtereenvolgens aan verschillende universiteiten in. Zesentwintig onder hen studeerden aan een Nederlandse universiteit maar promoveerden aan een andere buitenlandse universiteit, zoals o.a.: Cambridge (1), Edinburgh (6), Berlijn (2), Reims (5), Halle/Wittenberg (1), Freiburg (4), Göttingen/Berlijn (1), Würzburg (1), Straatsburg (1), Parijs 4(1), Batavia (1), Baltimore (1), Radcliffe (1). Deze informatie is voornamelijk verkregen nadat per student de bibliografische gegevens in de National Union Catalogue zijn opgezocht. Mogelijk zijn dus nog meer studenten aan andere buitenlandse universiteiten gepromoveerd.

Tabel 2: het aantal studenten afkomstig van het Westelijk Halfrond en de studierichting waarvoor werd ingeschreven. Gegevens van de VU (1880-1945) en het Amsterdamse Athenaeum (tot 1799) en van de Universiteit van Amsterdam (1914-1945) ontbreken vooralsnog. Onder 'Overige' worden de enkele studenten gerekend die zich voor de volgende studierichtingen lieten inschrijven: Letteren + Theologie; Letteren + Rechten; Letteren + Wis- en Natuurkunde; Theologie + Rechten; Chemie; Geschiedenis; Farmacie; Aard- en Delfstofkunde; Filosofie + Geneeskunde; Filosofie + Farmacie; Rechten + Geneeskunde; Veeartsenijkunde; Wiskunde; Natuurwetenschappen.

Letteren + Rechten	26
Letteren + Wijsbegeerte	19
Letteren	21
Theologie	20
Rechten	260
Geneeskunde	310
Wis- en natuurkunde	28
Filosofie	7
Tandheelkunde	22
Overige	21
Onbekend	8
Totaal:	742

Van een aantal studenten die afkomstig zijn van het Westelijk Halfrond, kan uit de naam hun Europese origine worden afgeleid. Zo komen er namen voor die verwijzen naar Nederland, Engeland, Duitsland, Zwitserland, Frankrijk en Spanje. Studenten met 'Nederlandse' namen komen o.a. uit de Nederlandse koloniën, zoals Nederlands West-Indië (inclusief Suriname), Brazilië en Nieuw Nederland.

Daarnaast treffen we aan de Nederlandse universiteiten een groot aantal studenten aan die afkomstig waren uit de Engelse koloniën, zoals de Engelse eilanden en Engels Amerika. In slechts een aantal gevallen kan uit de naam worden opgemaakt dat dit studenten betreft wier ouders of voorouders van Nederlandse herkomst waren. In de meeste gevallen echter gaat het om studenten waarvan uit de naam kan worden opgemaakt dat de ouders of voorouders van Engelse (of Schotse) herkomst waren.

Opvallend is dat een groot aantal van de studenten die van de Engelse eilanden of uit Engels Amerika afkomstig waren, zich eerst in Edinburgh hebben laten inschrijven en pas daarna aan een Nederlandse universiteit, waar meestal geneeskunde werd gestudeerd. Van één student, James Austin, is bekend

dat deze zowel in Nederland (1817) als in Edinburgh (1820) promoveerde. Een andere opvallende groep studenten zijn diegenen wier naam doet vermoeden dat ze van joodse (Sephardische) afkomst zijn.

Nadat in 1876 de Wet op het Hoger Onderwijs het regulier mogelijk maakte om vrouwen als student aan de universiteit toe te laten, liet, voor zover nu bekend, Ruth Putman in 1896 zich als eerste vrouwelijke student, afkomstig uit Amerika, aan de Universiteit van Amsterdam inschrijven. Tot 1900 worden twee vrouwen afkomstig van het Westelijk Halfrond ingeschreven. Tussen 1901 en 1910, 1911 en 1920, 1921 en 1930, 1931 en 1940, lieten zich respectievelijk vijf, vier, tien en dertien vrouwen inschrijven. Voor het merendeel kwamen deze vrouwen uit Suriname. Voorzover tot op heden bekend promoveerde van de vrouwen die zich voor 1945 lieten inschrijven slechts één studente, Elsa van Dien uit Suriname. Zij liet zich inschrijven te Leiden (3 okt. 1935, Wis- en Natuurkunde) en promoveerde te Radcliffe (U.S.A.) in 1947.

Van een aantal studenten is bekend dat zij na hun studie teruggingen naar hun land of eiland van herkomst. In sommige gevallen verhuizen studenten afkomstig van Nederlands West-Indië na hun studies naar Nederlands Oost-Indië. Hieronder bevinden zich ook studenten die aan de Nederlandse universiteiten de zogenaamde Indologieopleiding hebben gedaan.

Momenteel worden door drs. G. Balthussen (Catalogiseerafdeling Bibliotheek der Rijksuniversiteit Utrecht - BRU) de titel-beschrijvingen van de dissertaties aan de hand van de in de BRU aanwezige exemplaren bibliografisch gecontroleerd.

Een aantal studenten uit ons bestand promoveerde op onderwerpen die betrekking hadden op het Westelijk Halfrond. Hieruit kan men afleiden dat aan de Nederlandse universiteiten wetenschappelijke belangstelling bestond voor het Westelijke Halfrond.

Om meer inzicht te krijgen in deze belangstelling door de eeuwen heen zijn tijdens het verzamelen van de gegevens van 'Studenten afkomstig van het Westelijk Halfrond aan Nederlandse Universiteiten' tevens de namen en verdere gegevens genoteerd van die studenten die niet tot onze doelgroep behoren maar gepromoveerd zijn op een onderwerp dat betrekking heeft op het Westelijk Halfrond.

Het bestand 'Promoties aan Nederlandse Universiteiten waarvan de inhoud van de dissertatie betrekking heeft op onderwerpen betreffende het Westelijk Halfrond' zal eender van opzet zijn als het bestand 'Studenten afkomstig van het Westelijk Halfrond aan Nederlandse Universiteiten 1652-1945'. Deze gegevens zullen de komende tijd ook in elektronische vorm worden ingevoerd.

Met behulp van beide bestanden is het in de toekomst mogelijk om inzicht te verkrijgen in de rol die de Nederlandse universiteiten hebben gespeeld in de wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen van het Westelijk Halfrond. Hierbij moet natuurlijk worden aangetekend dat er in Nederland ook buiten de universiteiten wetenschappelijke belangstelling bestond voor het Westelijke Halfrond.

Correspondentieadres: Stanley Criens, Bibliotheek Universiteit van de Nederlandse Antillen, Jan Noorduynweg 111, Postbus 4324, Willemstad, Curaçao, Nederlandse Antillen, tel. (599-9) 8681805; fax. (599-9) 8691089; e-mail: srcriens@hotmail.com

(Stanley Criens / Hilde de Ridder-Symoens)

Nieuwe publicaties / Publications récentes

L.J. Dorsman ed., *Beroep op de wetenschap. Utrechtse geleerden tussen universiteit en samenleving 1850-1940* (Matrijs; Utrecht 1999) 176 p., geïll., ISBN 90 5345 143 9

Deze bundel verscheen onlangs als de eerste officiële publicatie van de Commissie Geschiedschrijving Universiteit Utrecht. Het boek bevat, naast een inleiding door L.J. Dorsman, negen portretten van Utrechtse hoogleraren waarmee de 'vermaatschappelijking' van wetenschap en universiteit in de jaren 1850-1940 wordt toegelicht. In de inleiding komt Dorsman tot de formulering van een 'verkappt voorstel' voor een onderzoeksprogramma van de Utrechtse Commissie Geschiedschrijving in het kader van het thema 'vermaatschappelijking', dat onderzoek zou moeten omvatten naar vier 19de-eeuwse processen, te weten: ideeën over het burgerschap, de rol van het nationalisme in de ontwikkeling van onderwijs en wetenschappen, de continuïteit van ideeën over het hoger onderwijs en de definiëring en betekenisverandering van termen als 'kennis', 'weten', 'wetenschap' en 'geleerdheid'.

De bundel bevat de volgende 'portretten':

G.W. Kernkamp: een betrokken historicus in een faculteit onder spanning

(L.J. Dorsman)

Willem Gerard Brill: tot dienstbare wetenschap geroepen (L.F. van Driel)

Pieter Harting: wetenschap voor de natie (L.T.G. Teunissen)

F.C. Donders en de wetenschappelijke bril (L.T.G. Teunissen)

Hooge School en maatschappij: Hugo Kruyt en het ideaal van wetenschap voor de samenleving (G.J. Somsen)

D'Aulnis de Bourouill tussen wetenschap en kunst

(A. van den Berg en C.K.F. Nieuwenburg)

Hendrik Jacob Hamaker: de jurist tegenover het moderne denken

(G.C.J.J. van den Bergh en C.J.H. Jansen)

Dirk Frederik van Esveld: de maatschappelijke betekenis van een veelzijdige veterinaire

(P.A. Koolmees)

Buys Ballot: het succes en de gebreken van een bevlogen generalist (F.H. van Lunteren)

(Marc Wingens)

K. van Berkel en F.R.H. Smit ed., *Een universiteit in de twintigste eeuw. Opstellen over de Rijksuniversiteit Groningen 1914-1999* (Groningen, 1999) 302 p., geïll., ISBN 90-804933-2-5, f25,-

De Groningse universiteit viert dit jaar haar 385-jarig bestaan. Dit laatste lustrum van de eeuw was voor de RUG aanleiding om een boek samen te laten stellen over de afgelopen eeuw. De leidraad van het boek is de vraag in hoeverre de universiteit in de afgelopen eeuw is veranderd. In tal van opzichten is de universiteit niet meer dezelfde als aan het begin van de eeuw. Er is sprake van schaalvergroting en ook de opvattingen over onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening zijn onherkenbaar veranderd. Maar een universiteit onderscheidt zich ook door historisch besef en zin voor traditie. Aan de auteurs van de bundel is gevraagd om voor hun thema na te gaan in hoeverre er sprake is van verandering of continuïteit; in hoeverre is de huidige universiteit nog vergelijkbaar met de universiteit aan het begin van de eeuw.

Niet alles kon aan de orde komen. Daarom is er gekozen voor een aantal belangrijke thema's. Pieter Caljé bespreekt de spanning tussen traditie en vernieuwing zoals deze zich heeft gemanifesteerd in het studentenleven en meer in het bijzonder bij de studentenverenigingen. Guus Termeer richt zich in zijn bijdrage op de bureaucratisering. Marijke Martin en Judith Smals beschrijven de ruimtelijke expansie van de universiteit. Christien Boomsma gaat na of er sprake is van verschoolsing van het onderwijs. Klaas van Berkel beschrijft de veranderingen in de werkzaamheden en taakopvattingen van de hoogleraar. Inge de Wilde waagt zich aan een antwoord op de vraag wat er is terechtgekomen van de algemene vorming als tegenwicht van de specialistische opleiding. Het thema traditie versus modernisering wordt visueel gepresenteerd door een fotokatern over academische rituelen.

De publicatie is rechtstreeks te bestellen bij de RUG-winkel, Oude Kijk in't Jatstraat 26, 9712 EK Groningen, tel. 050-3632700.

(Franck Smit)

Eva Boom en Carolien ten Bruggencate ed., *Vruchten der Verbeelding/Fruits of Imagination. Vier eeuwen kunst en kunstzin aan de Rijksuniversiteit Groningen/Four centuries of art and artistic sense at the university of Groningen* (Groningen, 1999) 72 p., geïll., ISBN 90-804933-1-7, f45,-

Vruchten der verbeelding biedt een kennismaking met de kunstcollectie van de RUG. In het boek worden twintig kunstvoorwerpen besproken die in kleur zijn afgebeeld. Aan de presentatie van de kunstwerken gaat een uitvoerig essay vooraf van de hoogleraar kunstgeschiedenis Henk van Veen, dat als titel draagt: 'Naar een artistiek mecenaat. Ontwikkeling van de kunstzin aan de Rijksuniversiteit Groningen'. Hij gaat in op de rol van mecenas en opdrachtgever die de RUG met name de laatste jaren zo opvallend vervult. In 1994 is de RUG begonnen met een kunstproject 'De verbeelding', dat eindigt in 2014 als de universiteit haar vierhonderdjarig bestaan viert. In totaal zullen eenentwintig beelden worden gemaakt die zijn geïnspireerd op belangrijke gebeurtenissen uit de geschiedenis van de universiteit of door vooraanstaande geleerden en hun werk.

Maar ook eerder zijn belangrijke opdrachten verstrekt in het kader van de zogenaamde 'percentageregeling'. Verder terug in het verleden, in de zeventiende eeuw, is het initiatief genomen om een verzameling hooglerarenportretten aan te leggen. Van Veen maakt in zijn essay ook duidelijk hoe belangrijk de RUG is geweest voor het artistieke leven in de stad Groningen en het gehele noorden.

De publicatie is rechtstreeks te bestellen bij de RUG-winkel, Oude Kijk in't Jatstraat 26, 9712 EK Groningen, tel. 050-3632700.

(*Franck Smit*)

Vergelijkenderwijs. Reflectie op de ideale universiteit (Groningen, 1999) 91 p., ISBN 90-367-1108-8, f10,-.

Ter gelegenheid van haar 77ste lustrum organiseerde de RUG een feestcongres dat plaats vond op 16 juni 1999. De voordrachten van dit congres zijn in boekvorm uitgebracht. Het congres was bedoeld als een bezinning op de missie van de universiteit. Vanuit een filosofische (L. Nauta), een historische (W. Otterspeer) en een comparatieve (H. Wilcox en B. Witholt) invalshoek is gekeken naar de 'ideale universiteit'. Bestaat er een universeel basisprincipe waarop elke universiteit kan terugvallen? Of is de invulling van het begrip universiteit afhankelijk van de politiek en economische orde en is ze cultureel bepaald? Is het elders beter? Hoe kijken buitenlandse wetenschappers tegen de RUG aan en RUG-wetenschappers tegen buitenlandse universiteiten? Was het vroeger beter? Hoe zijn we gekomen waar we nu staan?

De lezingen zijn afgewisseld met korte gesproken columns door studenten, medewerkers en alumni waarin zij hun — soms extreme — visie op de ideale RUG konden geven. Ook de inleiding op het congres door rector magnificus D.F.J. Bosscher en de uitleiding door collegevoorzitter E. Bleumink zijn in de bundel opgenomen.

De publicatie is rechtstreeks te bestellen bij de Rug-winkel, Oude Kijk in't Jatstraat 26 9712 EK Groningen, tel. 050-3632700.

(Franck Smit)

E. Langendries & A.M. Simon-Van der Meersch, *Het Rommelaere complex. Onderdeel van het gebouwenmasterplan voor de Gentse Universiteit op het einde van de 19de eeuw*, Uit het verleden van de RUG, 40 (1999) 119 p., geïll., BEF 450

Het Rommelaere complex is precies 100 jaar oud en staat op dit ogenblik voor renovatie in de steigers. Het onderzoek naar de ontstaansgeschiedenis van het gebouw leidde naar de intrigerende levensloop van twee personages die onlosmakelijk verbonden zullen blijven aan het complex. Reeds een eeuw lang draagt het instituut voor bacteriologie de naam van Rommelaere, geen Gentse hoogleraar zoals we zouden denken maar een prof en een rector van de ULB. Volgens de gedenkplaat aangebracht boven de ingang in de Apotheekstraat financierde een zekere A. Renier het gebouw, maar die bleek nooit een voet gezet te hebben aan de RUG. Dit boek onthult deze verbanden.

De publicatie handelt echter niet alleen over de imposante gebouwenrij gelegen aan de Hospitaalstraat, de Kluyskensstraat, de Baertsoenkaai en de Apotheekstraat, ontworpen door de architect L. Cloquet, maar ook over de oprichting van tal van andere nieuwe gebouwen zoals het laboratorium voor toegepaste mechanica, de plantentuin, het anatomisch instituut en de klinische instituten, die eveneens in dezelfde periode tot stand kwamen.

Aangezien het Rommelaere complex opgetrokken werd ten behoeve van de faculteit geneeskunde, met name voor de bacteriologie en de hygiëne, de fysiologie, de farmacodynamie en -therapie, gaan de auteurs E. Langendries en A.M. Simon-Van der Meersch in het nummer ook dieper in op het onderwijs in de geneeskunde, dat in deze periode een revolutionaire ontwikkeling kende.

De publicatie kan besteld worden via telefoon, fax of e-mail: Annemarie.VanDerMeersch@rug.ac.be - Fax +32 (0)9 264 42 96 - Tel +32 (0)9 264 30 80. De betaling gebeurt na ontvangst van de factuur.

(Hilde de Ridder-Symoens)

Antonio Pérez Martín, *Españoles en el Alma Mater Studiorum. Professores hispanos en Bolonia (de fines del siglo XII a 1799)* (Murcia; Servicio de Publicaciones Universidad de Murcia, 1998) 125 p., ISBN 84-8371-065-X.

Antonio Pérez Martín, 'Professores Hispanos en la Universidad de Bolonia (de fines del siglo XII a 1799)', in: *Doctores y escolares. Il congresso internazionale de historia de las universidades hispánicas*, 2 dln. (Valencia; Servei de Publicacions de la Universitat de València, 1998) ISBN 84-370-3465-5, deel II: 225-237.

De relaties tussen Spanje en Bologna zijn welbekend en redelijk goed bestudeerd. Vooral over het nu nog steeds actieve Collegio di Spagna is veel geschreven. De publicaties hebben vooral betrekking op studenten. A. Pérez Martín heeft onlangs een repertorium samengesteld van alle Spanjaarden en Portugezen die in Bologna gedoceerd hebben in de universiteiten van de artes/medicijnen en de rechten. In totaal gaat het om 389 personen (266 *legistas* en 123 *artistas*) in een tijdsspanne van zes eeuwen.

Deze lijst is bijzonder interessant omdat ze een goed beeld geeft van de situatie van 'buitenlandse' (d.i. niet-Bolognese) professoren aan de Bolognese *alma mater*. De *Comune* en het *Collegium doctorum* waakten er sedert de 14de eeuw angstvallig over dat alleen kandidaten die het Bolognese burgerrecht bezaten als ordinarius benoemd konden worden. De 'ordinaire' lessen waren voorbehouden aan de ordinarii; de 'extraordinaire' colleges werden doorgaans door jongere docenten met een tijdelijk contract gegeven. In de tweede helft van de 15de eeuw konden enkele eminente geleerden een Bolognees professoraat krijgen zonder dat ze evenwel werden toegelaten tot het *collegium doctorum* (*professores eminentes*). Per discipline (Romeins recht, canoniek recht, filosofie, medicijnen, letteren) kon slechts één vreemdeling benoemd worden. Geen enkele Spanjaard genoot die eer. Wel zijn 33 Iberische juristen en 14 Iberische artisten *professor honorarius* geworden. Het gaat hier om tijdelijke docenten die om hun reputatie in een bepaalde discipline zijn gekozen.

Een tweede categorie docenten zijn studenten. Vooreerst hadden de rectoren (studenten) van de *Universitates* recht om enkele colleges te geven. Daarnaast waren de *Lecturae Universitatis* voorbehouden aan de oudere-jaarsstudenten die tijdens hun opleiding een bepaald aantal lessen moesten geven. De overgrote meerderheid uit het repertorium zijn bijgevolg studenten die als bijverdienste of in het kader van hun opleiding college hebben gegeven.

Españoles en el Alma Mater Studiorum bestaat uit drie delen: I. De bronnen; II. De organisatie van het onderwijs in Bologna; III. Een chronologisch opgesteld repertorium van de juristen en de artisten die gedoceerd hebben. Het

repertorium vermeldt alle informatie over onderwijs die in de Bolognese bronnen is terug te vinden. Een index van de professoren op voornaam sluit het geheel af.

In *Doctores y scolares* heeft Pérez Martín de inleiding van het hierboven vermelde boekje gepubliceerd. Hij sluit zijn bijdrage af met enkele cijfergegevens die hij uit de *Rotuli dei lettori legisti ed artisti dello Studio Bolognese (1384-1799)* van U. Dallari heeft overgenomen. De Spanjaarden vormen de grootste groep niet-Italiaanse docenten met 387 eenheden, de 'alemani' [waaronder de Nederlanders] volgen met 185; verder zijn er 64 Fransen, 25 Engelsen, 24 Polen, 8 Oost-Europeanen en enkele Zwitsers opgenomen in de *Rotuli*.

Verder bevatten de twee kloeke en fraai uitgegeven delen *Doctores y scolares* een waaier aan bijdragen (53 in totaal) over universiteiten in de 'Spaanse wereld' in de meest uitgebreide betekenis, en dit van de Middeleeuwen tot in de twintigste eeuw. Niet alleen studenten en docenten komen aan bod, maar ook de instellingen zelf evenals de inhoud van het onderwijs. Bijna alle bijdragen zijn in het Spaans, enkele in het Italiaans.

(Hilde de Ridder-Symoens)

Agostino Sottili, *Lauree Pavesi nella seconda metà del '400*. Deel I (1450-1475). Deel II (1476-1490). *Fonti e studi per la storia dell'Università di Pavia* 25; 29 (Bologna, Cisalpino, 1995; 1998).

A. Sottili heeft het op zich genomen om de niet-bestaande *alba studiosorum et promotorum* van Pavia voor de 15de eeuw te 'reconstrueren'. Voor de samenstelling van de lijst van gepromoveerden steunt Sottili op de notariële akten met promoties uit het Archivio di Stato van Pavia. In de inleiding van deel I wordt de promotieprocedure toegelicht. Een overweldigende meerderheid van de 491 teruggevonden promoti zijn Italianen. Als niet-Italianen komen studenten uit het Heilig Roomse Rijk op de tweede plaats met een goed dozijn (de index is niet zo duidelijk wat plaatsnamen betreft) en verder zijn er enkele Fransen.

Blijkens onderzoek van Arnold Luschin von Ebengreuth moeten er nog meer 'alemani' (waaronder Nederlanders) in Pavia graden hebben behaald. Zie hiervoor, vol. II van de *Lauree pavesi*, blz. 102 (noot 179), 142, en ook 195.

(Hilde de Ridder-Symoens)

Annali di Storia delle Università Italiane, 2 (Bologna, 1998) 324 p.

In een vorige Nieuwsbrief meldde ik de geboorte van een nieuw Italiaans tijdschrift voor universiteitsgeschiedenis. Het tweede nummer, of beter volume, is verschenen. Naast negen 'studi' over de universiteit van Messina, bevat dit nummer de vaste onderdelen: 'Il punto' met een bijdrage over mei '68; 'Fonti', 'Archivi', 'Biblioteche', 'Musei', en 'Rassegne', 'Recensioni', 'Schede', 'Notizario'. Ook artikels worden vermeld. Zoals reeds gezegd is deze rubriek en goede hulp om op de hoogte te blijven van de Italiaanse universiteitshistoriografie.

Zie voor een heel uitgebreide inhoudstafel, met doorverwijzing naar (Engelstalige) abstracts, volledige lijst van de vele boekbesprekingen en aankondigingen, de website van de uitgevers van de *Annali*, het CISUI (Centro interuniversitario per la storia delle università italiane, <http://www.unibo.it/Cisui/FILES/Pag1.htm>), meer bepaald op url <http://www.unibo.it/Cisui/Brizzi/ANNALI2/Testi/present2.html> (pas op: www adressen zijn case-sensitive, handhaaf hoofdletters en kleine letters)

Il punto : A. Romano, *La riforma mancata*

Studi

Nicola Aricò-Maurizio Basile, *L'insediamento della Compagnia di Gesù' a Messina dal 1547 all'espulsione tanucciana*

Daniela Novarese, *Che li legisti debbano fondare le lectioni loro sopra Bartolo'. Insegnare e studiare diritto nel Messinese Studium Generale* (secc. XVI-XVII)

M. Antonella Cocchiara, *Università degli Studi e intellettuali nel disegno di 'Messina capitale'*

Corrado Dollo, *Fra tradizione e innovazione. L'insegnamento messinese della medicina e delle scienze nei secoli XVI e XVII*

Rosario Moscheo, *Le 'matematiche' nell'antico Studio messinese: l'insegnamento di Francesco Maurolico*

Giacomo Tripodi, *L'Orto botanico Pietro Castelli'*

Antonino Ioli, *Sulla Facoltà di Medicina e Chirurgia dell'Università di Messina dal 1881 ad oggi*

Antonino Ioli, *Sul soggiorno messinese di Marcello Malpighi (1662-1666)*

Giuseppe Lipari, *Produzione libraria e Messanense Studium Generale Messina. La donazione di Giacomo Longo (1731)*

L'Università e la Città

Fonti

Carla Frova-Rita Nigri, *Un'orazione universitaria di Paolo Veneto*

Archivi musei biblioteche

Gaetano Colli, *La Biblioteca dell' Istituto di Storia del diritto italiano dell' Università di Roma 'La Sapienza'*

Andrea Silvestri - Luca Ceriotti, *Il Centro per la Storia dell'Ateneo (Cesa) del Politecnico di Milano*

Mauro Laeng, *Il Museo storico della didattica presso la III Università di Roma*

Maria Teresa Rodriguez, *I manoscritti della Biblioteca Regionale Universitaria di Messina*

Augusto Vasina, *Dalla biblioteca all' insegnamento universitario: l' operosità didattica di Albano Sorbelli nell' Università di Bologna*

Redactieadres: 'Annali di storia delle università italiane', CP 5532, I-40134 Bologna 22. Abonnementen: CLUEB, via Marsala 24, I-40126 Bologna

(Hilde de Ridder-Symoens)

'Enseignants et Société'. Speciaal nummer van *Cahiers d'Histoire. Revue d'histoire critique*, 71 (1998) 15-146.

Van de zes artikels van het 'Dossier: Enseignants et société' zijn er vijf het werk van promovendi. Twee bijdragen handelen over de professoren (*régents*) van de artesfaculteit te Parijs, een in de Middeleeuwen en een in de 18de eeuw. Twee andere artikels handelen over de jezuïeten, in de 17de en de 19de eeuw.

In een goed gestructureerd inleidend hoofdstuk bespreekt S. Van Damme de huidige historiografie over de professionalisering van het onderwijs, van laag tot hoog. In de verschenen publicaties kan men drie grote transversale themata onderscheiden: (1) institutionele aspecten; (2) sociale aspecten en zelf-representatie van ondermeer de *homo academicus*; (3) de inhoud van het onderwijs en de onderwijspraktijk. Voor wat de toekomst betreft meent de auteur enkele nieuwe richtingen van onderzoek te kunnen onderscheiden of wenst hij dat het die richting zou uitgaan: (1) La construction des espaces professionnels; (2) L'accès à l'activité enseignante; (3) Formation et transmission des savoir-faire; (4) L'établissement des carrières enseignantes; (5) Des enseignants au miroir de la société: image de soi et représentations.

De professionalisering van de Parijse professoren in de artesfaculteit (*régents-ès-arts*) heeft maar echt plaats gehad vanaf het ogenblik dat het onderwijs meer materiële zekerheid bood, d.i. vanaf de 16de eeuw als het artesonderwijs bijna uitsluitend in de colleges werd gegeven. In de loop van de 18de eeuw heeft er een nieuwe ommekeer plaats. Pas dan gaan de regenten zich maatschappelijk volledig als onderwijzend personeel identificeren. De ontwikkeling van een eigen identiteit is ondermeer het gevolg van betere financiële condities voor de regenten in de colleges. De regenten van de drie hogere faculteiten hebben wel steeds een hogere opinie over hun professoraal ambt gehad dan de artesprofessoren, maar het is duidelijk dat ook bij hen een groter beroepsbewustzijn is gegroeid in de loop van de 16de eeuw. Tot aan de 'Université Impériale' blijven echter eer en waardigheid (*honneur*) gekoppeld aan de onderwezen discipline.

In zijn conclusies wijst J. Verger op de diepgaande methodologische reflexie die alle bijdragen kenmerkt en verbindt. Alle auteurs besteden in ieder geval de nodige aandacht aan de zeer actuele begrippen 'maatschappelijke representatie' en 'zelfrepresentatie'. De bundel is zeker het lezen waard.

Inhoudsopgave:

Enseignants et société (XIIIe-XIXe siècle). Problèmes posés par la construction des identités professionnelles (Stéphane Van Damme)

L'Honneur des docteurs. Statut social et identité professionnelle chez les universitaires parisiens à la fin du Moyen Age (Thierry Kouanné & Laurent Tournier)

Devenir enseignants de collègue au XVIIe siècle (Stéphane Van Damme)

Composition, évolution et identité du corps professoral au XVIIIe siècle. Le cas des régents de la faculté des arts de Paris (Boris Nogues)

La Compagnie de Jésus en France au XIXe siècle: un ordre de religieux enseignants? (Philippe Rocher)

Conclusion. jalons pour une histoire de la condition enseignante (Jacques Verger)

Tot slot wil ik er nog op wijzen dat in het 'Débat' gediscussieerd wordt met Danielle Tartakowsky over 'Retour sur 68: mémoires et représentations' (pp. 125-129).

Rédacteurs en chef: Frédérick Genvé et Roger Bourderon. *Cahiers de l'histoire* zijn te bestellen op het volgende adres: 64 boulevard Blanqui, 75013 Paris aan 90 FF (13.72 euro).

(Hilde de Ridder-Symoens)

Paedagogica Historica. International Journal of the History of Education, XXXIV, 1998, 2. Special issue: Hilde De Ridder-Symoens & Serge Lusignan (eds.), *Transfert des savoirs et création des universités. The transmission of learning and the creation of universities*.

Introduction

Transfert des savoirs et créations d'universités du Moyen Age aux Temps modernes: présentation du thème

Articles

Paul B. Pixton (Brigham Young University, Provo, Utah, U.S.A.), *The Misfiring of German Cultural Leadership in the Twelfth Century: The Evidence from the Cathedral Schools*

Marc Nelissen (University Archives, Katholieke Universiteit Leuven, Belgium), *Papal Charters of Foundation for Universities*

Rainer C. Schwinges (Universität Bern, Switzerland), *The Medieval German University: Transformation and Innovation*

Eric H. Reiter (Concordia University, Montréal, Canada), *Masters, Students, and Their Books in the Late Medieval German Universities*

Lyse Roy (Université du Québec à Montréal, Canada), *Histoire d'une université régionale: l'Université de Caen au XVe siècle*

Joseph M. O'Keefe S.J. (Boston College, Chestnut Hill, Mass., U.S.A.), *The Pedagogy of Persuasion: The Culture of the University of Pont-à-Mousson*

Marc Wingens (Vrije Universiteit Amsterdam, the Netherlands), *The Motives for creating Institutions of Higher Education in the Dutch Republic during its formative Years (1574-1648)*

Simona Negruzzo (Università degli Studi di Pavia, Italie), *Habiter la contradiction. Le 'système théologique' dans l'Etat de Milan du XVIe au XVIIIe siècle*

Elizabethanne Boran & Helga Robinson-Hammerstein (Trinity College Dublin, Ireland), *The Promotion of 'Civility' and the Quest for the Creation of a 'City of Peace': The Beginnings of Trinity College, Dublin and of Harvard College, Cambridge, Mass.*

Enrique González González (Universidad Nacional Autónoma de México, Mexico), *Royal Patronage and Private Support in the Emergence of Spanish American Universities*

Book Reviews

- N. de Gabriel & A. Viñao Frago (Eds.), *La investigación histórico-educativa. Tendencias actuales* (M. Carreño)
- Ratio Studiorum. Plan raisonné et institution des études dans la Compagnie de Jésus* (Jan Papy)
- C. Lüth, R.W. Keck & E. Wiersing (Hrsg.), *Der Umgang mit dem Fremden in der Vormoderne* (F.-F. Mentzel)
- H.-C. Harten, *Kreativität, Utopie und Erziehung. Grundlagen einer erziehungswissenschaftlichen Theorie sozialen Wandels* (H.-U. Grunder)
- M. Jonach, *Väterliche Ratschläge für bürgerliche Töchter. Mädchenerziehung bei Joachim Heinrich Campe und Jean-Jacques Rousseau* (R. Bolz)
- J. Briggs, C. Harrison, A. McIness & D. Vincent, *Crime and Punishment in England. An introductory history* (J. Christiaens)
- G.E. Jones, *The Education of a Nation* (W.E. Marsden)
- R. Marantz Cohen & S. Scheer (Eds.), *The Work of Teachers in America: A Social History Through Stories* (K. Rousmaniere)
- J. Herbst, *The Once and Future School. Three Hundred and Fifty Years of American Secondary Education* (J.J. Kuzmic)
- J.-N. Luc, *L'invention du jeune enfant au XIXe siècle. De la salle d'asile à l'école maternelle* (P. Marchand)
- E. Sorel, *Une ambition pour l'école. Le plan Langevin-Wallon (1943-1947)*, G. Mialaret, *Le plan Langevin-Wallon* (J. Tyssens)
- A. Mougnotte, *Maritain et l'éducation* (I. Verhack)
- H. Badertscher & H.-U. Grunder (Hrsg.), *Geschichte der Erziehung und Schule in der Schweiz im 19. und 20. Jahrhundert. Leitlinien* (M. Schärer)
- C. Renevey-Fry (Dir.), *En attendant le prince charmant. L'éducation des jeunes filles à Genève, 1740-1970* (P. Caspard)
- F. Wild, *Askese und asketische Erziehung als pädagogisches Problem. Zur Theorie und Praxis der frühen Landerziehungsheimbewegung in Deutschland* (H.-U. Grunder)
- I. Rohde, *Heinrich Vogeler und die Arbeitsschule Barkenhoff. Eine Beitrag zur Historiographie der Reformpädagogik* (H.-U. Grunder)
- P. Ludwig (Hrsg.), *Summerhill: Antiautoritäre Pädagogik heute. Ist die freie Erziehung tatsächlich gescheitert?* (G. Persch & H.-U. Grunder)
- C. Freinet, *Oeuvres pédagogiques*. Edition établie par M. Freinet; R. Kock, *Die Reform der laizistischen Schule bei Freinet*; G. Schlemminger, *La pédagogie Freinet et l'enseignement des langues vivantes* (C. Minuth)
- J. Tyssens, *Guerre et paix scolaires, 1950-1958* (B. Henkens)

- S. Groenveld, J.J.H. Dekker, Th.R.M. Willemse & J. Dane (Red.), *Wezen en boefjes. Zes eeuwen zorg in wees- en kindertehuizen* (A. Verheyen)
- H.N. Jahnke, N. Knoke & M. Otte (Eds.), *History of Mathematics and Education: Ideas and Experiences* (G. Schubring)
- M. Toepell, *Mathematiker und Mathematik an der Universität München. 500 Jahre Lehre und Forschung* (G. Schubring)
- M. Huber & G. Lauer (Hrsg.), *Bildung und Konfession. Politik, Religion und literarische Identitätsbildung 1850-1918* (H.-E. Tenorth)
- A. Puiggrós (Dir.), S. Carli et al., *Discursos pedagógicos e imaginario social en el peronismo (1945-1955)* (I. Blas Antonicelli & E. Lúquez Sánchez)
- A. Puiggrós (Dir.), E. Ossana (Coord.) et al., *La Educación en las provincias (1945-1985)* (I. Blas Antonicelli & E. Lúquez Sánchez)
- A. Puiggrós (Dir.), et al., *Dictaduras y utopías en la historia reciente de la educación argentina (1955-1983)* (I. Blas Antonicelli & E. Lúquez Sánchez)
(overgenomen uit *STUDIUM*)

Paedagogica Historica. International journal of the history of education, XXXIV, 1998, 3

- Pierre Caspard (Institut National de Recherche Pédagogique, Paris, France), *The School in Crisis, Crisis in the Memory of School. School, Democracy and Economic Modernity in France from the late Middle Ages to the Present Day*
- Geraint Parry (University of Manchester, United Kingdom), *The Sovereign as Educator: Thomas Hobbes's National Curriculum*
- Robert J. Mayhew (Corpus Christi College, United Kingdom), *Geography in Eighteenth-Century British Education*
- Christine Trimingham Jack (Australian Catholic University, Strathfield, Australia), *Sacred Symbols, School Ideology and the Construction of Subjectivity*
- Andreas Pehnke (Ernst-Moritz-Arndt-Universität, Greifswald, Deutschland), *Für Frieden, Völkerverständigung und Reformpädagogik. Waldus Nestler (1887 bis 1954): In Didakturen gemäßregelt - in Demokratien vergessen und wiederentdeckt*

Book Reviews

- M. Hawkins, *Social Darwinism in European and American Thought, 1860-1945* (N. Morphet)
- G. Levi & J.-C. Schmitt, *Geschichte der Jugend* (H.-U. Grunder)

- G. Grenz & G. Wilkending (Hrsg.), *Geschichte der Mädchenlektüre* (S. Fuchs)
- R. Schade, *Ein weibliches Utopia* (H.-U. Grunder)
- S. Andresen, *Mädchen und Frauen in der bürgerlichen Jugendbewegung* (H. Kemnitz)
- F.-W. Kersting (Hrsg.), *Jugend vor einer Welt in Trümmern*; J. Reulecke (Hrsg.), *Rückkehr in die Ferne* (K.-H. Füssl)
- F.-P. Hager (Hrsg.), *Bildung Pädagogik und Wissenschaft in Aufklärungsphilosophie und Aufklärungszeit* (K. Rýdl)
- A. Veidt, *Ganzheitlichkeit - eine pädagogische Fiktion?* (R. Horlacher)
- D. Winter, *Ein Fest für Pestalozzi, ein Fest der Nation oder: die Inszenierung des Pädagogischen*; G. Kuhlemann, *Pestalozzi in unserer Zeit* (H. Van Crombrugge)
- S. Hellekamps, *Die Gründung der Republik* (B. Nieser)
- M. Beyen & G. Vanpaemel (Red.), *Rasechte wetenschap?* (M. Daru & S. Daru)
- A. Schuurman & P. Spierenburg (Eds.), *Private Domain, Public Inquiry* (B. Kruithof)
- N. de Coninck-Smith, B. Sandin & E. Schrumpf (Eds.), *Industrious Children* (J. Tønberg)
- C. Jenzer, *Schulstrukturen als historisch gewachsenes Produkt bildungspolitischer Vorstellungen* (H. Badertscher)
- N. Charbonnel (Ed.), *Le don de la parole* (M. Depaepe)
- Atti del Convegno: Apprendere all'università (23-24-25 ottobre 1996)*, Vols. I-II-III (M. Ostenc)
- M. Cattaneo & L. Pazzaglia, *Maestri educazione popolare e società in 'Scuola Italiana Moderna' (1893-1993)* (M. Ostenc)
- C. Ghizzoni, *Educazione e scuola all'indomani della Grande Guerra* (E. De Fort)
- J. Marciano, *Civic Illiteracy and Education* (M. Gettleman)
- R. Marantz Cohen & S. Scheer (Eds.), *The Work of Teachers in America* (K. Rousmaniere)
- K. Lindenmeyer, *'A Right to Childhood'* (H. Cunningham)
- N. Sutherland, *Growing Up: Childhood in English Canada from the Great War to the Age of Television* (P. Thompson)
- R. Brodeur & B. Caulier (Dir.), *Enseigner le catéchisme: autorités et institutions, XVIe-XXe siècles* (P. Laverdure)
- M. Weinberg, *Asian-American Education* (Suresh Chandra Ghosh)
- LI Jun, *Variation and Conformity* (Cynthia L. Chennault)
- A.O. Nwauwa, *Imperialism, Academe and Nationalism* (M. Omolewa)
- C. Pereira de Sousa (Ed.), *História da Educação*; D.B. Catani, B.O. Bueno, C. Pereira de Sousa & M.C.C.C. Souza (Eds.), *Docência, memória e gênero*; B.O.

- Bueno, D.B. Catani & C. Pereira de Sousa (Eds.), *A Vida e o Ofício dos Professores*; D.B. Catani & M.H. Camara Bastos (Eds.), *Educação em Revista* (A.-M. Chartier)
- S.M. Cahn, *Classic and Contemporary Readings in the Philosophy of Education* (H. Van Crombrugge)
- A. Monshouwer, *Ratio Militans* (H. Van Crombrugge)
- H. Schmitt, J.-W. Link & F. Tosch (Hrsg.), *Bilder als Quellen der Erziehungsgeschichte* (H.-E. Tenorth)
- K. Schattenberg (Hrsg.), *Bestandskatalog der deutschen Schulbücher im Georg-Eckert-Institut erschienen bis 1945. Teil 1* (D. Schmidmaier)
- A. Gambrell, *Women Intellectuals, Modernism, and Difference* (L. Raemdonck)
- E. Lechner (Hrsg.), *Pädagogische Grenzgänge in Europa* (F. Pöggeler)
- M. Baumgarten, *Professoren und Universitäten im 19. Jahrhundert* (K.-P. Horn)
- W. Keim, *Erziehung unter der Nazi-Diktatur, Band II* (H. Schnorbach)
- E. Liebau, W. Mack & C. Scheilke (Hrsg.), *Das Gymnasium* (F. Stübig)
- H. Kalthoff, *Wohlerzogenheit* (U. Mietzner)
- K. Schmitz, *Militärische Jugenderziehung* (H. Scholtz)
- R. Tappe, *Der Armuth zum besten* (D. Dumath)
- B. Feige, *Philanthropische Reformpraxis in Niedersachsen* (H. Schmitt)
- D.P.J. Wynands, *Elementarbildung während der Industrialisierung* (C. Menze)
- A. Dannhäuser (Hrsg.), *Erlebte Schulgeschichte 1939 bis 1955* (H.-E. Tenorth)
- M. Götz, *Die Grundschule in der Zeit des Nationalsozialismus* (H.-E. Tenorth)
- C. Führ & C.-L. Furck (Hrsg.), *Handbuch der deutschen Bildungsgeschichte, Band VI* (H. Engelbrecht)

(Overgenomen uit *STUDIUM*)

Lezingen en congressen / Conférences et congrès

The Bookshop of the World

A celebration of 500 years of printing & publishing in the Low Countries

London, 15-17 September 1999

A conference and exhibition will be held on Wednesday to Friday 15-17 September 1999 at the British Library Conference Centre, organised by the Association for Low Countries Studies in the UK & Ireland and the British Library (Dutch/Flemish Section) in association with the Wellcome Institute for the History of Medicine and the Centre for Dutch and Flemish Culture at University College London.

The Bookshop of the World conference will be an international conference with a large variety of high quality papers given in working sessions of about 20 minutes each, followed by a discussion of 10 minutes. Themes that will be covered are: Dutch and Flemish incunables, the history of publishing houses such as Elsevier, Plantin; Anglo-Dutch literary relations: booksellers, literature, translation, books in foreign languages, linguistics; cartographers, maps, atlases, travel books; medicine and science; prints, bibliophile editions and experiments; clandestine books and the history of the freedom of printing.

Keynote speakers will include: Dr. Lotte Hellinga (British Library), Prof. Paul Hoftijzer (Leiden University), Prof. Jonathan Israel (University College London), Prof. Vivian Nutton (Wellcome Institute), Pierre Delsaert (University of Antwerp).

The Conference will end with an international Forum and public debate on the future of books, libraries and reading.

For further information and registration forms please contact:

Association for Low Countries Studies, c/o CDFC, Department of Dutch, University College London, Gower Street, London WC1E 6BT, E-mail: ucldkrb@ucl.ac.uk, Fax: +44 171 916 6985.

(Overgenomen uit STUDIUM)

Re-organizing knowledge: trans-forming institutions
Knowing, knowledge and the university in the 21st century
Amherst, 17-19 September 1999

Does the university as a 'house of knowledge' have a future? Is it an institution in the process of transforming its identity ('entrepreneurial' and 'market driven') or an institution soon to be extinct? Should the house of knowledge be re-organized, or should a house of knowledge exist at all?

The conference brings together scholars from around the world interested in exploring shifting social and organizational re-arrangements now underway, as contests of meaning over 'knowledge', and its production, ownership, dissemination, and consumption continue.

Issues to explore include, among others:

The role of the university as new technologies appear and reconstitute the time/space of knowing, such as 'distance-learning'.

The newer permeability of boundaries between 'the inside' and 'the outside' of the university, and its significance in defining the limits of 'knowing'. For instance, how might 'donors' and 'corporate partnerships' redefine 'research' and 'scholarship'.

The university and its 'others'. The re-constitution of the notion of 'knowledge' effected by the corporate university, the free-lance scholar, the think-tank, the private research laboratory, the publishing industry, and the press more generally.

The centrality of certain discourses such as 'the market', 'funding', 'consumers', in legitimizing and re-structuring what counts as 'knowledge' and how, where and by whom 'knowledge' is done.

The university as innovator? The role of the university in producing new organizational forms, historically and at present. Is such a role possible for the future?

Knowledge for what? Knowledge for whom? The role of the university in the context of other political and social issues such as gender, race, class, ethnicity, sexuality, transnationalism, globalization.

A selection of papers emerging from the conference will be published in a special issue of *Organisation*, the interdisciplinary journal of organization, theory and society.

For further information and submissions contact: Marta B. Calás and Linda Smircich, Editors marta@mgmt.umass.edu / smircich@mgmt.umass.edu. Organization - Editorial office for the Americas, Department of Management, Isenberg School of Management, University of Massachusetts at Amherst, Amherst, MA 01003 USA

Website: www.som.umass.edu/som/resource/projects/conference

(overgenomen uit *STUDIUM*)

Humboldt international

Der Export des deutschen Universitätsmodells im 19. und 20. Jahrhundert

Sigriswil, Kanton Bern, Schweiz, 26 September-1 Oktober 1999

‘Der Universität ist vorbehalten, was nur der Mensch durch und in sich selbst finden kann, die Einsicht in die reine Wissenschaft. Zu diesem Selbst Actus im eigentlichsten Verstand ist nothwendig Freiheit und hülfreich Einsamkeit, und aus diesen beiden Punkten fliesst zugleich die ganze äussere Organisation der Universitäten. Das Kollegienhören ist Nebensache, das Wesentliche, dass man in enger Gemeinschaft mit Gleichgestimmten und Gleichaltrigen und dem Bewusstsein, dass es am gleichen Ort eine Zahl schon vollendet Gebildeter gebe, die sich nur der Erhöhung und Verbreitung der Wissenschaft widmen, eine Reihe von Jahren sich und der Wissenschaft lebe’ (Wilhelm von Humboldt, *Werke IV: Schriften zur Politik und zum Bildungswesen*, Darmstadt 1964, S. 191).

Diese wenigen Zeilen, die den Kern der Humboldtschen Universitätsidee ausmachen, waren zu Beginn des 19. Jahrhunderts ebenso äusserst brisant wie am Ende des 20. Jahrhunderts, wenn auch mit je anders zu erwartenden Folgen. Die ‘Humboldtsche Universität’ — bleibende Idee für die einen, Mythos für die anderen — bewegt heute nahezu jeden, der in der universitären Forschung und Lehre steht, gleichgültig, ob man wie viele glaubt, die heutige Massenuniversität habe der Humboldtschen Universitätsidee von der Gemeinschaft der Gleichgestimmten den Todesstoss versetzt oder gerade das Gegenteil: Die Massenuniversität brauche ‘Humboldt’; ihn nicht ins Exil vertrieben zu haben, sei eine ihrer grössten Leistungen (Dieter Langewiesche).

Es ist heute an der Zeit, eigentlich schon lange überfällig, der Wirkungskraft der Humboldtschen Idee weltweit nachzuspüren und ihre langfristige Umsetzung in organisatorischer wie geistiger Hinsicht in aller Welt zu verfolgen — gerade um sich in der universitäts- und bildungspolitischen Tagesdiskussion des Weges zu vergewissern. Die 1810 durch den preussischen König begründete Berliner Universität (zunächst nur als Ersatz für das durch die napoleonische Besetzung verlorene Halle) wurde in wenigen Jahrzehnten zum Modellfall einer modernen, wissenschaftliche Forschung und Lehre verknüpfenden Universität. Nachahmung fand sie zunächst, wenn auch hier und da zögerlich und gegen starke konservative Abwehr, in allen deutschsprachigen Ländern, aber auch in Skandinavien und im Russischen Reich. Gegen Ende des 19. Jahrhunderts erreichte das 'deutsche Modell' grossen Einfluss z. B. auch in Frankreich (auf den Geist der Grands Ecoles), in Italien, wo nach der nationalen Einigung das Universitätswesen zum Teil nach diesem Modell (anstelle des teils katholischen, teils revolutionären und napoleonischen) ausgerichtet wurde. Gross auch war der Einfluss auf die englischen und amerikanischen Hochschulsysteme und insgesamt auf das chinesische und japanische Universitäts- und Bildungswesen. Was die USA betrifft, so schrieb schon 1930 Abraham Flexner, der sich als Reformers und Begründer des weltberühmten Institute for Advanced Study in Princeton einen Namen gemacht hat, eine Universität gebe es in Amerika erst seit 1876, seit der Gründung der Johns Hopkins University in Baltimore nach den Prinzipien der Berliner Universität. Seither bekennen sich auch die amerikanischen Elite-Universitäten zur Humboldtschen Idee.

Es dürfte für die geplante Tagung geradezu spannend werden, den so ausserordentlich erfolgreichen Weg der Idee und ihrer bildungspolitischen Umsetzung im 'Berliner Modell' durch verschiedene Länder und Kontinente zu verfolgen. Am Anfang steht jedoch die Auseinandersetzung mit der Wissenschaftskultur des ausgehenden 18. Jahrhunderts, die den Kontrast zur Humboldtschen Idee lieferte (die eigentlich die Idee Schleiermachers war, die Humboldt politisch jedoch höchst einfühlsam und wirksam formulierte und damit erst durchsetzte). Von grossem Interesse — auch für die heutige Diskussion — wird die kritische Auseinandersetzung des 'deutschen Modells' mit den nationalen Wissenschaftstraditionen der einzelnen Länder sein; hier geht es um Inhalte wie um Personen, um Strukturen einzelner Disziplinen, die durch neue Seminar- und Laborbetriebe verändert worden sind; es geht auch um Personen, Professoren und Studierende, deren Existenz gegenüber alteuropäisch, vormodernen Verhältnissen auf tiefgreifende Weise umgestaltet worden ist. Wissenschaftlicher Fortschritt und Rückstand wurden mancherorts auf drastische Weise sichtbar.

Programm (Arbeitstitel)

Einführung in die Tagungsproblematik: Prof. Rainer C. Schwinges, Bern

Sektion I: Von der vorklassischen zur klassischen Universität Humboldts

Prof. Peter Moraw (Giessen), *Universitäten, Gelehrte und Gelehrsamkeit in Deutschland vor und um 1800*

Prof. Helmut G. Walther (Jena), *Reform vor der Reform. Die Erfahrungen Wilhelm von Humboldts in Jena, 1794-1798*

Prof. Rüdiger vom Bruch (Berlin), *Die Gründung der Berliner Universität*

PD Dr. Sylvia Paletschek (Tübingen), *Verbreite sich ein Humboldt'sches Modell an den deutschen Universitäten*

Dr. Marita Baumgarten (Delmenhorst), *Professorenprofile im Humboldt'schen Modell 1810-1918*

Prof. Detlev K. Müller (Bochum), *Studenten und Studentinnen an Humboldts Universitäten 1810-1918*

Zusammenfassender Bericht: Prof. Wolfgang Hardtwig (Berlin)

Sektion II: Humboldt in Europa — Das Modell und die nationalen Traditionen

Prof. Rainer C. Schwinges (Bern), *Humboldt in der Schweiz*

Marc Schalenberg M.A. (Berlin), *Humboldt in Grossbritannien oder: -was ein preussischer Gesandter an englischen Universitäten ausrichten kann*

Prof. Michael Werner (Paris), *Humboldts Rezeption in Frankreich*

Dr. Joseph Wachelder (Maastricht), *The German University and its reception in the Netherlands and Belgium*

Prof. Ilaria Porciani (Bologna), *Humboldts Rezeption in Italien*

Prof. Sivert Langholm (Oslo), *'Das Humboldtsche Modell' der Universität in Skandinavien: Begriff, Symbol und Wirklichkeit*

Prof. Yuri Pivovarov (Moskau), *Humboldts Rezeption im Baltikum und in Russland*

Dr. Laszlo Szögi (Budapest), *Humboldts Rezeption in Österreich-Ungarn*

Zusammenfassender Bericht: Prof. Dr. Walter Höflechner (Graz)

Sektion III: Humboldt in Übersee — Das Modell und die nationalen Traditionen

Dr. Masahide Miyasaka (Nagasaki), *Humboldts Modell als eine Basis der Gründung der Universitäten in Japan*

Prof. Chen Hongjie (Peking), *Die chinesische Rezeption der deutschen klassischen Universitätsidee am Beispiel der Universität Peking*

Prof. Hans-Albert Steger (Erlangen), *Humboldts Rezeption in Iberien und Südamerika*

Prof. R. Steven Turner (Fredericton - Canada), *Humboldts Rezeption in den USA und Kanada*

Zusammenfassender Bericht: Prof. Mitchell Ash (Wien)

Sektion IV: Humboldt und die Disziplinen

Prof. Gert Schubring (Bielefeld), *Mathematik und Naturwissenschaften zwischen Spezialschulstruktur und Forschungs-Imperativ*

Prof. Wolfgang Pross (Bern), *Humboldtsches System und interdisziplinärer Blick; Die Wissenschaftsgeschichte Maximilians II. von Bayern*

Prof. Jürgen Herbst (Madison/Wisconsin), *Thomas Jeffersons und Wilhelm von Humboldt Universitäts- und Schulgründung. Ein Vergleich*

PD Dr. Cay-Rüdiger Prüll (Freiburg i. Br.), *Kulturelle Praxis und theoretisches Konstrukt - Medizin, Biologie und Humboldts Ideen 1810-1945*

Prof. Klaus Luig (Köln), *Rechtswissenschaften*

Prof. Friedrich Wilhelm Graf (Augsburg), *Ein prominenter Schüler Schleiermachers. Humboldts Konzept der akademischen Theologie*

Prof. Rainer A. Müller (Eichstätt), *Vom Ideal zum Verfassungsprinzip - die Diskussion um die Wissenschaftsfreiheit in der 1. Hälfte des 19. Jahrhunderts*

Prof. Notker Hammerstein (Frankfurt/Main), *Humboldt im Dritten Reich*

Zusammenfassender Bericht : Prof. Peter Lundgreen (Bielefeld)

Schlussdebatte

(R.C. Schwinges)

Studenten en studentencultuur late 16de-late 20ste eeuw

Amsterdam, 19 nov. 1999

De Commissie Geschiedschrijving van de UvA en de Werkgroep Universiteitsgeschiedenis organiseren op 19 november as. in Universiteitsmuseum De Agnietenkapel een studiedag over studenten en studentencultuur in Nederland

vanaf de late 16de eeuw tot heden. Momenteel houden opvallend veel onderzoekers zich bezig met studenten in het (nabije) verleden. Sommigen hebben een kwantitatieve en prosopografische benadering van de Nederlandse studentenpopulatie als geheel of die van een enkele universiteit in een bepaalde periode; anderen besteden juist aandacht aan de studentencultuur oftewel 'het studentenleven'. Ook een combinatie van beide invalshoeken blijkt te bestaan. Tijdens de studiedag zal worden gekeken naar de ontwikkelingen in de omvang en samenstelling van de studentenpopulatie sinds de 17de eeuw en de consequenties daarvan voor de studentencultuur. De sprekerslijst is nog niet geheel compleet. Vast staat dat de studiedag chronologisch zal worden ingedeeld, met twee sprekers mbt. het ancien regime, twee mbt. de 19de en twee sprekers mbt de 20ste eeuw.

Een uitnodiging met programma zal binnenkort aan de leden van de Werkgroep worden toegezonden.

(Marc Wingens)

Zeger-Bernard Van Espen
300 Jaar *Ius ecclesiasticum universum*
Leuven, 21-23 sept. 2000

Van 21 tot en met 23 september 2000 zal te Leuven een internationaal colloquium (met tentoonstelling) plaatsvinden over Zeger-Bernard Van Espen (1646-1728), de belangrijkste jansenistische en regalistische canonist, naar aanleiding van de 300ste verjaardag van de publicatie van zijn *opus magnum*, het *Ius ecclesiasticum universum* (1700). Gezien de veelzijdigheid van Van Espen wordt geopteerd voor een interdisciplinaire aanpak. Het initiatief gaat uit van de Faculteit Kerkelijk Recht, in samenwerking met de afdeling Romeins Recht en Rechtsgeschiedenis van de Faculteit Rechtsgeleerdheid, het departement Geschiedenis van de Faculteit Letteren, het Centrum voor de studie van het Jansenisme en het Centrum voor Oecumenisch onderzoek van de Faculteit Godgeleerdheid en het Katholiek Onderzoeks- en Documentatiecentrum (Kadoc) van de K.U.Leuven, het Oud-Katholiek Seminarie Amersfoort en de Faculteit Godgeleerdheid van de Universiteit Utrecht.

Het colloquium zal over drie dagen worden gespreid met lezingen zowel in het Frans, Engels als Duits. Op donderdag wordt vanuit diverse invalshoeken een algemene inleiding gegeven op het gedachtengoed van Van Espen. Hij wordt geplaatst in de theologische, canoniek-rechtelijke en politiek-ecclesiologische

tradities en evoluties. Op vrijdag zal nieuw onderzoek worden voorgesteld dat een historisch licht werpt op de figuur zelf en verscheidene facetten van het Espeniaans oeuvre. Het onderzoek concentreert zich rond drie grote pijlers: Van Espens bronnen en methodologie, zijn rol met betrekking tot de Oud-Bisschoppelijke Clerezy in de Verenigde Provinciën, zijn internationale invloed. Op zaterdag zal de aandacht worden verlegd naar de laatste twee eeuwen. Enerzijds zal belicht worden in welke mate hij tijdens de negentiende eeuw werd gerecupereerd of afgewezen door de theologische Faculteit te Leuven, in de ultramontaans-antiklerikale strijd en bij de stichting van de Duitse Oud-Katholieke Kerk. Anderzijds zal worden nagegaan of zijn denken heden ten dage nog aantrekkingskracht kan uitoefenen op juridisch, kerkrechtelijk en ecclesiologisch vlak.

21 september 2000: Het theologisch jansenisme te Leuven ten tijde van Van Espen

Prof.dr. Knut Walf (Nijmegen), *Het jansenistische kerkelijk recht en de plaats van Van Espen*

Prof.dr. Jan Roegiers (Leuven), *De politieke uitbouw van een 'Ecclesia Belgica' en het gebruik van Van Espen*

Opening van een tentoonstelling over het leven en de werken van Van Espen.

22 september 2000: Van Espen: compiler of vernieuwer?

Drs. Bart Wauters (Leuven), *De invloed van Stockmans en andere auteurs op Van Espen*

Prof.dr. Toon Van Houdt (Leuven), *Latijn en Methodologie van het Ius Ecclesiasticum Universum*

Drs. Guido Cooman (Leuven), *De veroordeling van het Ius Ecclesiasticum Universum in 1704 in de archieven van het Heilig Officie*

Prof.dr. Mathijs Lamberigts (Leuven), *Het thema van de 'Ecclesia Primitiva' in de werken van Van Espen en zijn leerlingen in de 18de eeuw*

Prof.mr. Remco van Rhee (Maastricht), *Het gebruik van Van Espen aan de bestaande rechtbanken en het procesrecht*

Van Espen en de 'Oud-Bisschoppelijke Clerezij (OBC)'

Drs. Gerrit Van den Bosch (Algemeen Rijksarchief Brussel), *Noord-Nederlandse jezuïeten en hun houding tegenover de OBC en Van Espen*

Prof.mr. Jan Lokin (Groningen), *De onderwerping van de OBC aan het (canonieke?) constitutionele recht in de Verenigde Provinciën, naar het voorbeeld van Van Espen*

Prof.mr. Jan Hallebeek (Vrije Universiteit Amsterdam / Oud-Katholiek seminarie Amersfoort), *De tussenpersonen tussen Van Espen en de OBC*

De internationale invloed van Van Espen

Drs. Michel Van Meerbeeck (K.U.Leuven), *De nationale en internationale contacten van Van Espen*

Prof.dr. Joseph Steinruck (Trier), *De invloed van Van Espen in het Duitse Heilig Roomse Rijk en op von Hontheim/Febronius*

Prof.dr. Jacques Grès-Gayer (Washington), *De invloed van Van Espen in Frankrijk*

Prof.dr. Pietro Stella (Rome), *De invloed van Van Espen in Italië*

Prof.dr. Antonio Mestre Sanchis (Valencia), *De invloed van Van Espen in Spanje*

23 september 2000: Van Espen in de 19de en de 20ste eeuw

19de eeuw

Prof.dr. Leo Kenis (K.U.Leuven), *De Faculteit Godgeleerdheid en haar houding tgo. Van Espen: Mgr. De Ram en Vaticanum I*

Prof.dr. Theo Clemens (Utrecht), *Het Groot-Seminarie van Warmond en zijn houding tgo. Van Espen*

Drs. Vincent Viaene (K.U.Leuven), *De recuperatie of afwijzing van Van Espen in de Belgische anti-klerikale/ultramontaanse politieke strijd*

Prof.dr. Fred Stevens (Leuven), *De recuperatie of afwijzing van Van Espen in de universiteiten en door juristen*

Dr. Angela Berlis (Oud-Katholiek Seminarie Bonn), *De invloed van Van Espen op de stichting van de Oud-Katholieke Kerk in Duitsland: von Schulte*

20ste eeuw

Drs. Maurice van Stiphout (K.U.Leuven), *Relevantie van Van Espen voor het hedendaagse juridisch denken?*

Prof.dr. Ruud Huysmans (K.U.Leuven), *Relevantie van Van Espen voor het hedendaagse Rooms-katholieke kerkelijk recht?*

Prof.dr. Jan Visser (Universiteit Utrecht), *Relevantie van Van Espen voor de hedendaagse Oud-katholieke kerkstructuren en ecclesiologie?*

Prof.Mag. Edward Schillebeeckx (Nijmegen), *Relevantie van Van Espen voor de hedendaagse ecclesiologie sinds Vaticanum II?*

Wie op de hoogte gehouden wenst te worden van dit colloquium kan naam en adres kenbaar maken aan: Colloquium Van Espen, Faculteit Kerkelijk Recht,

K.U.Leuven, Tiensestraat 41, B-3000 Leuven, fax. +32/16/32.51.57 of op het e-mailadres Zeger.VanEspan@law.kuleuven.ac.be

(Marc Nelissen)

Transformation and Continuity in the History of Universities
Conference of the International Commission on the History of Universities
Oslo, 10-11 August 2000

Further Information

The all-important quinquennial CIHU conference, Oslo 2000, will be held in conjunction with the meeting of the International Committee of Historical Sciences (Oslo, 6-13 August 2000).

The emphasis on this occasion will be on the more recent centuries — universities from the Humboldt model to the twenty-first century — but the Middle Ages and the Early Modern period will not be forgotten.

The organizers wish to encourage young as well as established scholars to consider presenting papers.

1. The General Agenda of the Conference

Together with the Catholic Church, the university is commonly considered to be the oldest existing social institution within Western civilization. Its history may be traced back to the founding of universities in Bologna, Paris and Oxford in the early 13th century. This first step was rooted in an even older educational tradition found in monasteries and cathedral schools.

But the long history of the universities is not an unambiguous story about continuity. It consists also of a tale of transformations, reforms, crises and breaks. Universities have served church, state and civil society under widely differing social systems, regimes and ideologies. The institution has been transplanted from land to land, from culture to culture, all over the world. In modern industrial and 'post-industrial' societies, thoroughly dependent upon science and technology, the universities are appreciated not only as transmitters of tradition, but also as producers of innovative knowledge. Thus, a fascinating paradox emerges: one of the oldest and most tradition-carrying institutions of modern society is also one of its most innovative and dynamic forces. This paradox constitutes a problem for historians, with obvious practical implications:

During the past few decades universities have experienced fundamental changes in many countries, the outcome of which we do not yet see.

Thus, at a conference on university history at the turn of the millennium it seems natural to engage in a general discussion of the relationship between *transformation and continuity* in this 800-year old, and ultimately worldwide, history.

This broad theme may be approached from several angles:

- At a general level a problem exists concerning *the reality and character of the often-alleged continuity*: actual versus symbolic continuity as well as the more precise character of those real continuities that can be identified.
- A central focus may be on the *phases of transformation* and mechanics of *crises*: the contents, timing, and dynamics of the transformation processes; the relationships between external and internal developments; between forces of change and stabilizing, conservative or impeding factors.
- Contributions may also discuss continuity and transformation along the *spatial dimensions*: when the university model is transplanted from region to region, across religious, cultural and national boundaries.

The general questions embrace a range of sub-themes which include:

- creativity and innovation versus a tradition of pragmatic adaptability as explanations of the university's *ability to survive*
- the *prestige of the concept and the model(s) of the university* as an explaining factor
- the *legitimizing basis* of the university in different phases; crises of legitimation and transformation
- the character and function of '*tradition*' in historical development: the '*tradition*' of the university as a force resisting historical change, versus '*tradition*' as a — possibly — situational, identity forming and legitimizing construction that is itself interwoven in the processes of change.

From the several possible perspectives the topic invites *comparative analyses*, syn— as well as diachronically. And it covers all the periods of the history of universities. Participants should feel encouraged to trace moments which highlight the changing relationship of rulers/funding authorities and universities. What were the circumstances which brought about change, and did transformation involve the re-invention of academic traditions?

A determinant in the history of universities that deserves special attention is the changing relationship between universities and political authorities. How did princes, states, church etc. use universities in the past to exert power and influence? With decentralising tendencies and the emergence of mass education,

what new forms of relations emerge? Are there regional and international power structures which have specific stakes in universities? Are universities increasingly becoming detached from their role as instruments in and of the nation state? Such a session should aim at clarifying the differences and similarities that have arisen in different states and regions.

2. Chronological Fields of Discussion

The following chronological divisions are intended as a first point of departure for setting up different sessions of the conference, and not as a compulsory disposition.

a. The Middle Ages

What characterized the European conception of the university as expressed in the models of Paris, Oxford and Bologna? How were the models adapted to fulfil the assigned tasks? What were these tasks and how were they redefined when the institution was reproduced across Europe? Were there changes in the role of the sponsoring authority (church or state) which made demands on the university? If so, what were the circumstances which brought about such changes? What occasioned changes in the patterns of academic pilgrimage, and what were the consequences for the university?

b. The Early Modern Period

How did universities respond to the development of new knowledge not covered by the established syllabus? Was humanism ever accommodated, and if so, how? How were universities affected by the consolidation of princely power, and what role did they play in the development of the princely state? How were universities equipped to cope with the new tasks set for them by the confessional state? To what extent did princes and popes further the development of natural sciences in newly established academies, did this constitute a new departure? What was the significance of the Comenius-Hartlib circle and its educational programmes? Did 'projectors' of the seventeenth century develop any substantial university projects?

c. The Emergence of Research Universities in the 19th Century

The transformation of universities to institutions that engage in research as a major activity and that define themselves largely in relation to the pursuit of original knowledge proved to be a complex process spanning the late nineteenth and early twentieth centuries. What interplay among various sectors within

universities as well as between universities and their broader local contexts enabled as well as retarded the establishment of research as a significant academic activity? What, in short, were the dynamics for this transformation, where and when it occurred? What role did reform of pedagogical practices play in enabling the institutionalization of research facilities and new disciplinary specialties? How did the rise of new knowledge-based professions and reform movements in older ones impact the emergence of research universities? What were the relative roles of government officials, professors, representatives of professional organizations, and students for the transformation to a research university? What were the processes of adaptation of the alleged German-model to local concerns and realities? How did institutional change and transformation of scientific disciplines impact on each other?

d. Postwar Universities

How can the transformations of universities in the postwar era be conceptualized? Some possible dimensions are suggested in the following:

- The radically altered 'political economy' for research during the Cold War in the western and eastern blocks impacted universities directly and indirectly, as massive funding for pursuing research and training new practitioners stimulated institutional change. These very same dynamics for growth also contributed to growing radicalization and disillusionment in the 1960s. How did universities respond to the greatly increased state support for higher education after the war, and in particular, to the massive increases in state support for research? How did university administrators and professors themselves negotiate with representatives of state agencies to try defining the framework for the new relationship?
- The changes in the international 'geography of learning.' In particular the rise of the American model as an ideal to be emulated, much as the German model had served in the nineteenth century. Similarly to what extent did the Soviet Union's institutional innovations in higher education serve as a model for eastern-block and some third world nations? How were elements of the Western (and Soviet) university models utilized and transformed by the new independent states in Africa and Asia?
- Challenges and problems in legitimation brought about by the rise of academic mass education. How did the tremendous growth in numbers of students impact institutions that increasingly during the century had developed identity and organizational forms based on notions of a research-university?

- The legitimization problems in the 1960s and 1970s brought about when the postwar enthusiasm and belief in science as the key to social-economic improvement began faltering. Did universities themselves contribute to the erosion of faith in science? How did universities seek alternative bases for legitimizing societal support? How have notions of academic tradition been constructed and reconstructed in discourses on the future of universities? What is the future of the Humboldtian idea of the university that is facing challenges such as the rise of new and plural institutions for advanced knowledge and research, the growth of special institutes with little or no research training, and the development of the 'entrepreneurial university' with faculty chasing grants, external support and prestige?

The observations above do not make up a fixed framework for discussion, rather they are intended to stimulate and elicit further responses. The aim is to open up the different fields and to convey an impression of the range and variety of possibilities. The organizers will be happy to give advice.

Proposals for papers must be received by the Programme committee preferably by 1 June 1999 and not later than 1 September 1999, and a brief résumé (not more than 500 words) by 1 December 1999. The committee will announce the definitive programme on 15 January 2000

Any further questions and proposals for papers should be directed to:
Prof. Sivert Langholm, Research Fellow Fredrik Thue, Forum for universitetshistorie, Department of History, University of Oslo, Postbox 1008-Blindern, N-0315 Oslo, Norway. Phone: + 47 22 85 68 09 (Langholm) or + 47 22 85 42 06 (Thue). Fax: + 47 22 85 57 51. E-mail: sivert.langholm@hi.uio.no, or: f.w.thue@hi.uio.no, or: univhist-2000@hi.uio.no

(overgenomen uit STUDIUM)

Celebration and Ceremony
Glasgow, 21-24 June 2001

Celebration and ceremony have always been important parts of university life. Today universities all over the world imitate what they imagine were the rituals of their European progenitors: the cap and gown are ubiquitous. Yet like all celebration and ceremony these traditions are not necessarily as old as they seem and their purpose has changed over the years. As historians have discovered more generally in recent decades, the analysis of ritual can yield valuable insights into historical change and continuity in universities.

The conference will examine celebrations and ceremonies in a broad and flexible way, covering the form and style of university routine as well as the rituals of special occasions. With regard to routine, topics like dress, manners, the structure of meetings and lectures and the pattern of socialising will be covered, relating such themes to factors such as the changing social backgrounds of professors and students. With respect to special occasions, the conference will deal with issues such as the transformation of ceremonies to match local circumstances, the relationship between university celebrations and national ideals and the ways in which university ceremonies negotiated political and religious complications. Movements to abolish or transform ceremonies and celebrations will also be germane.

The conference will be held as part of the celebrations of the Eleventh Jubilee of the University of Glasgow, founded in 1451 by Pope Nicholas V. The conference will immediately follow the peak of those celebrations, the ceremonies of Commemoration Day. Delegates will have the opportunity to observe in person — or alternatively, to scrutinise on video — Glasgow's 2001 version of university celebration and ceremony.

Proposals, expressions of interest and enquiries should be sent to Majorie Espiner, Archives and Business Records Centre, University of Glasgow, 77-81 Dunbarton Road Glasgow G11 6PP. Tel: +44 141 330 4543; Fax: +44 141 330 4158; e-mail: m.espiner@archives.gla.ac.uk

Proposals, which should not be more than 500 words, should be submitted by 30 September 1999. Final versions of the papers will be required by 28 February 2001. The organisers are keen to attract papers from different periods and diverse cultural backgrounds.

(overgenomen uit STUDIUM)

Science and cultural diversity
XXIst International congress of history of science
Mexico City, 8-14 July 2001

The XXIst international congress of history of science of the International union of history and philosophy of science / Division of history of science, will be organised in Mexico in July 2001. First circular is due September 1999, March 2001 is deadline for acceptance of abstracts.

If you are interested in receiving the call of papers and other information on the congress, please contact: Prof. Juan José Saldaña, Chairman of the organizing committee of the XXIst ICHS, Apartado postal 21-873, 04000 México D.F., Mexico, or visit the web site of the Division of History of Science: <http://www.cilea.it/history/DHS>

(overgenomen uit STUDIUM)

Hilde de Ridder-Symoens

*Bibliografisch overzicht universiteitsgeschiedenis der Nederlanden
1998-1999 met aanvullingen*
*Bibliographie de l'histoire des universités aux Pays-Bas et en Belgique
1998-1999 avec additions*

Om de inventarisatie van het lopend onderzoek up to date te houden doen we een beroep op uw medewerking. Alle bibliografische referenties zijn welkom bij H. de Ridder-Symoens

* Vrije Universiteit Amsterdam

De Boelelaan 1105 NL - 1081 HV Amsterdam
Tel. (31)(20) 444 6382 Fax (31)(20) 444 6500
Email: ridderh@let.vu.nl

* Universiteit Gent

Blandijnberg 2 B - 9000 Gent
Tel (32) (9) 264 3995 Fax (32) (9) 264 4182
Email: Hilde.Symoens@rug.ac.be

ALGEMEEN

- 1 'Enseignants et Société'. Speciaal nummer van *Cahiers d'Histoire. Revue d'histoire critique*, 71 (1998) 15-146.
Bespreking in deze Nieuwsbrief.
- 2 Jean-Philippe Genet, *La mutation de l'éducation et de la culture médiévales. Occident chrétien (XIIe siècle-milieu du XVe siècle)*, Tome 1 (Parijs, Seli Arslan, 1999).
Veel aandacht voor de universiteit en het universitair onderwijs.
- 3 *Het Heilig Vuur. De kern van het Universitair bestaan*, onder redactie van Kees Willemen, Gerard Heijnen, Guus Termeer (Groningen, Wolters-Noordhoff, 1998)
Bundel met meer dan veertig artikelen over aspecten van werken aan een universiteit.
- 4 Claude Lafleur (ed.), *L'enseignement de la philosophie au XIIIe siècle. Autour du 'Guide de l'étudiant' du ms. Ripoll 109. Actes du colloque international*, Studia Artistarum 5 (Turnhout, Brepols, 1997).

- 5 Marc Nelissen, 'Papal Charters of Foundation for Universities', in: *Transferts des savoirs* (nr 10), 365-374.
- 6 John D. North, *Seven Shades of History*, Afscheidsrede aan de R.U.Groningen 11 mei 1999 (s.l., s.d.).
 Betreft de houding van de auteur t.a.v. de ideeëngeschiedenis
- 7 Cornelius O'Boyle, *The Art of Medicine. Medical Teaching at the University of Paris, 1250-1400*, Education and Society in the Middle Ages and Renaissance, 9 (Leiden, Brill, 1998).
- 8 Bert Theunissen, Casper Hakfoort, e.a. (eds.), *Newtons God en Mendels bastaarden : nieuwe visies op de 'helden van de wetenschap'*, Monografieën over Europese cultuur 1 (Amsterdam, Meulenhoff; Leuven, Kritak, 1997).
- 9 Bert Theunissen & Frans van Lunteren (eds.), *Zuivere wetenschap en praktisch nut : visies op de maatschappelijke betekenis van wetenschappelijk onderzoek rond 1900* (Rotterdam, Erasmus Publishing, 1994). Speciaal nr van *Gewina*, 17.3 (1994).
- 10 *Transfert des savoirs et création d'Universités - The Transmission of Learning and the Creation of Universities*, edited by Hilde De Ridder-Symoens & Serge Lusignan, Special Issue of *Paedagogica Historica*, 34.2 (1998).
- 11 Rienk Vermij, 'Nieuwe wijn in oude zakken? Iets over de plaats en functie van genootschappen in de maatschappij van het ancien régime', *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 112.1 (1999) 24-46.
- 12 Marc Wingens, 'The Motives for creating Institutions of Higher Education in the Dutch Republic during its formative Years (1574-1648)', in: *Transferts des savoirs* (nr 10), 443-456.

ALGEMEEN NEDERLANDEN

- 13 F. Akkerman, A. J. Vanderjagt & A. H. van der Laan (eds.), *Northern Humanism in European Context, 1469-1625. From the 'Adwert Academy' to Ubbo Emmius*, Brill's Studies in Intellectual History, 94 (Leiden-Boston-Keulen, Brill, 1999).
- 14 W. Balke, 'Allard Pierson in de klem tussen geloof en wetenschap', *De negentiende eeuw*, 21 (1997) 51-58.
- 15 Mineke Bos, 'Kies exact! In historisch perspectief: veranderende visies op meisjesonderwijs en de exacte vakken, 1650-1880', *Gewina*, 20 (1997) 184-210.

- 16 P. van Drunen & H.J. Drunen, *Bezielde wetenschap. Een halve eeuw Nederlandse psychologie in vijf portretten* (Assen, Van Gorcum, 1998).
- 17 A. Gevers (ed.), *Uit de zevende. Vijftig jaar politieke en sociaal-culturele wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam* (Amsterdam, Het Spinhuis, 1998).
- 18 P. Hecht, A. Hoogeboom, Chr. Stolwijk (eds), *Kunstgeschiedenis in Nederland. Negen opstellen* (Amsterdam, Prometheus, 1998).
- 19 *De IK's van Nix*. Redactie 'Alles begint met Nix', Eindredactie Hans Buitelaar & Michel Verschoor (Amsterdam, Boom, 1997)
Over jongerencultuur in de jaren negentig, o.m. over universiteitsstudenten.
- 20 W.P. Gerritsen (ed.), *Het Koninklijk Instituut (1808-1851) en de bevordering van wetenschap en kunst*, Bijdragen tot de geschiedenis van de Koninklijke Nederlandse akademie van wetenschappen II (Amsterdam, KNAW, 1997).
Behandeling per klasse door Rob Visser, Wim van den Berg, R.J. Bron, Paul Knolle en Ellinoor Bergvelt. Inleiding door Wijnand Mijnhardt.
- 21 *Geschiedenis op school. Zes voordrachten over het geschiedenisonderwijs*, Publicaties van de Commissie Geesteswetenschappen 5 (Amsterdam 1998).
Over periode 1960-1998, met bijdrage van Pim den Boer over situatie aan de universiteit.
- 22 Annemarie de Knecht-van Eekelen & Ida H. Stamhuis (eds.), '*Zij is toch wel begaafd*'. *Historische bijdragen over vrouwen in de bètawetenschappen* (Rotterdam 1997). Themanummer van *Gewina*, 20 (1997).
O.a. over Alide Gutterink, Carolina H. MacGillavry, Marie Porrey, Caroline Emilie Bleeker, Truus Eymers.
- 23 Peter A. Koolmees, 'De diergeneeskunde tijdens de Tweede Wereldoorlog', *Argos*, 19 (1998) 383-398.
- 24 Coert Peter Krabbe, *Ambacht, Kunst, Wetenschap: bevordering van de bouwkunst in Nederland (1775-1880)*, diss. VUA 1997 (Zwolle, Waanders, 1998)
Veel gegevens over het hoger onderwijs
- 25 Jan Papy, 'Learned, Wise and Good. Justus Lipsius, Portrait of a Humanist Scholar', *The Low Countries. A Yearbook 1998-99* (Brugge, Die Keure-Stichting Ons Erfdeel, 1998) 149-154.

- 26 R. van Raak, 'De jobstijding van Gerrit Jan Mulder. Nederlands conservatisme in de negentiende eeuw', *Geschiedenis van de wijsbegeerte in Nederland*, 8 (1997) 44-69.
Zie nrs 29, 42, 76.
- 27 Hubert Ronse de Craene, 'Studiebeurzen bij het Brugs seminarie', *Vlaamse Stam*, 34.7-8 (1998) 261-280.
Betreft studiebeurzen voor seminaristen te Brugge, 18de-20ste eeuw.
- 28 H.A.M. Snelders, *De geschiedenis van de scheikunde in Nederland. II. De ontwikkeling van chemie en chemische technologie in de eerste helft van de twintigste eeuw* (Delft 1997).
Deel 1 = H.A.M. Snelders, *De geschiedenis van de scheikunde in Nederland. Van alchemie tot chemie en chemische industrie rond 1900* (Delft 1993).
- 29 Bert Theunissen, 'Mannen van karakter'. Gerrit Jan Mulder over de zaak van de universiteit', *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 112.1 (1999) 47-63.
G.J.M. 1802-1880, hoogleraar in de scheikunde te Utrecht. Over zijn betekenis voor de natuurwetenschappen aan de universiteit en zijn opvattingen over het klassieke vormingsideaal.
- 30 Han F. Vermeulen, 'The History of Anthropology in the Netherlands' (Part 1), *History of Anthropology Newsletter*, XXV(1) (June 1998) 8-13; (Part 2), *ibid.*, XXV(2) (December 1998) 10-15.

AMSTERDAM

- 31 Marjan Bruinvels-Bakker & Annemarie de Knecht-van Eekelen, 'Carolina H. MacGillavry: eerste vrouw in de Koninklijke Nederlandse Akademie voor Wetenschappen', *Gewina*, 20 (1997) 309-331.
C.M. (1904-1993), hoogleraar kristallografie UvA 1946-1972.
- 32 A.Th. van Deursen, 'De Vrije Universiteit in eigen spiegel. Een vergelijking van vier herdenkingen', in: J.P. Verhoogt, S. Griffioen & R. Fernhout (eds.), *Vinden en zoeken: Het bijzondere van de Vrije Universiteit* (Kampen 1997) 25-43.
- 33 J. Goudsblom, P. de Rooy & J. Wieten (eds.), *In de zevende. De eerste lichting hoogleraren aan de politiek-sociale faculteit in Amsterdam* (Amsterdam, Het Spinhuis, 1998).
- 34 A.J. Kox & W.P. Troelstra, 'Uit het Zeeman-archief: de ontdekking van het Zeeman-effect', *Gewina*, 19 (1996) 153-166.

- Pieter Zeeman (1865-1943), natuurkundige, privaatdocent te Leiden 1894-1896, nadien hoogleraar te Amsterdam; nobelprijswinnaar 1902.
- 35 Nelly Oudshoorn, 'Laqueur en Organon. Het universitaire laboratorium en de farmaceutische industrie in Nederland', *Gewina*, 22.1 (1999) 12-22.
Ernst Laqueur, hoogleraar farmacologie aan de Universiteit van Amsterdam.
- 36 Theo Veen & Joke de Vries, 'De bezetting van de leerstoel voor oud-vaderlands recht aan de Universiteit van Amsterdam, 1877-1921', *Verslagen en mededelingen van de Stichting tot uitgaaf der bronnen van het oud-vaderlands recht*, n.r. 10 (1999) 7-44.

BRUSSEL - BRUXELLES

- 37 Marc Craenenbroeck, *Mémoire de métal. L'Université Libre de Bruxelles en médailles, plaquettes et jetons* (Archives de l'ULB, Bruxelles 1999).

DELFT

- 38 Pieter Bos & Bert Theunissen (eds.), *Beijerinck and the Delft School of Microbiology* (Delft, Delft University Press, 1995). Gedeeltelijk eerder verschenen o.d.t.: *Martinus Willem Beijerinck : his life and his work*, by G. van Iterson Jr., L.E. den Dooren de Jong and A.J. Kluyver (Den Haag, Nijhoff, 1940).
Martinus Willem Beijerinck 1851-1931. Zie nrs 29, 42.
- 39 J. Davidse, *Spanning. Geschiedenis van de Delfts opleiding tot elektrotechnisch ingenieur*, ed. E. Backer (Delft, Delft U.P., 1998)
- 40 Frida de Jong, 'Standhouden in Delft', *Gewina*, 20 (1997) 227-242.
Over meisjesstudenten en vrouwelijke professoren sedert 1900, met speciale aandacht voor Antonia Korvezee (1899-1978) en Rebekka Aleida Biegel (1886-1943).
- 41 H.K. Makkink, 'De iekersopleiding in Delft (1843-1963)', *Gewina*, 19 (1996) 63-79.
Aan de Delftse ingenieursschool.
- 42 Bert Theunissen, 'The beginnings of the 'Delft tradition' revisited: Martinus W. Beijerinck and the genetics of microorganisms', *Journal of the History of Biology*, 29 (1996) 197-228.
Zie ook nr 38.

- 43 Han Timmer, Ineke Pey en Tjeerd Boersma (eds.), *Henri Evers, 1855-1929: architect, geschiedschrijver, hoogleraar* (Rotterdam, Stichting Bonas, 1997).
Hendrik Jorden Evers, hoogleraar te Delft.

DOLE

- 44 J. Theurot, 'L'université de Dole au service de Bourgogne. L'université, les gens de savoir et le prince (1423-début XVIe siècle)', in: Jean-Marie Cauchies (ed.), *Hommes d'Église et pouvoirs à l'époque bourguignonne (XIVe-XVTe s.)*, Publication du Centre européen d'études bourguignonnes (XIVe-XVTe s.) n° 38 (Neuchâtel 1998) 263-300.

GENT

- 45 E. Langendries & A.M. Simon-Van der Meersch, *Het Rommelaere complex. Onderdeel van het gebouwenmasterplan voor de Gentse Universiteit op het einde van de 19de eeuw*, Uit het verleden van de RUG, 40 (1999).
Gebouwen van faculteit geneeskunde.

GRONINGEN

- 46 V. Arnoldus-Schröder (ed.), *The Collection Van Baaren. Volkenkundigmuseum 'Gerardus van der Leeuw'* (Rijksuniversiteit Groningen 1998).
- 47 Laura van Hasselt, 'De zaken moeten nu eenmaal lopen'. Kapteyn als rector van de Groningse universiteit (1940-1942)', *Groniek*, 32 (1998) 311-320.
Johannes Marie Neele Kapteyn.
- 48 Catrien Santing, 'Het terugverlangen naar de woonplaats van de Muzen en Venus. Het Italiëgevoel van Rudolf Agricola en zijn Friese bentgenoten', in: D.E.H. de Boer en R.I.A. Nip (eds.), *Het Noorden in het midden. Opstellen over de geschiedenis van de Noord-Nederlandse gewesten in Middeleeuwen en Nieuwe Tijd aangeboden aan dr F.J. Bakker*, Groninger Historische Reeks (Assen, Van Gorcum, 1998) 269-288.
- 49 R. van der Woude & W. van der Schuit, *Oude tradities, nieuwe ambities. 200 Jaar Academisch ziekenhuis Groningen* (Groningen, A.Z., 1998).

KAMPEN

- 50 Jaap van Gelderen, 'Het experiment Kampen. De Theologische School in Kampen 1854-1896', *Omzien. IJsselacademie*, 22.1 (1999) 7-23.

LEIDEN

- 51 Annette I. Bierman, 'Vrouwen in de farmacie: Alide Grutterink (1869-1927)', *Gewina*, 20 (1997) 286-296.
A.G. was privaatdocente in de faculteit wis- en natuurkunde te Leiden.
- 52 H.L. Clotz, *Hochschule für Holland. Die Universität Leiden im Spannungsfeld zwischen Provinz, Stadt und Kirche, 1575-1619*, Dissert. Osnabrück 1996; Contubernium XLVIII (Stuttgart, Franz Steiner Verlag, 1998).
- 53 Rineke van Daalen, 'Verloskundige oefeningen : een student in Leiden, 1919', in: Rineke van Daalen en Marijke Gijswijt-Hofstra (eds.), *Gezond en wel* (Leiden 1998) 205-212, 285-286).
- 54 Henk Eijssens (red.), 'Hoe zal het met mij aflopen'. *Het studentendagboek 1833-1835 van Jan Bastiaan Molenwater*, Ego Documenten 17 (Hilversum, Verloren, 1999).
Over de colleges die J.B. M. als medicijnenstudent in Leiden gevolgd heeft - Over de Rederijkerskamer Uiterlijke Welsprekendheid.
- 55 M.M. Lamens-van Malensteijn, *Oefening en bespiegeling. Het verloskundige onderwijs van M.S. du Pui (1754-1834) te Leiden*, Pantaleon reeks XXVI (Rotterdam, Erasmus Publishing, 1997).
Du Pui was de eerste hoogleraar die verloskunde op academisch niveau doceerde.
- 56 D.R. Röell, *De wereld van instinct. Niko Tinbergen en het ontstaan van de ethologie in Nederland (1920-1950)*, diss. R.U.Utrecht, Nieuwe Nederl. Bijdr. Geschied. Geneesk. en Natuurw. 52 (Rotterdam, Erasmus Publishing, 1996).
N.T. 1907- ; hoogleraar in experimentele zoölogie te L. 1947-1949; nadien hoogleraar in diergedrag te Oxford; nobelprijswinnaar 1969.
- 57 H.G.M. Rooijmans, *Negenennegentig jaar tussen wal en schip. Geschiedenis van de Leidse universitaire psychiatrie (1899-1998)* (Houten, Diegem, Bohn Stafleu Van Loghem, 1998).

- 58 H.A.M. Snelders, 'Genees-, heel- en letterkundig. Herman Boerhaave (1668-1738)', in: K. Fens (ed.), *Verlichte geesten. Een portrettengalerij voor Piet Buijsters* (Amsterdam 1996) 186-196.
- 59 Chris Sol, *Thorbecke en Leiden : student, hoogleraar en raadslid (1817-1850)* (Leiden, Gemeente Leiden, 1998).
Johan Rudolf Thorbecke, 1817-1850.
- 60 Bert Theunissen & Henk Klomp, 'H.A. Lorentz' visie op wetenschap', *Gewina*, 21.1 (1998) 1-14.
Hendrik Antoon Lorentz (1853-1928), hoogleraar natuurkunde te Leiden en nobelprijswinnaar in 1902.
- 61 Han F. Vermeulen, 'Van Instituut voor CA en SNWV tot Vakgroep CA/SNWS (1955-1997). Professionalisering van de antropo-sociologie in Leiden', in: H.J.M. Claessen & H.F. Vermeulen (eds.) *Veertig jaren onderweg. Lezingen gehouden op de eerste alumnidag van de vakgroep Culturele Antropologie en Sociologie der Niet-Westerse Samenlevingen te Leiden*, Sociaal Antropologische Studiën 12 (Leiden, DSWO Press, 1997) 13-52.
- 62 R.H. Vermij, 'Mathematics at Leiden: Stevin, Snellius, Scaliger', in: I. Hantsche (ed.), *Der 'mathematicus'. Zur Entwicklung und Bedeutung einer neuen Berufsgruppe in der Zeit Gerhard Mercators*, Duisburger Mercator-Studien 4 (Bochum 1996) 75-92.
- 63 Zie ook nr 85.

LEUVEN - LOUVAIN-LA-NEUVE

- 64 Christian Coppens (ed.), *Leuven in Books - Books in Leuven. The Oldest University of the Low Countries and its Library*, Ex Officina 2 (U.P. Leuven 1999).
Catalogus bij de gelijknamige tentoonstelling in de Van Pelt Library, Univ. of Pennsylvania, Philadelphia, Maart-Mei 1999.
- 65 Marcel Gielis, 'Erasmus' Zotheid en de scholastieke theologen', *Trajecta*, 4.4 (1995) 289-299
- 66 Ch. Laporte, *Walen buiten! L'affaire de Louvain* (Louvain-la-Neuve, De Boeck, 1999).
Herdenking van dertig jaar scheiding.

- 67 Jan Papy, 'The Reception of Agricola's *De inventione dialectica* in the Teaching of Logic at the Louvain Faculty of Arts in the Early Sixteenth Century', in: Akkerman, *Northern Humanism* (nr 13), 167-185.
- 68 Jan Papy & Véronique Van de Kerckhof, 'De Universiteit van Leuven en het ontstaan van de wetenschappelijke cartografie in de 16de eeuw', in: Bart Van der Hertem (ed.), *Het Brugse Vrije in beeld. Facsimile-uitgave van de Grote Kaart geschilderd door Pieter Pourbus (1571) en gekopieerd door Pieter Claeissens (1601)* (Leuven, Universitaire Pers-Alphen aan den Rijn, Canaletto, 1998) 11-16.
- 69 Jan Papy, 'The Attitude towards Aristotelian Biological Thought in the Louvain Medical Treatises during the Sixteenth and early Seventeenth Century: the Case of Embryology', in: C. Steel, G. Guldentops & P. Beullens (eds.), *Aristotle's Animals in the Middle Ages and the Renaissance, Mediaevalia Lovaniensia I/19* (Leuven, Leuven University Press, 1999)

MONS

- 70 Gérard Houziaux & Marie-Thérèse Isaac, avec la collaboration de René Plisnier & Martine Vandervennet, *La genèse d'un centenaire - 1899-1999. Aux origines de la faculté Warocqué des sciences économiques: la matricule de 1899 à 1937* (Mons, Université de Mons-Hainaut, 1999).

NIJMEGEN

- 71 J. Brabers & O. Schreuder, *Proeven van eigen cultuur. Vijfenzeventig jaar Katholieke Universiteit Nijmegen 1923-1998*. Deel I: 1923-1960. Deel II: 1960-1998 (Nijmegen, Valkhof Pers, 1998).
- 72 Th.H.J. Stoelinga, *Blijvend vernieuwen: 75 jaar KUN* (Nijmegen, K.U.N., 1998).
Nieuwjaarsrede rector KUN.

ROTTERDAM

- 73 F.A. van Lieburg, 'Een predikant als historicus: Adrianus Smoutius (1579-1646) en de Illustre School van Rotterdam', *Kerktijds. Contactblad Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis*, 9.4 (1997) 24-40.

UTRECHT

- 74 L.J. Dorsman (ed.), *Beroep op wetenschap: Utrechtse geleerden tussen Universiteit en samenleving 1850-1948* (Utrecht, Matrijs, 1999).
O.m. over hoogleraren.
- 75 S. Haakma (ed.), *Geleerd in Utrecht*, Studium Generale reeks 9802 (Utrecht, Prestige, 1998).
- 76 G.J. Hooykaas, 'Gerardus Johannis Mulder (1802-1880), hoogleraar in de scheikunde, orangist', in: *Utrechtse biografieën*, 3 (Amsterdam-Utrecht 1996) 141-145.
- 77 Frans van Lunteren, 'De oprichting van het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut: Humboldtiaanse wetenschap, internationale samenwerking en praktisch nut', *Gewina*, 21 (1998) 261-264.
Gesticht 1854, onderdak in de Utrechtse Universiteit.
- 78 A. Mathijssen, 'The incubation and the founding period of the veterinary school in Utrecht, the Netherlands, 1798-1821', in: A. Mathijssen (ed.), *The origins of veterinary schools in Europe. A comparative view* (Utrecht 1997).
- 79 Ida H. Stamhuis & Marianne I.C. Offereins, 'Twee vrouwelijke natuurkundigen en hun promotor in het Interbellum: Lili Bleeker, Truus Eymers en Leonard Ornstein', *Gewina*, 20 (1997) 255-268.
L.O. (1896-1940), hoogleraar natuurkunde te Utrecht; biografie van Bleeker, *ibid.* 297-308.
- 80 Zie ook nrs 26, 29, 42.

INTERNATIONAAL

- 81 H.L. Houtzager, 'De geleerde Pieter van Foreest (1521-1597) en zijn promotie in Bologna', *Scientiarum Historia*, 23 (1997) 27-31.
- 82 Marc Laureys & Jan Papy, '"The grandeur that was Rome": Lipsius' variaties op een oud thema', in: R. Dusoier e.a. (eds.), *Justus Lipsius (1547-1606) en het Plantijnse Huis*, Publicaties van het Museum Plantijn-Moretus en het Stedelijk Prentenkabinet 37 (Antwerpen, 1997) 129-137.
- 83 Jan Papy, '*Italiam vestram amo supra omnes terras!* Lipsius' Attitude towards Italy and the Italian Humanism of the late 16th Century', *Humanistica Lovaniensia*, 47 (1998) 245-277.

- 84 Jan Papy, 'Justus Lipsius, Rome en de Romereis: zoektocht naar een oude mythe?', *Kleio. Tijdschrift voor oude talen en antieke cultuur*, N.R. 26 (1997) 111-126.
- 85 D.S.J. Slee & P.H.Th.J. Slee, 'In de voetsporen van Gerard van Swieten', *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 140 (1996) 2574-2577.
G.v.S. 1700-1772, studeerde te Leuven en Leiden; privaatdocent Leiden 1725-1734; hoogleraar medicijnen te Wenen 1748-1772.
- 86 A. Sottili (ed.), *Lauree Pavesi nella seconda metà del '400. II. (1476-1490)* (Bologna, Cisalpino, 1998).
Bespreking in deze Nieuwsbrief.
- 87 Agostino Sottili, 'Juristen und Humanisten: Rudolf Agricola an der Universitat Pavia', in: Akkerman, *Northern Humanism* (nr 13), 206-222.
- 88 Ad Tervoort, 'The Iter Italicum and the Northern Netherlands (1425-1575)', in: Akkerman, *Northern Humanism* (nr 13), 222-242.
- 89 Hans de Valk, 'Het Nederlands Instituut te Rome'. Een historische rondleiding', *Spiegel Historiael*, 34.2-3 (1999) 105-112.
- 90 Zie nr 56.

Ledenlijsten
Listes des membres

Lijst leden Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

Aarts, Dr. J.F.M.C.

Huisadres: KNSM-laan 423, NL-1019 LG Amsterdam, t 020/419 00 78 -
Onderzoeksdomein: Maatschappelijke functie van universiteiten, 20ste eeuw

Aerts, Dr. R.A.M.

Huisadres: Lage der A 16-A, NL-9718 BK Groningen

Ahsmann, Dr. Margreet J.A.M.

Huisadres: Sam van Houtenplein 16, NL-2314 EE Leiden, t 071/589 49 48 -
Onderzoeksdomein: Geschiedenis juridisch onderwijs, 16de-18de eeuw

Baalen, Dr. P. van

Dienstadres: Faculteit der Bedrijfskunde EUR, Kamer FB 46, Postbus 1738,
NL-3000 DR Rotterdam

Baggen, Dr. Peter

Dienstadres: Faculteit der Cultuurwetenschappen, Kapoenstraat 2, NL-6211
KW Maastricht, t 043/3882525, ✉ P.Baggen@history.unimaas.nl - Huis-
adres: De Kamp 4, NL-6866 ND Heelsum, t 0317/31 93 76 -
Onderzoeksdomein: Geschiedenis van het universitaire onderwijs te
Nederland 1750-1995.

Bastiaanse, Drs. R.

Huisadres: Pieter Breughelstraat 35, NL-5213 BL Den Haag

Berg, Prof. dr. J. van den

Huisadres: Neuhuyskade 6, NL-2596 XL Den Haag, t 070/24 56 25 - On-
derzoeksdomein: Geschiedenis Theologische Faculteit te Leiden in de 18de
eeuw

Berkel, Prof. dr. K. van

Huisadres: Fonteinkruid 8, NL-9801 LE Zuidhorn

Beukers, Prof. dr. H.

Dienstadres: Rijksuniversiteit Leiden, Vakgroep Metamedica, Sectie Geschiedenis der Geneeskunde, Wassenaarseweg 62, NL-2333 AL Leiden, ☎ 071/527 65 17, ✉ 071/527 65 67 - Huisadres: Van der Valk Bouwmanweg 40, NL-2352 JD Leiderdorp, ☎ 071/589 14 34 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis universitair geneeskundig onderwijs m.n. in Leiden

Blockmans, Prof. dr. W.P.

Huisadres: E. Poetousstraat 25, B-9910 Gent

Bockstaele, Prof. dr. P.P.

Huisadres: Graetboslaan 9, B-3050 Oud Heverlee

Boekholt, Prof. dr. Pieter Th.F.M.

Dienstadres: Rijksuniversiteit Groningen, Geschiedenis, Postbus 716, NL-9700 AS Groningen, ☎ 050/363 59 69, ✉ 050/364 900, ✉ raahs@let.rug.nl - Dienstadres (2): Universiteit Utrecht, Onderwijskunde, Heidelberglaan 2, NL-3584 CS Utrecht, ☎ 030/253 49 40, ✉ 030/253 59 44 - Huisadres: Hooiweg 125, NL-9765 EE Paterswolde, ☎ 050/309 28 85 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis van het onderwijs, in het bijzonder van Nederland

Bögels, Dr. Theo

Dienstadres: Vrije Universiteit Amsterdam, Engelse taal- en letterkunde, De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam, ☎ 020/444 64 39, ✉ 020/444 65 00, ✉ bogelst@let.vu.nl - Huisadres: De Wijde Blik 26, NL-1189 WK Nes aan de Amstel, ☎ 0297/58 29 23 - Onderzoeksdomein: Relaties boekhandel-universiteiten, 17de-18de eeuw

Bos, D.J.

Dienstadres: Oudezijds Voorburgwal 119, NL-1012 EV Amsterdam

Bosman-Jelgersma, Prof. dr. H.A.

Huisadres: Mathenesselaan 1, NL-2343 HA Oegstgeest

Bots, Prof. dr. J.A.H.

Huisadres: Hylekamp 12, NL-6585 XT Mook

Breugelmans, De heer R.

Huisadres: Cobetstraat 47, NL-2313 KA Leiden

Breuker, Prof. Dr. Ph.H.

Dienstadres: Fryske Akademy, Postbus 54, NL-8900 DX Leeuwarden, t 058/234 30 43, f 058/13 14 09, pbreuker@fa.knaw.nl - Huisadres: Singel 1, NL-8635 MK Bozum, t 0515/52 14 80 - Onderzoeksdomein: Franeker 1585-1843

Broekhuis, De heer Willem

Dienstadres: Post en Archiefzaken EUR, Postbus 1738, NL-3000 DR Rotterdam, t 010/408 22 30, f 010/408 90 80, W.Broekhuis@paz.daz.eur.nl

Broeyer, Dr. F.M.G.

Dienstadres: Faculteit Godsgelerdheid, Postbus 80105, NL-3508 TC Utrecht

Bunge, Dr. Wiep van

Dienstadres: Wijsbegeerte EUR, Kamer V4-06, Postbus 1738, NL-3000 DR Rotterdam, t 010/408 89 94, L.vanbunge@fwb.eur.nl - Huisadres: Prins Bernhardkade 22-A, NL-3051 AJ Rotterdam, t 010/461 41 97 - Onderzoeksdomein: Vroegmoderne ideeëngeschiedenis

Caljé, Drs. P.A.J.

Dienstadres: Universiteit Maastricht, Faculteit der Cultuurwetenschappen, Vakgroep Geschiedenis, Postbus 616, NL-6200 MD Maastricht, t 043/388 32 05, f 043/325 93 11, pieter.calje@history.unimaas.nl - Huisadres: Pandectendonk 24, NL-6218 HB Maastricht, t 043/354 00 44, pcalje@tip.nl - Onderzoeksdomein: Studentengeschiedenis in de Nieuwste Tijd als invalshoek om de relatie Maatschappij-Universiteit in kaart te brengen. Ik richt me daarbij zowel op sociaal-historisch onderzoek op basis van prosopografisch onderzoek naar cohorten studenten als op cultuur-historisch onderzoek (vormen van studenten, politieke, literaire opvattingen etc.). Mijn onderzoek heeft als focus de Universiteit van Groningen in de 19de eeuw

Calkoen, Jhr. G.Th.A.

Huisadres: Van Polanenpark 190, NL-2241 RW Wassenaar, t 070/511 13 13 - Onderzoeksdomein: Het raakvlak van universitaire en medische geschiedenis, in het bijzonder m.b.t. Nederland (dus na de Middeleeuwen)

Chaudron, Drs. P.P.

Huisadres: François Houttijnshof 3, NL-2312 KP Leiden, t 071/512 33 38

Cohen, Prof. dr. A.E.

Huisadres: Van Brouchovenlaan 4, NL-2343 HD Oegstgeest

Dauids, Prof. dr. C.A.

Dienstadres: Vakgroep Geschiedenis VU, De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam, t 020/444 63 54, v 020/444 65 00, ✉ davidsc@let.vu.nl - Onderzoeksdomein: Relatie wetenschap-universiteiten-techniek, 16de eeuwen

Derez, De heer drs. M.

Dienstadres: Katholieke Universiteit Leuven, Universiteitsarchief, Mgr. Ladeuzeplein 21, B-3000 Leuven, t 016/32 46 42, v 016/32 46 91, ✉ Mark.Derez@bib.kuleuven.ac.be - Onderzoeksdomein: De ruimtelijke ontwikkeling van universiteiten, vooral in de 19de en 20ste eeuw en inzonderheid van de Leuvense universiteit

Dorsman, Dr. L.J.

Dienstadres: Vakgroep Geschiedenis, Cultuurgeschiedenis, Kromme Nieuwe Gracht 66, NL-3512 HL Utrecht, t 030/253 64 41, v 030/253 63 91, ✉ Leen.J.Dorsman@let.uu.nl - Huisadres: Donkeregaarde 55, NL-3436 ZD Nieuwegein, t 030/605 49 04 - Onderzoeksdomein: 19de-20de eeuw

Duynstee, Mevrouw mr. Marguerite C.I.M.

Dienstadres: Rijksuniversiteit Leiden, Fac. der Rechtsgeleerdheid, Juridisch Studiecentrum Gravensteen, Rechtshistorische vakken, Pieterskerkhof 6, NL-2311 SR Leiden, t 071/527 74 42-527 74 50, v 071/527 74 44, ✉ M.C.I.M.Duynstee@law.LeidenUniv.nl - Huisadres: Maria Gijzenplein 16, NL-2312 CV Leiden - Onderzoeksdomein: Rechtenonderwijs in de middeleeuwse universiteiten, met name die van Orléans. Geleerd feodaal recht

Faber, J.

Dienstadres: Vrije Universiteit Amsterdam, Kamer 9A-30, De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam

Faber, Prof. mr. S.

Dienstadres: Vrije Universiteit Amsterdam, Juridische Faculteit, De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam, t 020/444 62 21, v 020/444 62 30, ✉ S.Faber@rechten.vu.nl - Huisadres: Parklaan 10, NL-2011 KV Haarlem, t 023/531 41 50, ✉ S.Faber@rechten.vu.nl - Onderzoeksdomein: Universitaire rechtspraak. Juridische faculteiten (hoogleraren, studenten, etc.)

Feenstra, Prof. mr. R.

Huisadres: Van Slingelandtlaan 3, NL-2334 CA Leiden, t 071/51 72 363 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis van het juridisch onderwijs in Duitsland, Frankrijk, Italië en de Nederlanden vóór 1800, in het bijzonder Keulen, Steinfurt, Orléans en Leuven, alsmede aan alle vijf Noord-Nederlandse universiteiten uit de genoemde periode

Feitsma, Mevrouw prof. dr. A.

Huisadres: De Boeijer 23, NL-9001 JJ Grouw

François, Dr. L.

Huisadres: Chrysantenstraat 19, B-8400 Oostende

Frank-van Westrienen, Mevrouw dr. A.

Huisadres: Herenweg 71, flat 15, NL-2105 MD Heemstede - Onderzoeksdomein: ('Prae-universitair'). Onderwijsgeschiedenis en rhetorica op de Latijnse school in de 17de eeuw.

Fraters, De heer René J.A.M.

Dienstadres: UB-Utrecht, Uitleenbalie, Postbus 16007, NL-3500 DA Utrecht (bezoekadres: Witte vrouwenstraat 7-11), t 030/253 66 05, v 030/253 83 98, ✉ r.fraters@library.uu.nl - Huisadres: Hoogheem 264, NL-5283 BD Boxtel, t 0411/67 75 99 - Onderzoeksdomein: Het samenstellen van een bibliografie over de geschiedenis van (Europese) universiteiten. Periode: XIIIe-XXe eeuw

Frijhoff, Prof. dr. Willem Th.M.

Dienstadres: Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Letteren, kamer 8A-39, De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam, t 020/444 64 06, f 020/ 444 65 00, ✉ Frijhoff_wtm@let.vu.nl - Huisadres: Jan van Ghestellaan 25, NL-3054 CE Rotterdam, t 010/422 05 40 - Onderzoeksdomein: Vroegmoderne geschiedenis van cultuur-overdracht, in het bijzonder via het hoger onderwijs (Europa, 1500-1800)

Gerbenzon, Prof. dr. P.

Huisadres: Kerklaan 56, NL-9751 NP Haren

Haan, Drs. P. de

Dienstadres: Universiteitsmuseum, Postbus 12055, NL-3501 AB Utrecht

Haks, Dr. D.

Huisadres: Van Boetzelaerlaan 143, NL-2581 AP Den Haag

Harinck, Dr. George

Dienstadres: Vrije Universiteit Amsterdam, Historisch Documentatie Centrum, I B-34, De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam, t 020/444 52 78 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis Vrije Universiteit te Amsterdam (gesticht 1880) en Theologische Universiteit (gesticht 1854) te Kampen en Princeton Theological Seminary, USA, Calvin College, Gr. Rapids, USA, Westminster Theological Seminary, Philadelphia, USA. 1800-heden

Heesakkers, Prof. dr. Chris L.

Huisadres: Berlagestraat 19, NL-2321 EK Leiden, t 071/576 23 59, ✉ chris.heesakkers@hum.uva.nl - Onderzoeksdomein: Vroege geschiedenis universiteit Leiden (1575-1700). Vroege geschiedenis Athenaeum Illustre Amsterdam (1632-1725). Alba amicorum (tot 1800)

Heilbron, Dr. W.J.

Huisadres: Prins Hendrikkade 165 B, NL-1011 TB Amsterdam, t 020/625 17 99, ✉ johan.heilbron@wxs.nl - Onderzoeksdomein: Wetenschapsgeschiedenis en -sociologie; sociologie van universitaire stelsels

Helderman, Dr. J.

Huisadres: Ampèrestraat 46, NL-1171 BV Badhoevedorp, jan.helderman@worldonline.nl - Onderzoeksdomein: Promotieceremonieën 18de eeuw. Universiteit Harderwijk & universiteiten/faculteiten Nijmegen, Deventer, Middelburg

Hermans, Prof. dr. Jos M.M.

Dienstadres: Vakgroep Mediaevistiek, Postbus 716, NL-9700 AS Groningen, +31 50 363 6114 - 6115, +31 50 363 7263, jhermans@let.rug.nl - Huisadres: Moddermanlaan 15, NL-9721 GK Groningen, 050/527 1781, 050/527 1781 - Onderzoeksdomein: ME-Vroeg moderne universiteiten. Geletterdheid; boekproductie; gebruik; verzamelingen; bibliotheken

Hielkema, C.M.J.

Huisadres: Bolksbeekstraat 19, NL-3521 CM Utrecht

Hoorn, Drs. M.A.M. van

Dienstadres: Teylers Museum, Natuurwetenschappelijke Bibliotheek en Fysisch Kabinet, Spaarne 16, NL-2011 CH Haarlem, 023/531 90 10, 023/534 20 04 - Huisadres: Kwikstaartlaan 22, NL-1826 GB Alkmaar - Onderzoeksdomein: Natuurwetenschappen, 18de-19de eeuw. Jan Hendrik van Swinden (1746-1823)

Huisman, Drs. G.C.

Dienstadres: Universiteitsbibliotheek, , Postbus 559, NL-9700 AN Groningen

Huussen, Prof. dr. A.H.

Dienstadres: Rijksuniversiteit Groningen, Fac. der Letteren, Geschiedenis, Postbus 716, NL-9700 AS Groningen, 050/363 59 98, 050/363 49 00 - Huisadres: Oosterweg 30, NL-9751 PH Haren - Onderzoeksdomein: Universiteiten in Nederland, 17de-18de eeuw

Janssen, Dr. J.A.M.M.

Huisadres: Juweellaan 147, NL-2719 SB Zoetermeer, 079/361 69 38 - Onderzoeksdomein: Relatie militair onderwijs - universitair onderwijs in 20ste eeuw in Nederland en België

Jensma, Drs. G.

Dienstadres: Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit der Godgeleerheid en godsdienstwetenschap, Nieuwe Kijk in 't Jatstr. 104, NL-9712 SL Groningen, t 050/363 55 92, v 050/363 62 00, ✉ G.T.Jensma@ts1.theol.rug.nl - Huisadres: Schoolstraat 2, NL-9771 BK Sauwerd, t 050/306 17 79 - Onderzoeksdomein: Universiteitsgeschiedenis Nederland, 19de-20ste eeuw

Jong, Prof. dr. O.J. de

Huisadres: Wittenburgergracht 33, NL-1018 MV Amsterdam, t 03455 20251 - Onderzoeksdomein: Bestuur van universiteiten, in het bijzonder Nederlandse universiteiten

Keulen, Drs. J. van

Dienstadres: Groninger archieven, Postbus 30040, NL-9700 RM Groningen, t 050/5992000 - Huisadres: Stadweg 47, NL-9791 KA Ten Boer, t 050/3023207

Klijn, Dr. A.

Geschiedenis, Postbus 616, NL-6200 MD Maastricht, t 043/388 32 32 - Huisadres: Hondiusdomein 8, NL-6229 GH Maastricht, t 043/361 76 17

Knecht-Van Eekelen, Mevrouw dr. A. de

Huisadres: Rijksweg 55, NL-6581 EE Malden, t 024/358 17 39, v 024/358 17 39, ✉ deknecht@mailbox.kun.nl - Onderzoeksdomein: Geschiedenis van geneeskunde en natuurwetenschappen, 1850-heden, in het bijzonder ontwikkeling van onderwijs en onderzoek aan de Nederlandse universiteiten m.b.t. geneeskunde en natuurwetenschappen. Voedingsgeschiedenis; relatie voeding en gezondheid; technologie en geneeskunde

Knegtmans, Dr. P.J.

Dienstadres: Universiteit van Amsterdam, Geschiedenis en Regiostudies, Spuistraat 134, NL-1012 VB Amsterdam, t 020/525 33 42, v 020/525 44 29, ✉ p.j.knegtmans@hum.uva.nl - Huisadres: Matterhorn 24, NL-1186 EC Amstelveen, t 020/441 01 41 - Onderzoeksdomein: Het Athenaeum Illustre en de universiteit van Amsterdam: de organisatie, het beheer, de professoren en ander personeel, de wetenschappen, het onderwijs en het studentenleven

Koops, Mr. W.R.H.

Huisadres: Poorthofweg 20, NL-9751 CE Haren

Krikke, Mr. A.

Huisadres: Vliegersplein 39, NL-2141 VD Vijfhuizen

Kundert, Dr. Werner

Huisadres: Gempenweg 12, CH-4144 Arlesheim, t Basel 061/701 92 95 - Onderzoeksdomein: Juridische Faculteiten Duitse Rijk-Zwitserland-Nederlanden 17de-18de eeuw, ook later. Juridische dissertaties 16de-19de eeuw. Benevens: geschiedenis kerkelijk recht en instituties

Leupen, Prof. dr. P.H.D.

Dienstadres: Universiteit van Amsterdam, Middeleeuwse Geschiedenis, Spuistraat 134 kamer 553, NL-1012 VB Amsterdam, t 020/525 46 62, p.h.d.leupen@hum.uva.nl - Huisadres: Burg. Lamboojilaan 15, NL-1217 LB Hilversum, t 035/624 57 04, p.h.d.leupen@hum.uva.nl - Onderzoeksdomein: Politieke theorieën (Kerk en Staat) van de middeleeuwen; oorsprong middeleeuwse stad

Lieburg, Prof. dr. Fred A. van

Dienstadres: Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Letteren, De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam, t 020/444 6358 - Huisadres: Stratosfeerstraat 44, NL-3328 GR Dordrecht, t 078/654 06 42, f 078/654 06 43, favl@wxs.nl - Onderzoeksdomein: Nederlandse gereformeerde theologiestudenten resp. predikanten en theologiehoogleraren, 1559-1815

Lieburg, Prof. dr. M.J. van

Dienstadres: Erasmus Universiteit Rotterdam - Fac. Geneeskunde, Filosofie, Ethiek en Geschiedenis der Geneeskunde (FEG), Hoboken EE 02-57, NL-3000 DR Rotterdam, t 010/408 77 89, f 010/436 30 79 - Huisadres: Industrierondweg 16, NL-8321 EB Urk, t 0527/68 28 32, f 0527/68 60 19 - Onderzoeksdomein: Medische geschiedenis, in het bijzonder in Nederland

Lines, David

Huisadres: Stellwerkstrasse 2, D-85368 Moosburg a.d. Isar, Duitsland, dlines@lrz.uni-muenchen.de

Lunsingh Scheurleer, Prof. dr. Th.H.

Huisadres: Weissenbruchstraat 322, NL-5296 GP Den Haag

Luttikholt, Drs. Harry W.

Dienstadres: Vereniging van Universiteiten (VSNU), , Postbus 19270, NL-3501 DG Utrecht, t 030/236 38 39, p 030/233 35 40, ✉ Luttikholt@vsnu.nl
- Huisadres: Nieuwe Leliestraat 20 C, NL-1015 SR Amsterdam, t 020/624 92 44 - Onderzoeksdomein: Theologie-onderwijs aan Nederlandse universiteiten sinds 1885

Luyendijk-Elshout, Mevr. prof. dr. em. Antonie M.

Huisadres: Prins Bernhardlaan 60, NL-2341 KL Oegstgeest, t 071/517 28 12
- Onderzoeksdomein: Geneeskundig onderwijs: 18de, 19de en begin 20ste eeuw

Maagdelijn, Dr. D.

Huisadres: Klikspaanweg 23, NL-2324 LY Leiden

Maat, Ir. Harro

Dienstadres: Landbouwniversiteit Wageningen, TAO, Nieuwe Kanaal 11, NL-6709 PA Wageningen, t 031748 48 28, p 031748 47 59, ✉ Harro.Maat@tao.tct.wau.nl - Onderzoeksdomein: Ontwikkeling van de landbouwwetenschap in Nederland en de koloniën, 1850-heden

Mijnhardt, Prof. dr. W.W.

Dienstadres: Universiteit Utrecht, Vakgroep Geschiedenis, Kromme Nieuwe Gracht 66, NL-3512 HL Utrecht, t 030/253 64 96, p 030/253 63 91, ✉ Wijnand.Mijnhardt@let.uu.nl - Huisadres: Slotstraat 12, NL-4101 BH Culemborg, t 0345/53 28 57, p 0345/53 28 59, ✉ Wijnand.Mijnhardt@let.uu.nl - Onderzoeksdomein: Nederlandse Universiteitsgeschiedenis 1650-1900

Nelissen, Drs. M.

Dienstadres: Katholieke Universiteit Leuven, Universiteitsarchief, Mgr. Ladeuzeplein 21, B-3000 Leuven, t 016/32 46 32, p 016/32 46 91, ✉ Marc.Nelissen@bib.kuleuven.ac.be

Nellen, Dr. H.J.M.

Dienstadres: Constantijn Huygens Instituut, Renaissance, Postbus 90754, NL-2509 LT Den Haag (bezoekadres: Koninklijke Bibliotheek, Prins Willem Alexanderhof 5), t 070/33 15 82-331 58 00, v 070/382 05 46, ■ henk.nellen@chi.knaw.nl - Huisadres: Distelberg 19, NL-4708 DW Roosendaal, t 0165/56 30 14, ■ nellen@westbrabant.net - Onderzoeksdo-
mein: Intellectuele geschiedenis, met name van de 17de eeuw

Nienes, Drs. A.P. van

Dienstadres: Rijksarchief in Friesland, Postbus 97, NL-8900 AB Leeuwarden/Ljouwert, t 058/212 71 03, v 058/213 68 54, ■ info@rijksargyf.org - Onderzoeksdo-
mein: Universiteit van Franeker

Nugteren, Drs. B.

Dienstadres: Universiteit Utrecht, Bestuurssecretaris, Heidelberglaan 8, NL-3584 CS Utrecht, t 030/253 23 36, v 030/253 77 45, ■ nugteren@bs.uu.nl - Huisadres: Frederik Hendrikstraat 45, NL-3583 VG Utrecht, t 030/251 65 43, v 030/254 62 76, ■ nugteren.driel@pobox.accu.uu.nl - Onderzoeksdo-
mein: Algemeen; relatie universiteit (als institutie) - samenleving

Otterspeer, Prof. dr. W.

Dienstadres: Academisch Historisch Museum, , Rapenburg 73, NL-2311 GJ Leiden, t 071/527 72 42 - Huisadres: Boerhaavelaan 45, NL-2334 EE Leiden, t 071/517 67 67 - Onderzoeksdo-
mein: Leiden, Ancien Régime

Palm, Drs. Lodewijk C.

Dienstadres: Universiteit Utrecht, Instituut voor Geschiedenis en Grondslagen der Natuurwetenschappen, Postbus 80.000, NL-3508 TA Utrecht, t 030/253 82 83-253 80 40, v 030/253 63 13, ■ l.c.palm@phys.uu.nl - Huisadres: Kostverlorenhof 114, NL-1183 HJ Amstelveen, t 020/647 26 33 - Onderzoeksdo-
mein: Natuurwetenschappen aan universiteiten, 17de-19de eeuw.

Pater, Dr. C. de

Dienstadres: Vrije Universiteit Amsterdam, Algemene Vorming, De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam, t 020/444 79 83, v 020/444 79 75, ■ CdePater@nat.vu.nl - Dienstadres (2): Universiteit Utrecht, Geschiedenis en grondslagender wiskunde en natuurwetenschappen, Buys Ballot

Laboratorium, Princetonplein 5, NL-3584 CC Utrecht, ☎ 030/253 82 80, ☎ 030/253 80 40, ✉ C.dePater@phys.uu.nl - Huisadres: Krugerlaan 69, NL-2806 EC Gouda, ☎ 0182/52 59 16 - Onderzoeksdomein: Newtonianisme in Nederland 18de eeuw; Geloof en wetenschap 17de-19de eeuw

Persenaire, Mevrouw mr. C.

Huisadres: Van der Aastraat 2, NL-2597 SL Den Haag

Posthumus Meyjes, Prof. dr. G.H.M.

Huisadres: Willem de Zwijgerlaan 20, NL-2341 EX Oegstgeest, ☎ 071/517 64 98, ☎ 071/515 31 34 - Onderzoeksdomein: Late middeleeuwen; doctoren; theologie; christelijk-humanisme 16de-17de eeuw

Postma, Prof. dr. Ferenc

Dienstadres: Vrije Universiteit Amsterdam, Theologische Faculteit, Kamer 14A-42, De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam, ☎ 020/444 66 27, ☎ 020/444 66 35, ✉ ferenc@th.vu.nl - Huisadres: Keizer Karelweg 331, NL-1181 RD Amstelveen, ☎ 020/643 18 62 - Onderzoeksdomein: Universiteit Franeker (1585-1811). De 'Peregrinatio ungarica' in het bijzonder m.b.t. Franeker. Franeker academisch drukwerk (1585-1811; 1815-1843). Nederlandse hebraïsten (16de-18de eeuw). De Nederlands-Hongaarse intellectuele betrekkingen, 17de-19de eeuw.

Rademakers, Dr. C.S.M.

Huisadres: Koningshof 5, NL-3451 LE Vleuten, ☎ 030/677 17 40 - Onderzoeksdomein: Cultuurgeschiedenis van renaissance, humanisme en reformatie, vooral in de Noordelijke Nederlanden, in de periode van 1450 tot 1650 vnl.

Reinink, Prof. dr. A.W.

Kromme Nieuwe gracht 26, NL-HJ Utrecht

Ridder-Symoens, Mevrouw prof. dr. H. de

Dienstadres: Vrije Universiteit Amsterdam, Vakgroep Geschiedenis / Middeleeuwen, De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam, ☎ 020/444 6382, ☎ 020/444 6500, ✉ Ridderh@let.vu.nl - Dienstadres (2): Universiteit Gent, Vakgroep Middeleeuwse Geschiedenis, Blandijnberg 2, B-9000 Gent, ☎ 09/264 39 95, ☎ 09/264 41 82, ✉ Hilde.Symoens@rug.ac.be - Huisadres: Grote Baan 98, B-9920 Lovendegem, ☎ +32 9 372 90 11, ☎ +32 9 372 90 11 -

Onderzoeksdomein: Studentenmobiliteit 13de-18de eeuw.
Professionalisering van de maatschappij 13de-16de eeuw. Sociale aspecten van de universiteit.

Ridderikhoff, Mevrouw dr. C.M.

Dienstadres: Constantijn Huygens Instituut, Renaissance, Prins Willem-Alexanderhof 5, NL-2509 LT Den Haag, t 070/331 58 23, v 070/382 05 46, Corry.Ridderikhoff@konbib.nl - Huisadres: Marijkestraat 79, NL-1111 EJ Diemen, t 020/699 53 02, aeltgen@dds.nl - Onderzoeksdomein: Zestiende- en zeventiende-eeuwse universiteitsgeschiedenis

Roegiers, Prof. dr. J.

Dienstadres: K.U.Leuven, Universiteitsarchief, Mgr. Ladeuzeplein 21, B-3000 Leuven, t 016/32 46 30, v 016/32 46 91, Jan.Roegiers@bib.kuleuven.ac.be - Huisadres: Naamsestraat 145, B-3000 Leuven, t 016/22 61 47, v 016/20 03 07 - Onderzoeksdomein: Oude Universiteit Leuven 1425-1797, in het bijzonder de theologische faculteit

Roelevink, Mevrouw dr. J.

Dienstadres: Instituut voor Nederlandse Geschiedenis, Postbus 90755, NL-2509 LT Den Haag, t 070/381 47 71, v 070/385 40 98, joke.roelevink@inghist.nl - Huisadres: Chopinrode 63, NL-2717 BJ Zoetermeer, t 079/351 68 80 - Onderzoeksdomein: Universiteitsgeschiedenis 1700-1850, institutioneel; kontekstueel; en inhoudelijk: geschiedenisonderwijs

Rupp, Dr. Jan C.C.

Dienstadres: Universiteit van Amsterdam, Amsterdamse School voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek, Oude Hoogstraat 24, NL-1012 CE Amsterdam, t 020/525 22 52, v 020/525 24 46, rupp@pscw.uva.nl - Huisadres: L. Bouwmeesterlaan 141, NL-3584 GG Utrecht, t 030/251 43 05, v 030/251 43 64, jccrupp@casema.net - Onderzoeksdomein: Moderne universiteitsgeschiedenis; openbare anatomie 17de-18de eeuw

Santing, Mevrouw dr. C.

Nederlands Instituut, Via Omero 10-12, I-00197, Rome, Italië

Schilder, Mevrouw drs. Marian

Dienstadres: Universiteitsmuseum De Agnietenkapel, Oudezijds Voorburgwal 231, NL-1012 EZ Amsterdam, t 020/525 33 39-3377, p 020/525 33 78, ✉ marian@agnieten.uva.nl - Onderzoeksdomein: Geschiedenis Athenaeum illustre en universiteit van Amsterdam, 1632-heden

Schrijvers, Prof. dr. P.H.

Huisadres: Jan van Goyenkade 35, NL-2311 BC Leiden

Schuller tot Peursum-Meijer, Mevrouw drs. Joke

Dienstadres: Universiteitsmuseum, , Postbus 12055, NL-3501 AB Utrecht (bezoekadres: Lange Nieuwstraat 106), t 030/253 87 07-253 80 08, p 030/253 87 00, ✉ joke.schuller@museum.uu.nl - Huisadres: Waterpoort 1, NL-4147 CN Asperen, t 0345/61 19 71 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis universiteit Utrecht

Schutte, Mr. Otto

Dienstadres: Hoge Raad van Adel, Postbus 16325, NL-2500 BH Den Haag (bezoekadres: Nassaulaan 2B), t 070/36142 81, p 070/363 17 12 - Huisadres: Van Speykstraat 78, NL-2518 GE Den Haag, t 070/363 65 96

Sierksma, Dr. G.

Dienstadres: Vakgroep Econometrie RUG, Postbus 800, NL-9700 AV Groningen, t 050/363 38 05, ✉ G.Sierksma@eco.rug.nl - Onderzoeksdomein: Geschiedenis universiteit Groningen

Smit, Drs. F.R.H.

Dienstadres: Universiteitsmuseum Groningen, Zwanestraat 33, NL-9712 CK Groningen, t 050/363 55 63, p 050/363 49 96, ✉ f.r.h.smit@ub.rug.nl - Huisadres: Kalverstraat 13, NL-9717 HW Groningen - Onderzoeksdomein: Geschiedenis van de Groningse universiteit en geschiedenis van de universitaire collecties van die universiteit

Smits, Dr. J.M.

Dienstadres: Katholieke Universiteit Brabant, Vakgroep Privaatrecht, Hogeschoollaan 225, NL-5000 LE Tilburg, t 013/466 22 81, ✉ J.M.Smits@kub.nl - Huisadres: Vierlinghlaan 36, NL-2332 CV Leiden, t

071/531 70 97 - Onderzoeksdomein: Rechtswetenschap, 19de eeuw burgerlijk recht (vnl. Leiden)

Soetermeer, Mr. F.P.W.

Dienstadres: Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Vakgroep Rechtsgeschiedenis, Postbus 1030, NL-1000 BA Amsterdam, t 020/525 34 15, v 020/525 34 08 - Huisadres: Elzas 28, NL-3524 RW Utrecht, t 030/289 58 74, v 030/589 58 74 - Onderzoeksdomein: Middeleeuwse rechts-, universiteits- en boekgeschiedenis

Sybrandy, Drs. S.

Dienstadres: Universiteitsbibliotheek Groningen, Postbus 559, NL-9700 AN Groningen, t 050/363 50 25, v 050/363 49 96, s.sybrandy@ub.rug.nl - Huisadres: Paterswoldseweg 97A, NL-9727 BC Groningen - Onderzoeksdomein: Universiteiten van Franeker en Groningen

Terken, Mevrouw drs. L.

Huisadres: Joke Smitlaan 4, NL-4133 HL Vianen, t 0347/37 66 93 - Onderzoeksdomein: Biografie van Steven Jan van Geuns (1767-1795) medicus en plantkundige; o.a. hoogleraar in de botanie, physiologie en chemie te Utrecht

Tervoort, Drs. A.L.

Dienstadres: Istituto Universitario Europeo, Department of History and Civilisation, CP 2330, I-50100 Firenze Ferrovia, tervoot@datacomm.iue.it - Huisadres: Zwinstraat 28, NL-1826 CX Alkmaar - Onderzoeksdomein: Noordnederlandse studentenmobiliteit naar Italiaanse universiteiten, speciaal in de 15de en 16de eeuw. Aan de hand van een prosopografie van ca. 575 studenten, die Italiaanse universiteiten hebben bezocht, wordt getracht een sociaal-cultureel profiel van deze selecte groep te schetsen

Theunissen, Dr. Bert L.T.G.

Dienstadres: UU, Instituut Geschiedenis Natuurwetenschappen, Buys Ballot laboratorium, Princetonplein 5, NL-3584 CC Utrecht, t 030/253 72 18, L.T.G.Theunissen@phys.uu.nl - Huisadres: Bolksbeekstraat 19, NL-3251 CM Utrecht, t 030/299 10 36 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis van de natuurwetenschappen 1800-1940.

Thomassen, Drs. C.A.J.

Dienstadres: Koninklijke Bibliotheek, Bijzondere Collecties, Postbus 90407, NL-2509 LK Den Haag, t 070/314 03 28, v 070/314 06 55, f kees.thomassen@konbib.nl - Huisadres: Jan van Banningstraat 2 C, NL-2381 AV Zoeterwoude, t 071/5809634 - Onderzoeksdomein: Alba amicorum vanaf ontstaan tot 1800

Tilmans, Mevrouw dr. K.

Huisadres: Haarlemmerstraat 7 III, NL-1013 EH Amsterdam

Veen, Prof. dr. T.J.

Dienstadres: Universiteit van Amsterdam, Fac. der Rechtsgeleerdheid, Vakgroep rechtsgeschiedenis, Postbus 1030, NL-1000 BA Amsterdam, t 020/525 34 08, v 020/525 34 08 - Huisadres: Heemsteedse Dreef 156, NL-2101 KR Heemstede, t 023/529 28 98, v 023/529 28 98 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis der rechtswetenschap, 16de-20ste eeuw.

Vermeulen, Drs. Han F.

Dienstadres: Universiteit Leiden, Departement CA/SNWS, Postbus 9555, NL-2300 RB Leiden (bezoekadres: Wassenaarseweg 52), t 071/527 53 48, v 071/527 36 19, f vermeulh@rullet.leidenuniv.nl - Huisadres: Houtmarkt 28, NL-2313 PZ Leiden, t 071/522 28 66 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis en theorie van de culturele en sociale antropologie in Nederland, aan universiteiten, musea en in wetenschappelijke instituten. Geschiedenis der Oosterse wetenschappen, m.i.v. de antropologie/ethnologie, in Leiden (19de-20de eeuw). History of anthropology in Europe and the USA, from the 18th century onwards.

Vermij, Dr. Rienk

Dienstadres: Universiteit Maastricht, Vakgroep geschiedenis, Postbus 616, NL-6200 MD Maastricht, t 043/388 25 25, f r.vermij@history.unimaas.nl - Huisadres: Roserije 67 c, NL-6228 DH Maastricht, t 043/361 68 28, f rienk_vermij@knoware.nl - Onderzoeksdomein: Geschiedenis der exacte wetenschappen, 16de-18de eeuw. Geschiedenis van de techniek, 20ste eeuw

Vet, Prof. dr. J.J.V.M. de

Dienstadres: Katholieke Universiteit Nijmegen, Pierre Bayle-Instituut, Postbus 9103, NL-6500 HD Nijmegen, t 024/361 29 21-3612825 - Huisadres:

Bosweg 10, NL-6573 EA Beek bij Nijmegen, t 024/684 19 83, ✉ J.J.V.M.deVet@inter.nl.net (vanaf 1/9/99) - Onderzoeksdomein: 18de eeuw, geschiedenis van wijsgerig en theologisch onderwijs

Vis, Dr. G.J.

Dienstadres: Instituut voor Neerlandistiek, Moderne Nederlandse Letterkunde, Spuistraat 134, NL-1012 VB Amsterdam, t 020/525 47 25 - Huisadres: Gortersweg 7, NL-1871 CC Schoorl, t 072/509 25 25 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis Letterenfaculteit (1800-1850) in Nederland/België

Vossers, Prof. dr. ir. G.

Huisadres: Hertogenlaan 9, NL-5663 EE Geldrop

Vree, Dr. Jasper

Dienstadres: Vrije Universiteit Amsterdam, Theologische Faculteit, De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam, t 020/444 66 29, ✉ j.vree@th.vu.nl - Huisadres: Dotingalaan 112, NL-1381 GE Weesp, t 0294/43 02 19 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis protestantse kerken in Nederland 19de en 20ste eeuw; de rol van de faculteiten der godgeleerdheid, m.n. die van Groningen en de Vrije Universiteit

Waal, Mr. C.D.J.

Huisadres: Fruinlaan 6, NL-2313 ER Leiden

Waardt, Dr. Hans J.H.M. de

Dienstadres: Erasmus Universiteit Rotterdam, FHKW, Postbus 1738, NL-3000 DR Rotterdam, t 010/408 24 76, ✉ dewaardt@fhk.eur.nl - Huisadres: Buitenlust 72, NL-1111 JL Diemen, t 020/690 76 04, dewaardt@fhk.eur.nl - Onderzoeksdomein: De groepscultuur van hoogleraren aan universiteiten en athenaea illustrata in de Nederlandse Republiek, 1575-1700

Wachelder, Dr. J.C.M.

Dienstadres: Universiteit Maastricht, Faculteit der Cultuurwetenschappen, Vakgroep Geschiedenis, Postbus 616, NL-6200 MD Maastricht, t 043/388 33 14, t 043/325 93 11, ✉ jo.wachelder@history.unimaas.nl - Onderzoeksdomein: Negentiende eeuw Nederland

Wall, Mevrouw prof. dr. E.G.E. van der

Dienstadres: R.U.L., Fac. der Godsgeleerdheid, , Postbus 9515, NL-2300 RA Leiden

Wallinga, Dr. mr. T.

Dienstadres: Erasmus Universiteit Rotterdam, Rechtsgeschiedenis, Postbus 1738, NL-3000 DR Rotterdam, t 010/408 21 91, v 010/408 91 91, ✉ wallinga@frg.eur.nl - Huisadres: Stresemannplaats 217, NL-3068 JL Rotterdam, t 010/228 19 15 - Onderzoeksdomein: Romeins recht; Middeleeuwen; Receptiegeschiedenis Romeins recht

Weijers, Mevrouw dr. O.

Dienstadres: Constantijn Huygens Instituut, Werkgroep Middeleeuwen, Postbus 90754, NL-2509 LT Den Haag, t 31 70/331 58 24, v 31 70/382 05 46, ✉ olga.weijers@chi.knaw.nl - Onderzoeksdomein: Onderwijsmethoden en programma's aan de middeleeuwse universiteiten (13de-15de eeuw)

Wieërs, Dr. J.L.L.J.

Huisadres: Eilenbergstraat 204, NL-5011 EC Tilburg

Wilbrink, De heer B.

Dienstadres: Universiteit van Amsterdam, SCO-Kohnstamm Instituut, Postbus 94208, NL-1090 GE Amsterdam, ✉ benw@educ.uva.nl - Huisadres: Van Oldenbarneveltstraat 8, NL-2334 AG Leiden - Onderzoeksdomein: Geschiedenis van examens (tot 1900)

Wilde, Mevrouw dr. Inge E. de

Dienstadres: Rijksuniversiteit Groningen, Dienst Onderwijs, Onderzoek en Planning, Postbus 72, NL-9700 AB Groningen, t 050/363 53 66/53 70, ✉ DeWilde@bureau.rug.nl - Huisadres: Mozartstraat 18, NL-9722 EC Groningen - Onderzoeksdomein: Vrouwelijke studenten en docenten aan de Rijksuniversiteit Groningen 1871-1914. Delfts studentenleven rond 1900

Wingelaar, K.

Huisadres: Hartenveld 15, NL-1359 HS Almere

Wingens, Dr. M.F.M.

Dienstadres: Vrije Universiteit Amsterdam, Dienst Voorlichting en Externe Betrekkingen Kamer 1D13, De Boelelaan 1107, NL-1081 HV Amsterdam, t 020/444 56 43, p 020/444 56 55, ✉ wingens.mfm@dienst.vu.nl - Huisadres: Bleekstraat 60, NL-3251 TR Utrecht - Onderzoeksdomein: Prosopografie en groeps cultuur van hoogleraren ten tijde van de Nederlandse Republiek; de geschiedschrijving van de Vrije Universiteit Amsterdam 1880-2005; de problematiek rondom het schrijven van universiteitsgeschiedenissen in algemene zin

Winkeler, Dr. Lodewijk G.M.

Dienstadres: Katholiek Documentatie Centrum, Postbus 9100, NL-6500 HA Nijmegen, t 024/361 24 12, p 024/361 59 44, ✉ L.Winkeler@kdc.kun.nl - Huisadres: Ubbergseweg 38, NL-6522 KJ Nijmegen - Onderzoeksdomein: Geschiedenis Nederlands Katholicisme 19de en 20ste eeuw, m.n. intellectuele geschiedenis.

Wolput, Drs. B. van

Huisadres: Jan van Scorelstraat 111, NL-3583 CM Utrecht, t 030/2519311

Wouw, Dr. Hans van de

Huisadres: Long Linhay, Feniton, Honiton, GB-Devon EX 14 0EF, p 00 44 1404-851037 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis van het geleerde recht (12de-13de eeuw)

Lijst leden Studium generale

Arras d'Haudrecy-Mirguet, Mme Françoise d'

Dienstadres: Archives de l'UCL, Rue Montesquieu 27, B-1348 Louvain-la-Neuve, t 010/47 48 84, ✉ Mirguet@arcv.ucl.ac.be - Onderzoeksdomein: Histoire de l'université de Louvain (d'Ancien Régime, 19-20 s.)

Art, Prof. dr. Jan

Dienstadres: Universiteit Gent, Vakgroep Nieuwste Geschiedenis, Blandijnberg 2, B-9000 Gent, t 09/264 40 06, f 09/264 41 89, ✉ Jan.art@rug.ac.be - Huisadres: Lembergssesteenweg 108, B-9820 Merelbeke, t 09/230 45 31, f 09/230 45 31 - Onderzoeksdomein: Cultuurgeschiedenis 19de-20ste eeuw

Auweele, Prof. dr. Dirk van den

Dienstadres: K.U.Leuven - Fac. Rechtsgeleerheid, Romeins Recht & Rechtsgeschiedenis, Tiensestraat 41, B-3000 Leuven, t 016/32 51 40 - 32 52 12, f 016/32 45 88, ✉ Dirk.VandenAuweele@law.kuleuven.ac.be - Onderzoeksdomein: Leuvense universiteit; Rechtsfaculteiten 15de-16de eeuw; juridische handschriften ME-NT; instellingen ME

Bauwens, De heer Jan

Dienstadres: K.U.Leuven, Algemeen Beheer, Krakenstraat 3, B-3000 Leuven, t 016/32 41 06-07, f 016/32 41 67, ✉ Jan.Bauwens@abh.kuleuven.ac.be - Huisadres: Heuvelstraat 17, B-3052 Blanden, t 016/40 26 56

Bernès, Mme Anne-Catherine

Dienstadres: Université de Liège, Centre d'hist. des sciences et des techn., Avenue des Tilleuls, 15, B-4000 Liège, t 041/66 94 79, f 041/66 95 47 - Huisadres: Quai de Rome, 4, B-4000 Liège - Onderzoeksdomein: Etude des hommes de sciences dans la 'République des Lettres' à l'époque de la Révolution scientifique; l'enseignement des sciences dans les Pays-Bas du Sud et la principauté de Liège; l'enseignement et la recherche scientifique à l'Université de Liège (XIX-XXe s.)

Bockstaele, Prof. dr. Paul

Huisadres: Graetboslaan 9, B-3050 Oud-Heverlee, t 016/40 35 54, v 016/40 35 54, ✉ Paul.Bockstaele@wis.kuleuven.ac.be - Onderzoeksdomein: Geschiedenis van de wiskunde, vooral in de Nederlanden. Wiskunde en astronomie aan de Leuvense universiteit

Boute, De heer Bruno

Dienstadres: Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Letteren, Afd. Gesch. Nieuwe Tijd, Blijde-Inkomststraat 21, B-3000 Leuven, t 016/32 49 83

Braive, Prof. Gaston

Dienstadres: Facultés universitaires Saint-Louis, 43, Boulevard du Jardin Botanique, B-1000 Bruxelles, t 02/211 79 15, v 02/211 79 97 - Huisadres: Rue du Château 59, B-1470 Bousval, t 010/61 20 92, v 010/61 20 92 - Onderzoeksdomein: Etudiants universitaires du Brabant wallon avant 1900. Les Facultés Saint-Louis (Bruxelles) 1858-1968

Broecke, De heer Steven vanden

Dienstadres: K.U.Leuven, Faculteit Letteren, Blijde Inkomststraat 21, B-3000 Leuven, t 016/32 49 87, ✉ Steven.VandenBroecke@arts.kuleuven.ac.be - Huisadres: Vaartstraat 75/5, B-3000 Leuven, t 016/20 24 65 - Onderzoeksdomein: Renaissance-wetenschap in de Zuidelijke Nederlanden, meer specifiek mathematica te Leuven

Bruneel, Prof. Claude

Dienstadres: Université Catholique de Louvain, Département d'Histoire, Place Blaise Pascal 1, B-1348 Louvain-la-Neuve, t 010/47 49 12, v 010/47 49 29, ✉ Bruneel@mod.ucl.ac.be - Huisadres: Rue de Haerne 186, B-1040 Bruxelles - Onderzoeksdomein: Histoire de l'Université de Louvain aux temps modernes

Cleempoel, De heer Koenraad van

Huisadres: Beatrijslaan 3, B-2900 Schoten

Cole, De heer Thomas

Huisadres: Vijfstraten 144, B-9100 Sint-Niklaas, t 03/776 27 23, v 03/776 73 72, ✉ Cole_Thomas@hotmail.com - Onderzoeksdomein: Zuideuropese studenten in Leuven; peregrinatio academica (15de-16de eeuw)

Courtois, Dr. Luc

Dienstadres: Collaborateur scientifique UCL, HIST/CONT, Place Blaise Pascal, 1, B-1348 Louvain-la-Neuve, t 010/47 49 06, ✉ courtois@cont.ucl.ac.be - Huisadres: Rue des Tisserands 8, B-1348 Louvain-la-Neuve, t 010/45 40 46, ✉ 010/45 51 22 - Onderzoeksdomein: L'Université de Louvain sous le rectorat de Mgr. Ladeuze (1909-1940)

Cresens, De heer André

Huisadres: Driesstraat 8, B-3390 Tielt, t 016/63 28 54, ✉ 016/63 28 54

Deelstra, Prof. dr. Hendrik

Dienstadres: Universiteit Antwerpen (U.I.A.), Dept. Farmaceutische Wetensch., Universiteitsplein 1, B-2610 Wilrijk, t 03/820 27 15 - 820 27 06, ✉ 03/820 27 34, ✉ labrom@uia.ua.ac.be - Huisadres: Graaf Witgerstraat 8, B-2640 Mortsels, t 03/440 80 03 - Onderzoeksdomein: Evolutie scheikunde en farmaceutische wetenschappen in België (19de-begin 20ste eeuw)

Delsaerdt, De heer Pierre

Dienstadres: UFSIA - Archief, Prinsstraat 9, B-2000 Antwerpen, t 03/220 44 49, ✉ 03/220 44 37, ✉ pierre.delsaerdt@ufsia.ac.be - Huisadres: Heideland 68, B-2640 Mortsels, t 03/440 89 58 - Onderzoeksdomein: Geleerdenbibliotheken en geschiedenis van de boekhandel (16de-18de eeuw). Universitaire expansie in België in de tweede helft van de 20ste eeuw

Depaepe, Prof. Marc

Dienstadres: Katholieke Universiteit Leuven, Vesaliusstraat 2, B-3000 Leuven

Derez, De heer drs. Mark

Dienstadres: K.U.Leuven, Universiteitsarchief, Mgr. Ladeuzeplein 21, B-3000 Leuven, t 016/32 46 42, ✉ 016/32 46 91, ✉ Mark.Derez@bib.kuleuven.ac.be - Huisadres: Geldenaaksevest 86, B-3000 Leuven, t 016/23 57 23 - Onderzoeksdomein: De ruimtelijke ontwikkeling van universiteiten, vooral in de 19de en 20ste eeuw en inzonderheid van de Leuvense universiteit

Despy-Meyer, Mme Andrée

Dienstadres: Archives de l'ULB, Avenue F.D. Roosevelt 50 / CP 170, B-1050 Bruxelles, t 02/650 24 43, f 02/650 35 67, ✉ adespy@admin.ulb.ac.be - Onderzoeksdomein: Histoire de l'Université libre de Bruxelles (1834-): structures, corps enseignant, étudiants et étudiantes (conditions d'accès de ces derniers aux études supérieures, aux carrières scientifiques et académiques...). Histoire de l'Université nouvelle de Bruxelles: structures, corps enseignant, étudiants étrangers). Traitement des archives institutionnelles et historiques d'une université

Devriese, Monsieur Didier

Dienstadres: Université Libre de Bruxelles, Archives, Avenue F.D. Roosevelt 50/CP 170, B-1050 Bruxelles, t 02/650 35 68, f 02/650 35 67, ✉ ddevriese@admin.ulb.ac.be/ddevriese@adminx.ulb.ac.be - Onderzoeksdomein: XIXe et XXe siècles/Histoires des sciences et des idées; histoire des structures, milieux et réseaux de la science; épistémologie des sciences humaines; philosophie de l'histoire / Histoire et développement des structures des institutions de recherche / Archivistique des institutions d'enseignement et de recherche

Dhondt, De heer Pieter

Huisadres: Molenweg 46, B-3520 Zonhoven, t 011/81 52 80 - Onderzoeksdomein: Internationale contacten tussen Europese universiteiten in de 19de en het begin van de 20ste eeuw

Dievoet, Prof. Guido van

Huisadres: Prinses Lydialaan 32, B-3001 Heverlee

Doorslaer, De heer Rudi van

Dienstadres: Navorsings- en Studiecentrum v.d. Tweede Wereldoorlog, Wetstraat 155 / B2, B-1040 Brussel

François, Prof. Luc

Dienstadres: Universiteit Gent, Vakgroep Nieuwste Geschiedenis, Blandijnberg 2, B-9000 Gent, t 09/264 40 07, f 09/264 41 89, ✉ Luc.Francois@rug.ac.be - Huisadres: Chrysantenstraat 19, B-8400 Oostende, t 059/50 18 52 - Onderzoeksdomein: Biografieën professoren; profiel studenten; 19de-20ste eeuw

Gotovitch, Monsieur José

Dienstadres: Université Libre de Bruxelles, 52, rue Henri Maubel, B-1190 Bruxelles, t 02/287 48 11, f 02/287 47 10, ✉ Jgotovit@resulb.ulb.ac.be

Groessens, Prof. dr. Eric

Dienstadres: Service Géologique de Belgique, Rue Jenner 13, B-1000 Bruxelles, t 322/627 04 02 - 627 03 50, f 0322/647 73 59, ✉ Vandyck@geol.ucl.ac.be - Huisadres: Rue Louis Marcelis 98, B-1970 Wezembeek-Oppem, ✉ Vandyck@geol.ucl.ac.be

Haenens, Prof. Albert d'

Dienstadres: Université Catholique de Louvain, Fac. de Philos. et Lettres - Dépt. d'Histoire, 1, place Blaise Pascal, B-1348 Louvain-la-Neuve, t 010/47 48 42, f 010/47 48 36, ✉ dHaenens@mhis.ucl.ac.be - Huisadres: Baertlaan 11, B-3020 Winksele

Hoker, Prof. Mark d'

Dienstadres: K.U.Leuven, Historische Pedagogiek, Vesaliusstraat 2, B-3000 Leuven, t 016/32 62 51, f 016/32 62 00, ✉ mark.dhoker@ped.kuleuven.ac.be - Huisadres: C. Meunierstraat 76, B-3000 Leuven, t 016/23 52 10 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis van onderwijs en opvoeding, vnl. 19de-20ste eeuw

Houdt, Prof. Toon Van

Dienstadres: Blijde Inkomststraat 21, B-3000 Leuven t 016/32 49 05, f 016/32 49 09, ✉ Toon.Vanhoudt@arts.kuleuven.ac.be - Huisadres: Demarsinstraat 67/11, B-3010 Wilsele

Isaac, Mme prof. Marie-Thérèse

Dienstadres: Université de Mons-Hainaut, Séminaire de Bibliographie Historique, Place du Parc 20, B-7000 Mons, t 065/37 31 05, f 065/37 30 68, ✉ Marie-Therese.Isaac@umh.ac.be - Huisadres: Rue de Quaregnon 46, B-7012 Jemappes - Onderzoeksdomein: Histoire du livre imprimé (XVI-XVIII). Histoire de l'éducation (XVI-XIX)

Iterbeke, De heer Norbert

Huisadres: Kerselarenweg 9, B-3020 Herent, t 016/22 74 53, f 016/22 74 56 - Onderzoeksdomein: Fysische planning & universiteitsarchitectuur

Jocqué, Drs. Luc

Dienstadres: Corpus Christianorum, Sint-Pietersabdij, Steenbrugge, Baron Ruzettelaan 435, B-8310 Brugge, ☎ 050/36 88 20, 📠 050/37 14 57, ✉ ljocque@brepols.com - Huisadres: Blakstraat 33, B-9900 Eeklo, ☎ 09/377 96 32 - Onderzoeksdomein: Middeleeuwse universitaire statuten

Kenis, Dr. Leo

Dienstadres: Fac. Godgeleerdheid, Geschiedenis van kerk en theologie, St. Michielsstraat 6, B-3000 Leuven, ☎ 016/32 38 94, 📠 016/32 38 58, ✉ Leo.Kenis@theo.kuleuven.ac.be - Huisadres: Geldenaaksebaan 12, B-3001 Leuven, ☎ 016/23 20 05 - Onderzoeksdomein: Kerk- en theologiegeschiedenis nieuwste tijd

Lamberigts, De heer Mathijs

Huisadres: Maria-Theresiastraat 110, B-3000 Leuven, ☎ 016/23 39 37 - Onderzoeksdomein: Geschiedenis van de Theologische Faculteit K.U.Leuven. Vaticaan II (specifiek aandacht voor Belgische bijdrage aan concilie)

Lamberts, Prof. Emiel

Dienstadres: K.U.Leuven, Geschiedenis Nieuwste Tijd, Blijde Inkomststraat 21, B-3000 Leuven, ☎ 016/32 49 74, 📠 016/32 49 93 - Huisadres: Schoonzichtlaan 52, B-3020 Herent - Onderzoeksdomein: Katholieke Universiteit Leuven (1834-1990)

Langendries, Mevrouw Elienne

Dienstadres: Universiteit Gent, Archief, St.-Pietersnieuwstraat 25, B-9000 Gent, ☎ 09/264 30 82, 📠 09/264 42 96, ✉ Elienne.Langendries@rug.ac.be - Huisadres: Achtermaal 7, B-9320 Nieuwerkerken - Onderzoeksdomein: Universiteitsgeschiedenis 19de-20ste eeuw

Maesschalck, Dr. Edward de

Huisadres: Weidestraat 13, B-3050 Oud-Heverlee, ☎ 016/40 37 14

Metsenaere, Prof. dr. Machteld de

Dienstadres: Vrije Universiteit Brussel, Sterrenboslaan 50, B-9470 Denderleeuw - Huisadres: Sterrenboslaan 50, B-9470 Denderleeuw - Onderzoeksdomein: Lopende individuele en collectieve projecten: loopbanen van

VUB-afgestudeerden (1974-81); de invloed van achtergrondfactoren (sociale achtergrond en gender) op mislukken resp. afhaken bij studenten eerste kandidatuur; loopbanen van vrouwelijke academici VUB

Negruzzo, Dr. Simona

Dienstadres: Università degli studi di Pavia, Dipartimento Storico Geografico, Sezione di storia moderna e contemporanea, Strada nuova, 65, I-27100 Pavia, Italië, ☎ 00 39 382 303577, ☎ 00 39 382 303842, ✉ simon@unipv.it

Nelissen, De heer Marc

Dienstadres: Katholieke Universiteit Leuven, Universiteitsarchief, Mgr. Ladeuzeplein 21, B-3000 Leuven, ☎ 016/32 46 32, ☎ 016/32 46 91, ✉ Marc.Nelissen@bib.kuleuven.ac.be

Nilis, De heer Jeroen

Huisadres: Paul Lebrunstraat 32 bus 16, B-3000 Leuven, ☎ 016/23 48 63, ✉ Jeroen.Nilis@kbr.be - Onderzoeksdomein: Universiteitsprosopografie (15de-18de eeuw). Buitenlandse, Ierse, studenten aan de Leuvense universiteit (15de-18de eeuw)

Nys, Mevrouw Liesbet

Dienstadres: K.U.Leuven, Faculteit Letteren, Blijde Inkomststraat 21/5, B-3000 Leuven, ☎ 016/32 49 72, ✉ Liesbet.Nys@arts.kuleuven.ac.be - Huisadres: Rapengang 24/5, B-3000 Leuven, ☎ 016/20 89 22

Oosterbosch, Prof. dr. Michel

Dienstadres: Algemeen Rijksarchief, Ruisbroekstraat 2-10, B-1000 Brussel, ☎ 02/513 76 80 - Huisadres: Rode-Kruisstraat 11, B-2440 Geel - Onderzoeksdomein: Rechtsgeschiedenis - Institutionele geschiedenis - Historische hulpwetenschappen; Ancien Regime (Middeleeuwen - Nieuwe Tijd)

Papy, Dr. Jan

Dienstadres: K.U.Leuven, Faculteit Letteren, Afd. Neolatijn, Blijde-Inkomststraat 21 (06.13), B-3000 Leuven, ☎ 016/32 49 07, ☎ 016/32 50 25, ✉ Jan.Papy@arts.kuleuven.ac.be - Onderzoeksdomein: Universiteit Leuven 16de-17de eeuw. Lipsius en humanisme Nederlanden. Medische faculteit en filosofie te Leuven (16de-17de eeuw)

Renterghem, Mevr. Vera van

Dienstadres: t 02/210 51 45, p 02/210 53 72, ✉ Vera.Van.Renterghem@vlaanderen.be - Huisadres: Fazantenlaan 13, B-3050 Heverlee, t 016/40 37 22 - Onderzoeksdomein: Studenten (1817-heden): sociale achtergrond; studiekeuze en factoren die hieraan aan de grondslag liggen; overgang arbeidsmarkt: kansen op arbeidsmarkt, bijscholingsnoden en -modaliteiten; aanpassing onderwijssysteem aan nieuwe maatschappelijke behoeften.

Ridder-Symoens, Mevr. dr. Hilde De

Dienstadres: Blandijnberg 2, B-9000 Gent, t 09/264 39 95, p 09/264 41 82, ✉ Hilde.Symoens@rug.ac.be - Dienstadres (2): Vrije Universiteit Amsterdam, Vakgroep Geschiedenis / Middeleeuwen, De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam, t 020/444 6382, p 020/444 6500, ✉ Ridderh@let.vu.nl - Huisadres: Grote Baan 98, B-9920 Lovendegem, t 09/372 90 11, p 09/372 90 11 - Onderzoeksdomein: Studentenmobiliteit 13de-18de eeuw. Professionalisering van de maatschappij 13de-16de eeuw. Sociale aspecten van de Universiteit

Roegiers, Prof. dr. Jan

Dienstadres: K.U.Leuven, Universiteitsarchief, Mgr. Ladeuzeplein 21, B-3000 Leuven, t 016/32 46 30, p 016/32 46 91, ✉ Jan.Roegiers@bib.kuleuven.ac.be - Huisadres: Naamsestraat 145, B-3000 Leuven, t 016/22 61 47, p 016/20 03 07 - Onderzoeksdomein: Oude Universiteit Leuven 1425-1797, in het bijzonder de theologische faculteit

Sacré, Prof. Dirk

Dienstadres: K.U.Leuven, Seminarium Philologiae Humanisticae, Blijde-Inkomstraat 21, B-3000 Leuven, t 016/32 49 08, p 016/32 49 09, ✉ Dirk.Sacre@arts.kuleuven.ac.be - Huisadres: Kerselarenweg 21, B-3020 Herent - Onderzoeksdomein: Neolatinse filologie (15de-20ste eeuw)

Schandevyl, Mevrouw Eva

Huisadres: Houyouxstraat 20, B-1160 Oudergem, t 02/742 06 72

Scheelings, De heer Frank

Dienstadres: Universiteitsarchief V.U.B., Pleinlaan 2, B-1050 Brussel, t , p 02/629 26 93, ✉ fscheeli@vub.ac.be

Schepper, Drs. Marcus de

Dienstadres: Koninklijke Bibliotheek Albert I, Keizerslaan 4, B-1000 Brussel, t 02/519 55 19, v 02/519 54 54 - Huisadres: Fr. Huysmanslaan 37, B-2620 Hemiksem, t 03/887 88 35 - Onderzoeksdomein: Intellectuele leven; neolatinse poëzie (professoren/studenten); boek- en bibliotheekgeschiedenis, inz. geleerden (correspondentie, bibliotheken); 16de-17de eeuw

Schuller, Mevrouw drs. J.

Dienstadres: Universiteitsmuseum, Postbus 12055, NL-3501 AB Utrecht, t 00 31 30-253 80 08, v 00 31 30-253 87 00

Simon, Prof. Frank

Dienstadres: H. Dunantlaan 1, B-9000 Gent, t 09/264 62 75, v 09/264 64 82, frank.simon@rug.ac.be - Onderzoeksdomein: Geschiedenis van opvoeding en onderwijs (19de-20ste eeuw)

Soetens, Monsieur prof. Claude

Dienstadres: Université Catholique de Louvain, Faculté de théologie, Grand-Place 45, B-1348 Louvain-la-Neuve - Huisadres: Avenue G. Abelos 4 B9, B-1200 Bruxelles - Onderzoeksdomein: Histoire des missions de Chine, 20e s. Histoire du Concile Vatican II

Steen, Prof. dr. Omer

Huisadres: Boetsenberg 11, B-3053 Haasrode, t 016/40 21 89

Stevens, Prof. Fred

Huisadres: Victor van Hallaan 7, B-2300 Turnhout

Theys, De heer Gilbert

Huisadres: H. Regastraat 29, B-3000 Leuven, t 016/22 41 47 - Onderzoeksdomein: College vd Hoge Heuvel, Leuven universitair college, aanvankelijk niet in de universiteit geïncorporeerd (1683-1797)

Tiggelen, Dr. Brigitte van

Dienstadres: Université Catholique de Louvain, SC/PHYS/FYMA, Chemin du Cyclotron 2, B-1348 Louvain-la-Neuve, t 010/47 32 86, v 010/47 24 14, vantiggelen@fyma.ucl.ac.be - Huisadres: 18, Voie du Vieux Quartier, B-1348 Louvain-la-Neuve, t 010/45 33 94, v 010/45 33 94 -

Onderzoeksdomein: Histoire des sciences en Belgique et histoire de la chimie (XVIIe-XIXe s.). Histoire des universités, académies et institutions scientifiques en general

Trio, De heer Paul

Dienstadres: KULAK, Letteren, E. Sabbelaan 53, B-8500 Kortrijk, t 056/24 61 44 - 24 61 11, ✉ Paul.Trio@kulak.ac.be - Huisadres: Reigershof 6, B-8580 Avelgem, t 056/64 92 79 - Onderzoeksdomein: Middeleeuwen: broederschappen van studenten, opleiding van stadsambtenaren en clerici

Tyssens, De heer Jeffrey

Dienstadres: Vandenvondelstraat 34, B-1800 Vilvoorde - Huisadres: Molenstraat 50, B-1830 Machelen

Vandervennet, Madame Martine

Dienstadres: Université de Mons-Hainaut, Séminaire de Bibliographie Historique, Place du Parc 20, B-7000 Mons, t 065/37 31 05, f 065/37 30 68, ✉ Martine.Vandervennet@umh.ac.be - Onderzoeksdomein: Enseignement gardien et primaire au XIXe s. Enseignement pour les filles. Guerre scolaire (1879-1884) et laïcisation de l'enseignement. Démocratisation des études. L'école dans ses aspects quotidien, pédagogique et social: espace, matériel et manuels scolaires, cantines, excursions, épargne scolaire, éducation à l'hygiène, etc. Le personnel enseignant, surtout féminin: origines sociales, parcours, conditions de vie, etc.

Vanpaemel, Prof. Geert

Dienstadres: K.U.Leuven, Faculteit Letteren, Blijde Inkomststraat 21, B-3000 Leuven, t 016/32 49 79, f 016/32 49 93, ✉ Geert.Vanpaemel@arts.kuleuven.ac.be - Huisadres: Van den Bemptlaan 4, B-3001 Heverlee, t 016/23 46 34, f 016/23 46 34, ✉ Geert.Vanpaemel@tvd.be - Onderzoeksdomein: Wetenschapsgeschiedenis België en Nederland na 1600 in het bijzonder wetenschappelijke genootschappen, wetenschapsbeleid, universiteiten 19de eeuw

Verpoest, Prof. Luc

Dienstadres: K.U.Leuven / F.T.W., Dept. Architectuur, Stedebouw en Ruimtelijke Ordening, Arenbergkasteel / Kard. Mercierlaan 94, B-3001 Heverlee, t 016/32 13 80 - 32 13 61, f 016/32 19 84, ✉ luc.verpoest@asro.kuleuven.ac.be - Huisadres: Bankstraat 56, B-3000

Leuven, t 016/23 37 03 - Onderzoeksdomein: Architectuurgeschiedenis 19de-20ste eeuw; geschiedenis van het architectuur-onderwijs (o.a. aan Belgische universiteiten - Gent en Leuven - in 19de eeuw); het architectuur onderwijs van Joris Helleputte van 1874 tot 1910 aan K.U.Leuven

Vos, Prof. Louis

Huisadres: Naamsevest 162, B-3000 Leuven, t 016/22 15 01

Werelds, Prof. em. Dr. R.J.

Dienstadres: VUB, Domeinlaan 157 bus 10, B-1190 Brussel

Wils, Mevr. Kaat

Dienstadres: Katholieke Universiteit Leuven, Blijde Inkomststraat 21, B-3000 Leuven, t 016/32 49 71, p 016/32 49 93, Kaat.Wils@arts.kuleuven.ac.be - Huisadres: Prinses Lydialaan 8, B-3001 Heverlee, t 016/40 42 84 - Onderzoeksdomein: Intellectuele geschiedenis van de 19de eeuw. De receptie van het positivisme in België en Nederland. Wetenschap & gender 19de eeuw

Witte, Mevrouw Els

Dienstadres: Scailquinstraat 37/B12, B-1210 Brussel

EUR	Erasmus Universiteit Rotterdam
KUB-Tilburg	Katholieke Universiteit Brabant (Tilburg)
KUN	Katholieke Universiteit Nijmegen
LUW	Landbouw Universiteit Wageningen
UM	Universiteit Maastricht
RUG-Groningen	Rijksuniversiteit Groningen
UL	Universiteit Leiden
TUD	Technische Universiteit Delft
TUE	Technische Universiteit Eindhoven
TUT	Technische Universiteit Twente (Enschede)
UU	Universiteit Utrecht
UvA	Universiteit van Amsterdam
VU	Vrije Universiteit (Amsterdam)

FPMs	Faculté Polytechnique de Mons
FuCam	Facultés Universitaires Catholiques de Mons
FUNDP	Facultés Universitaires Notre-Dame de la Paix (Namur)
FUSAGx	Faculté Universitaire des Sciences Agronomiques de Gembloux
FUSL	Facultés Universitaires Saint-Louis (Bruxelles)
FUTPB	Faculté Universitaire de Théologie Protestante de Bruxelles
UCL	Université Catholique de Louvain
ULB	Université Libre de Bruxelles
ULg	Université de Liège
UMH	Université de Mons-Hainaut

KUB-Brussel	Katholieke Universiteit Brussel
KULAK	Katholieke Universiteit Leuven Afdeling Kortrijk
K.U.Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
LUC	Limburgs Universitair Centrum (Diepenbeek)
RUCA	Universitair Centrum Antwerpen
RUG-Gent	Universiteit Gent
UFSIA	Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius Antwerpen
UIA	Universitaire Instelling Antwerpen
VUB	Vrije Universiteit Brussel

Agenda

15-17/9/1999	Conference <i>The bookshop of the world</i> , London
17-19/9/1999	Conference <i>Re-organizing knowledge: trans-forming institutions</i> , Amherst
26/9-1/10/1999	Tagung <i>Humboldt international</i> , Sigriswil
19/11/1999	Studiedag <i>Studenten en studentencultuur</i> , Amsterdam
10-11/8/2000	Conference <i>Transformation and continuity in the history of universities</i> , Oslo
21-23/9/2000	Colloquium <i>Zeger-Bernard van Espen</i> , Leuven
21-24/6/2001	Conference <i>Celebration and continuity</i> , Glasgow
8-14/7/2001	Congress <i>Science and cultural diversity</i> , Mexico City

Inhoud / Table des matières

Woord vooraf / Avant-propos

Mededelingen / Communications

Mededelingen van Studium generale

Mededelingen van de Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

Andere mededelingen

Onderzoeksprojecten / Projets de recherche

Nieuwe publicaties / Publications récentes

Lezingen en congressen / Conférences et congrès

Bibliografisch overzicht universiteitsgeschiedenis der Nederlanden
Bibliographie de l'histoire des universités aux Pays-Bas et en Belgique

Ledenlijsten/Listes des membres

Agenda